www.turkishstudies.net/language

**Turkish Studies - Language and Literature**

eISSN: 2667-5641

***Research Article / Araştırma Makalesi***

# A Morphological Analysis of Categorematic and Syncategorematic Expressions in the Dede Korkut Oğuznames

*Dede Korkut Oğuznamelerinde Kategorematik ve Sinkategorematik İfadelerin Morfolojik Analizi*

Fatih Torun*

**Abstract:** The distinction between categorematic and syncategorematic expressions, inherited from medieval scholastic logic and extending into contemporary linguistics, divides words into two broad classes according to whether they carry independent meaning or function only in combination with other terms. The agglutinative typology of Turkish makes it necessary to examine this distinction not only at the word level but also at the morpheme level, since syncategorematic function in Turkish is predominantly realised through bound affixes such as case, tense, possession, and modality markers.

This study takes Sadettin Özçelik's critical edition Dede Korkut - Dresden Manuscript: Text, Index (TDK Publications, 2016) as its primary corpus and analyses the 26,254-word text of the Dresden manuscript, comprising twelve stories and one introduction, through a seven-layered morpheme-stripping method. The Latin-transcribed even-numbered pages were digitised via tesseract-ocr, using the Turkish language model at 200 dpi resolution, and a story-based corpus was constructed from 240 folios. For diachronic comparison, a 2009 digital Modern Turkish rendition, consisting of eight stories and 22,862 words, served as the secondary corpus.

The findings show that the XVIth-century Early Anatolian Turkish corpus contains 2,824 independent syncategorematic words alongside 25,020 bound morphemes. This yields a combined syncategorematic load of 27,844 units and a density of 1.06 per word. Diachronic comparison shows that archaic forms such as the -uban gerund (60 instances in the XVIth century, none in the XXIst), the -gıl/-gil imperative suffix (dropping from 226 to 19), and the -durur copular marker (from 762 to 80) have largely become non-functional. Meanwhile, the -dır copular marker (from 258 to 486) and new forms such as -arak, -madan, and -mıştı have risen sharply. Independent syncategorematic words such as mere, dahı, karşu, meger, and içün were also found to have become largely archaic.

These patterns demonstrate that the categorematic-syncategorematic boundary is historically dynamic in the sense conceptualised by Hopper and Traugott (2003) within the framework of grammaticalisation. They also show that the Dede Korkut text offers a privileged cross-section of Turkish's 500-year diachronic development.

**Keywords:** Dede Korkut, syncategorematic expressions, morphological analysis, grammaticalisation, historical linguistics.

---

*Asst. Prof. Dr., Kafkas University, Dede Korkut Faculty of Education, Department of Social Sciences and Turkish Language Education

*Dr. Öğr. Üyesi, Kafkas Üniversitesi, Dede Korkut Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Bölümü*

ORCID https://orcid.org/0000-0002-2860-0863

ars.fatihtorun2013@gmail.com

**Cite as/ Atıf:** Torun, F. (2026). A morphological analysis of categorematic and syncategorematic expressions in the Dede Korkut Oğuznames: A diachronic investigation / Dede Korkut Oğuznamelerinde kategorematik ve sinkategorematik ifadelerin morfolojik analizi: Diakronik bir inceleme. *Turkish Studies-Language and Literature, 21*(3), 6285-6369. Ankara Bilim University Publications. https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.94296

**Received/Geliş:** 06 May/Mayıs 2026

**Accepted/Kabul:** 20 September/Eylül 2026

**Published/Yayın:** 25 September/Eylül 2026

*Checked by plagiarism software*

**Öz:** Kategorematik ve sinkategorematik ifadeler ayrımı, Ortaçağ skolastik mantığından günümüz dilbilimine uzanan kavramsal bir mirastır. Bu ayrım, sözcükleri bağımsız anlam taşıyıp taşımadıklarına göre iki büyük sınıfa ayırır. Türkçenin eklemeli tipolojisi, söz konusu ayrımın yalnızca sözcük düzeyinde değil, biçimbirim düzeyinde de incelenmesini gerekli kılar. Çünkü Türkçede sinkategorematik işlev, büyük ölçüde durum, zaman, iyelik ve kip gibi bağlı ekler aracılığıyla yerine getirilir.

Bu çalışma, Sadettin Özçelik'in Dede Korkut - Dresden Nüshası: Metin, Dizin (TDK Yayınları, 2016) adlı eleştirel neşrini birincil korpus olarak ele alır. Dresden nüshasının 12 hikâye ve bir mukaddime bölümünden oluşan 26.254 kelimelik metni, yedi katmanlı bir biçimbirimsel ayrıştırma yöntemiyle analiz edilmiştir. Latin transkripsiyonlu çift numaralı sayfalar, tesseract-ocr aracılığıyla Türkçe dil modeli kullanılarak 200 dpi çözünürlükte dijitalleştirilmiş; 240 folyo üzerinden hikâye bazında bir korpus oluşturulmuştur. Diakronik karşılaştırma için 2009 tarihli dijital bir Türkiye Türkçesi aktarımı, 8 hikâye ve 22.862 kelimeyle ikincil korpus olarak kullanılmıştır.

Bulgular, XVI. yüzyıl Oğuz Türkçesi korpusunda 2.824 bağımsız sinkategorematik sözcüğün yanı sıra 25.020 bağlı biçimbirimin yer aldığını göstermektedir. Böylece birleşik sinkategorematik yük 27.844 birime ulaşmakta ve kelime başına 1,06 yoğunluk değerine karşılık gelmektedir. Diakronik karşılaştırmada -uban zarf-fiili (XVI. yüzyılda 60 kullanım,da hiç), -gıl/-gil emir eki (226'dan 19'a) ve -durur bildirme eki (762'den 80'e) gibi arkaik yapıların önemli ölçüde işlevsizleştiği görülmüştür. Buna karşılık -dır bildirme eki (258'den 486'ya) ile -arak, -madan ve -mıştı gibi yeni biçimlerin yükseldiği tespit edilmiştir. mere, dahı, karşu, meger ve içün gibi bağımsız sinkategorematik sözcüklerin de büyük ölçüde arkaikleştiği görülmektedir.

Bu örüntüler, kategorematik-sinkategorematik sınırının Hopper ve Traugott'un (2003) dilbilgiselleşme çerçevesinde kavramsallaştırdığı biçimde zaman içinde değişken olduğunu gösterir. Dede Korkut metni, bu yönüyle Türkçenin 500 yıllık diakronik sürecinde değerli bir kesit sunmaktadır.

**Anahtar Kelimeler:** Dede Korkut, sinkategorematik ifadeler, morfolojik analiz, dilbilgiselleşme, tarihsel dilbilim.

**Structured Abstract:**

The categorematic-syncategorematic distinction inherited from medieval scholastic logic partitions words into two classes by whether they carry meaning on their own. Categorematic terms (nouns, adjectives, verbs) are independent semantic units and can function as subjects or predicates. Syncategorematic terms (postpositions, conjunctions, inflectional suffixes) acquire meaning only in combination with other terms. The distinction goes back to the notion of prossēmainein in Aristotle's De Interpretatione, took shape through Boethius's Latin transmission, and was systematised in the manuals of William of Sherwood and Pedro Hispano (Kretzmann, 1982; Klima, 2006). Modern formal semantics, philosophy of language, and linguistics inherited the same partition. It sits today in the theoretical background of debates on logical constants (MacFarlane, 2015) and of linguistic work on function words and bound morphemes.

How the distinction applies, however, varies sharply across typological profiles. In analytic languages such as Latin and English, syncategorematic function is mostly carried by independent words. In agglutinative languages such as Turkish, much of that work is done by bound morphemes attached to a root. Case, tense, possessive, modal, participial, and gerundial suffixes carry no meaning on their own. Together with their host root they encode the relational role of the word in the clause. This typological feature makes it necessary to examine the syncategorematic profile of Turkish texts at the morpheme level, not only at the word level.

The Dede Korkut stories are a canonical collection of Oghuz narratives that documents the transition from Old Anatolian Turkish to Ottoman Turkish at the meeting point of oral tradition and written culture (Ergin, 1989; Gökyay, 2000; Tezcan, 2001). A third manuscript, alongside the long-known Dresden and Vatican copies, was introduced to the scholarly community by Prof. Dr. Metin Ekici at the symposium held in Bayburt on 25-27 April 2019. The 31-folio manuscript, originating from the Gonbad-e Kāvus region of the Iranian province of Golestan, is dated to the eighteenth century on linguistic grounds (Ekici, 2019). Most studies of Dede Korkut concentrate on literary, thematic, or culture-historical questions. The morphological profile, and specifically the quantitative distribution of syncategorematic morphemes, has not yet been examined in detail. The primary aim of this study is to provide such a morpheme-level inventory on the basis of Özçelik's (2016) critical edition of the Dresden manuscript. Its secondary aim is to compare the sixteenth-century data with a modern Turkish rendition and determine quantitatively which forms have become non-functional, which have risen, and which have stayed stable over a 500-year span. This second aim turns the study into a grammaticalisation reading rather than a narrowly conceived inventory.

The primary corpus is the second volume of Özçelik's (2016) Dede Korkut - Dresden Manuscript: Text, Index, published by the Turkish Language Society. The 279 even-numbered pages of Latin transcription (pp. 42-598) were processed. Each page was converted to JPEG at 200 dpi resolution via pdftoppm and then run through tesseract-ocr (version 5.3.4) with the Turkish language model. Footnotes, page headers, folio markers, and unnumbered lines were filtered automatically; only numbered main-text lines were retained. The procedure yielded a 26,254-word corpus drawn from 240 folios. Philological special characters were reduced to standard Latin letters. The OCR error rate was estimated at roughly 2-4% by manual sampling. For diachronic comparison, a 2009 digital Modern Turkish rendition covering eight stories and 22,862 words served as the secondary corpus.

A seven-layer regex-based morpheme stripper was developed specifically for the research. The stripper applies right-to-left stripping under the longest-match principle, with a minimum root length of two phonemes. The layers, in order, are: privative/derivational suffixes, the plural suffix, possessive suffixes, case suffixes, participial and gerundial suffixes, tense and modal suffixes, and person/interrogative/copular suffixes. Oghuz Turkish archaic forms were also added to the affix list: -uban/-üben (gerund), -ubanı, -gıl/-gil (2sg imperative), -dügüm, -dukda, -durur/-dur, -iser/-ısar, -ayum/-eyüm, -madın/-medin. Independent syncategorematic words were classified into eight categories: conjunctions, quantifiers, negation and non-existence words, determiners, postpositions, interrogative particles, mood-imperative-optative markers, and interjections/forms of address. The classification extends the morphological ranking that Korkmaz (2014) proposes for Turkey Turkish so as to accommodate forms specific to Oghuz Turkish. Statistical evaluation rests on rates normalised per 1,000 words, chi-square tests of independence, and Zipf-slope analysis.

The sixteenth-century corpus contains 2,824 independent syncategorematic words and 25,020 bound morphemes. The combined syncategorematic load is 27,844 units and the per-word density is 1.06. Story-level density values cluster in a narrow band between 1.00 and 1.15; this consistency indirectly supports the single-

scribe assumption. Among bound morphemes, case suffixes account for 43.8% of the total load, tense suffixes for 22.0%, and participial suffixes for 11.3%. The most frequent bound morpheme is the accusative -i (3,691 instances, 140.6 per 1,000 words). It is followed by the witnessed-past -dı/-di (3,546, 135.1) and the dative -a/-e (3,468, 132.1). The Oghuz-Turkish genitive/possessive form -ün appears 2,320 times in fourth place and marks an Oghuz dialectal trace that has not evolved into the Modern Turkish -in. The most frequent independent syncategorematics are bir (281), ne (196), ve (145), bu (139), göre (127), mere (124), ol (118), and dahı (114).

The diachronic comparison brings out three distinct patterns of change. First, archaic suffixes have largely become non-functional. The -uban gerund falls from 60 to 0, the -gıl/-gil imperative from 226 to 19, the participle + possessive -dügüm from 59 to 12, and the copular -durur from 762 to 80. Second, modern forms rise sharply. The clitic copular -dır goes from 258 to 486, more than doubling. The optative -ayım/-alım rises from 3 to 134, the gerund -madan from 2 to 41, the reported-past + narrative -mıştı combination from 0 to 65, and the modern gerund -arak from 9 to 51. Third, several independent syncategorematic words become entirely archaic. mere (124 > 0), dahı (114 > 0), karşu (51 > 0), meger (36 > 0), and içün (28 > 0) are absent from the modern rendition; the distal demonstrative ol drops from 118 to 5. In statistical terms, the chi-square test returns $p < 0.001$ for the case, tense, and participial categories. The story-based density values have a standard deviation of $\sigma = 0.042$, indicating high morphological homogeneity. The Zipf slopes (independent syncat. ≈ -0.95; suffixes ≈ -1.08) match the expected linguistic distribution profile.

The findings show that the categorematic-syncategorematic boundary moves along three distinct trajectories in Turkish. First, the transition from categorematic to syncategorematic. The shift from the full verb durur to the shortened suffix -dır is a direct instance of the cline "content word > grammatical word > clitic > inflectional affix" set out by Hopper and Traugott (2003). The Dede Korkut text holds both ends of this cline in synchronic co-presence. It thereby offers a frozen photograph of the phonological erosion process. Second, formal replacement among syncategorematic categories. -arak takes over from -uban, -dığım from -dügüm, -ayım from -ayum. The grammatical function persists; only the form has changed. Third, the wholesale archaisation of syncategorematic words. mere, dahı, karşu, meger, and içün drop out of the modern language altogether. This shows that the syncategorematic class can renew itself in function as well as in form. The agglutinative typology of Turkish further requires that this analysis go below the word level. A word-level analysis under-represents the syncategorematic load of Turkish. The morpheme-level extension documents that the load is comparable to analytic languages such as English. Typology determines not the size of this load but where it is carried. In the end, the Dede Korkut text is a living photograph of syncategorematic transformation across 500 years of Turkish. The method developed here is a template applicable to other historical texts such as Divânü Lügâti't-Türk, Kutadgu Bilig, and the Divan of Yunus Emre. It thereby lays the groundwork for mapping the thousand-year morphological development of Turkish.

**Keywords:** Dede Korkut, syncategorematic expressions, morphological analysis, grammaticalisation, Old Anatolian Turkish, historical linguistics, Hopper-Traugott, corpus linguistics, agglutinative typology, -dır copular suffix.

**الملخص المنهجي:**

الموروث من المنطق (Syncategorematic) والسينكاتيجوريماتية (Categorematic) إن التمييز بين الألفاظ الكاتيجوريماتية المدرسي الوسيط يقسّم الكلمات إلى فئتين بحسب ما إذا كانت تحمل معنى مستقلًا بذاتها. فالألفاظ الكاتيجوريماتية (الأسماء، الصفات، الأفعال) وحدات دلالية مستقلة يمكن أن تعمل كموضوع أو محمول، بينما الألفاظ السينكاتيجوريماتية (الأدوات، الروابط، اللواحق الصرفية) لا تكتسب عند أرسطو في كتابه *في العبارة*، ثم تبلور عبر النقل اللاتيني *prossēmainein* معناها إلا بالاقتران مع غيرها. ويعود هذا التمييز إلى مفهوم وقد ورث علم الدلالة الصوري الحديث .(Kretzmann، 1982؛ Klima، 2006) لبوئثيوس، وتُنظّم في كتب وليم الشيروودي وبيدرو هيسبانو وفي الدراسات (MacFarlane، 2015) وفلسفة اللغة واللسانيات هذا التقسيم، وهو حاضر اليوم في خلفية النقاشات حول الثوابت المنطقية .اللغوية حول الكلمات الوظيفية واللواحق

غير أن تطبيق هذا التمييز يختلف اختلافًا حادًا بحسب البروفايل النمطي للغات. ففي اللغات التحليلية مثل اللاتينية والإنجليزية، تُحمَل الوظيفة السينكاتيجوريماتية غالبًا على كلمات مستقلة، بينما في اللغات الإلصاقية مثل التركية، يُؤدَّى معظم هذا العمل بواسطة لواحق مرتبطة بالجذر. فلاحقة الحالة، والزمن، والملكية، والمودال، والاسم المصدري، والاسم المفعولي لا تحمل معنى مستقلًا، وإنما مع الجذر تُشفّر الدور العلائقي للكلمة في الجملة. وهذا يقتضي فحص البروفايل السينكاتيجوريماتي للنصوص التركية على مستوى المورفيم، لا على مستوى الكلمة .فقط

قصص دده قورقوت مجموعة معيارية من الروايات الأوغوزية توثّق الانتقال من التركية الأناضولية القديمة إلى التركية العثمانية وقد قُدِّم مخطوط ثالث إلى المجتمع .(Ergin، 1989؛ Gökyay، 2000؛ Tezcan، 2001) عند نقطة التقاء التقليد الشفوي بالثقافة المكتوبة العلمي على يد البروفيسور الدكتور متين إكيتشي في ندوة بايبورت (25-27 أبريل 2019). يتألف المخطوط من 31 ورقة مصدره منطقة ومعظم .(Ekici، 2019) الإيرانية، ويؤرَّخ إلى القرن الثامن عشر استنادًا إلى المعايير اللغوية *Golestan* في محافظة *Gonbad-e Kāvus* الدراسات حول دده قورقوت تركز على القضايا الأدبية أو الموضوعية أو الثقافية-التاريخية، أما البروفايل المورفولوجي، وخاصة التوزيع الكمي للمورفيمات السينكاتيجوريماتية، فلم يُدرس بعد بالتفصيل. الهدف الأساسي لهذا البحث هو تقديم جرد مورفيمي على أساس طبعة أوزجليك النقدية لمخطوط درسدن. والهدف الثانوي هو مقارنة بيانات القرن السادس عشر بنص تركي حديث لتحديد أي الصيغ فقدت وظيفتها، وأيها (2016) أكثر من (grammaticalisation) ارتفع، وأيها بقي ثابتًا عبر خمسة قرون. وهذا الهدف الثاني يحوّل الدراسة إلى قراءة في التدرج النحوي .مجرد جرد وصفي

المتن الأساسي هو المجلد الثاني من طبعة أوزجليك (2016) *مخطوط درسدن – نص وفهرس* الصادر عن جمعية اللغة التركية. تمت ثم تشغيلها عبر *pdftoppm* عبر dpi بدقة 200 JPEG معالجة الصفحات المرقمة زوجيًا (42-598)، أي 279 صفحة، بتحويلها إلى صور ،(الإصدار 5.3.4) بنموذج اللغة التركية. جرى ترشيح الحواشي والعناوين والعلامات الفوليوية والأسطر غير المرقمة آليًا *tesseract-ocr* ولم يُحتفظ إلا بالأسطر الرئيسة المرقمة. نتج عن ذلك متن من 26,254 كلمة مأخوذة من 240 ورقة. حُوّلت الرموز الفيلولوجية إلى حروف لاتينية قياسية، وقدّر معدل الخطأ في التعرف الضوئي بين 2-4% عبر العينة اليدوية. وللمقارنة الزمنية استُخدم نص رقمي حديث (2009) .يضم ثماني قصص و22,862 كلمة

ويعمل من اليمين إلى اليسار وفق مبدأ أطول تطابق مع ،*regex* طُوّر برنامج تجريدي مورفيمي مؤلف من سبع طبقات يعتمد على طول جذر أدنى من فونيمين. الطبقات هي: اللواحق الاشتقاقية/الحرمانية، لاحقة الجمع، لواحق الملكية، لواحق الحالة، لواحق الاسم المصدري -uban/-üben :والاسم المفعولي، لواحق الزمن والمودال، ولواحق الشخص/الاستفهام/الكوبولا. أُضيفت أيضًا صيغ أوغوزية قديمة مثل .(مصدر) -madın/-medin، -ubanı، -gıl/-gil (أمر للمفرد)، -dügüm، -dukda، -durur/-dur، -iser/-ısar، -ayum/-eyüm، وصُنّفت الكلمات السينكاتيجوريماتية المستقلة في ثماني فئات: الروابط، الكميات، ألفاظ النفي والعدم، المحددات، الأدوات، أدوات الاستفهام علامات المودال/الأمر/التمني، والنداءات/ألفاظ المخاطبة. تمتد هذه التصنيفات على التصنيف المورفولوجي الذي يقترحه كوركماز (2014) ،للتركية الحديثة لتشمل صيغ أوغوزية خاصة. التقييم الإحصائي يعتمد على المعدلات المعيارية لكل 1000 كلمة، واختبار كاي-تربيع للاستقلالية .وتحليل ميل زيبف

يحتوي متن القرن السادس عشر على 2,824 كلمة سينكاتيجوريماتية مستقلة و25,020 مورفيمًا مرتبطًا. الحمل السينكاتيجوريماتي الكلي هو 27,844 وحدة والكثافة لكل كلمة 1.06. تتجمع القيم على مستوى القصة بين 1.00 و1.15؛ وهذه الاتساقية تدعم فرضية الكاتب الواحد. بين اللواحق المرتبطة، تشكل لواحق الحالة 43.8% من الحمل الكلي، ولواحق الزمن 22.0%، ولواحق الاسم المفعولي 11.3%. أكثر - ثم الداتيف ،(135.1 ،3,546) -dı/-di يليه الماضي المشهود ،(مرة، 140.6 لكل 1000 كلمة 3,691) i- المورفيمات شيوعًا هو المفعول به في التركية in- مرة في المرتبة الرابعة، وهي أثر لهجي لم يتطور إلى 2,320 ün- وتظهر صيغة الملكية الأوغوزية .(132.1 ،3,468) a/-e :bir (281)، ne (196)، ve (145)، bu (139)، göre (127)، mere (124)، الحديثة. أما أكثر الكلمات السينكاتيجوريماتية المستقلة فهي .dahı (114) و ol (118)،

،من 60 إلى 0 uban- تُظهر المقارنة الزمنية ثلاثة أنماط تغيير مميزة. أولًا، اللواحق القديمة فقدت وظيفتها إلى حد كبير: مصدر :من 762 إلى 80. ثانيًا، الصيغ الحديثة ارتفعت بحدة durur- من 59 إلى 12، والكوبولا dügüm- من 226 إلى 19، تركيب gıl/-gil- أمر + من 2 إلى 41، تركيب الماضي المنقول madan- من 3 إلى 134، المصدر ayım/-alım- من 258 إلى 486، صيغة التمني dır- الكوبولا :من 9 إلى 51. ثالثًا، بعض الكلمات السينكاتيجوريماتية المستقلة أصبحت أثرية بالكامل arak- من 0 إلى 65، والمصدر الحديث mıştı- السرد انخفض من 118 ol بينما الضمير البعيد ،(0 < 28) içün، (0 < 36) meger، (0 < 51) karşu، (0 < 114) dahı، (0 < 124) mere لفئات الحالة والزمن والاسم المفعولي. الانحراف المعياري لقيم الكثافة على مستوى $p < 0.001$ إلى 5. إحصائيًا، يعيد اختبار كاي-تربيع قيمة مما يدل على تجانس مورفولوجي مرتفع. أما ميل زيبف (≈ -0.95 للكلمات المستقلة؛ ≈ -1.08 للواحق) فيطابق البروفايل ،$\sigma = 0.042$ القصة اللغوي المتوقع

- النص المقارن عبر الزمن يكشف عن ثلاثة أنماط مميزة من التغيّر. أولاً، اللواحق القديمة فقدت وظيفتها إلى حدّ كبير. فالمصدر من 59 إلى 12، واللاحقة dügüm- من 226 إلى 19، والمصدر مع ضمير الملكية gıl/-gil- ينخفض من 60 إلى 0، وصيغة الأمر uban ترتفع من 258 إلى 486، أي أكثر من dır- من 762 إلى 80. ثانياً، الأشكال الحديثة ترتفع بشكل ملحوظ. فاللاحقة الرابطة durur- الرابطة mıştı- من 2 إلى 41، وتركيب الماضي المنقول + السرد madan- ترتفع من 3 إلى 134، والمصدر ayım/-alım- الضعف. وصيغة التمني mere) 124. من 9 إلى 51. ثالثاً، عدد من الكلمات المستقلة ذات الوظيفة النحوية تصبح عتيقة تماماً arak- من 0 إلى 65، والمصدر الحديث ol تغيب عن النسخة الحديثة؛ والاسم الإشاري البعيد (0 < 28) içün و ،(0 < 36) meger، (0 < 51) karşu، (0 < 114) dahı، (0 < في فئات الحالة، الزمن، والمصدر. قيم الكثافة $p < 0.001$ ينخفض من 118 إلى 5. من الناحية الإحصائية، اختبار كاي-تربيع يُظهر قيمة الكلمات النحوية المستقلة) Zipf مما يدل على تجانس صرفي مرتفع. كما أن ميل منحنى ،$\sigma = 0.042$ المستندة إلى القصة لها انحراف معياري .؛ اللواحق ≈ -1.08) يتوافق مع الملف المتوقع للتوزيع اللغوي0.95- ≈

تُظهر النتائج أن الحدود بين الكلمات الكاملة والكلمات النحوية تتحرك وفق ثلاثة مسارات مميزة في التركية. أولاً، الانتقال من الكلمة هو مثال مباشر على سلسلة "كلمة معجمية > كلمة dır- إلى اللاحقة المختصرة durur الكاملة إلى الكلمة النحوية. التحول من الفعل الكامل ،نص دده قورقوت يحتفظ بكلا الطرفين في حضور متزامن .(2003) Traugott و Hopper نحوية > أداة ربط > لاحقة صرفية" التي وضعها تحل dığım- و ،uban- تحل محل arak- مما يقدّم صورة مجمّدة لعملية التآكل الصوتي. ثانياً، الاستبدال الشكلي بين الفئات النحوية. فاللاحقة ،dahı ،mere. الوظيفة النحوية تبقى، لكن الشكل يتغير. ثالثاً، اندثار الكلمات النحوية المستقلة .ayum- تحل محل ayım- و ،dügüm- محل

تختفي تماماً من اللغة الحديثة. هذا يوضح أن الفئة النحوية يمكن أن تتجدد في الوظيفة كما في الشكل. كما أن الطابع içün و ،meger ،karşu الإلصاقي للتركية يتطلب أن يمتد التحليل إلى ما دون مستوى الكلمة. فالتحليل على مستوى الكلمة يقلل من تمثيل الحمل النحوي في التركية. أما التوسيع إلى مستوى المورفيم فيُظهر أن الحمل قابل للمقارنة مع اللغات التحليلية مثل الإنجليزية. النمط الصرفي لا يحدد حجم هذا الحمل بل موقعه. في النهاية، نص دده قورقوت هو صورة حيّة لتحوّل الكلمات النحوية عبر 500 عام من التركية. المنهج المطوّر هنا هو نموذج قابل للتطبيق على نصوص تاريخية أخرى مثل ديوان لغات الترك، كتاب قوتادغو بيليك، وديوان يونس إمره. وهو بذلك يمهّد لرسم خريطة التطور الصرفي للتركية عبر ألف عام.

**الكلمات المفتاحية**: دده قورقوت، التعابير النحوية، التحليل الصرفي، التَصريف النحوي، التركية الأناضولية القديمة، علم اللغة التاريخي، هوبر-تروغوت، علم اللغة المعجمي، الطابع الإلصاقي، لاحقة الربط -dır.

**Résumé Structuré:**

La distinction entre termes catégorématiques et syncatégorématiques, héritée de la logique scolastique médiévale, divise les mots en deux classes selon qu'ils portent un sens par eux-mêmes. Les termes catégorématiques (noms, adjectifs, verbes) sont des unités sémantiques indépendantes et peuvent fonctionner comme sujets ou prédicats. Les termes syncatégorématiques (postpositions, conjonctions, suffixes flexionnels) n'acquièrent de sens qu'en combinaison avec d'autres termes. Cette distinction remonte à la notion de *prossēmainein* chez Aristote dans *De Interpretatione*, s'est transmise par Boèce en latin, et a été systématisée dans les manuels de Guillaume de Sherwood et de Pedro Hispano (Kretzmann, 1982 ; Klima, 2006). La sémantique formelle moderne, la philosophie du langage et la linguistique ont hérité de ce partage, qui demeure aujourd'hui en arrière-plan des débats sur les constantes logiques (MacFarlane, 2015) et des travaux linguistiques sur les mots fonctionnels et les morphèmes liés.

Cependant, l'application de cette distinction varie fortement selon les profils typologiques. Dans les langues analytiques comme le latin et l'anglais, la fonction syncatégorématique est principalement portée par des mots indépendants. Dans les langues agglutinantes comme le turc, une grande partie de ce travail est accomplie par des morphèmes liés au radical. Les suffixes de cas, de temps, de possession, de modalité, de participe et de gérondif n'ont pas de sens isolé. Avec leur radical hôte, ils codent le rôle relationnel du mot dans la phrase. Cette caractéristique typologique impose d'examiner le profil syncatégorématique des textes turcs au niveau du morphème, et non seulement au niveau du mot.

Les récits de Dede Korkut constituent une collection canonique de récits oghuz qui documentent la transition du turc anatolien ancien vers le turc ottoman, à la rencontre de la tradition orale et de la culture écrite (Ergin, 1989 ; Gökyay, 2000 ; Tezcan, 2001). Un troisième manuscrit, aux côtés des copies connues de Dresde et du Vatican, a été présenté à la communauté scientifique par le Professeur Metin Ekici lors du symposium de Bayburt (25-27 avril 2019). Ce manuscrit de 31 feuillets, provenant de la région de Gonbad-e Kāvus dans la province iranienne de Golestan, est daté du XVIIIe siècle sur des bases linguistiques (Ekici, 2019). La plupart des études sur Dede Korkut se concentrent sur des questions littéraires, thématiques ou historico-culturelles. Le profil morphologique, et en particulier la distribution quantitative des morphèmes syncatégorématiques, n'a pas encore été étudié en détail. L'objectif principal de cette étude est de fournir un tel inventaire morphémique à partir de l'édition critique d'Özçelik (2016) du manuscrit de Dresde. L'objectif secondaire est de comparer les données du XVIe siècle avec une version turque moderne et de déterminer quantitativement quelles formes sont devenues non fonctionnelles, lesquelles ont augmenté et lesquelles sont restées stables sur un intervalle de 500 ans. Ce second objectif transforme l'étude en une lecture de grammaticalisation plutôt qu'en un inventaire étroitement conçu.

Le corpus principal est le deuxième volume de l'édition d'Özçelik (2016), *Manuscrit de Dresde : Texte, Index*, publié par la Société de la langue turque. Les 279 pages numérotées paires (pp. 42-598) ont été traitées. Chaque page a été convertie en JPEG à 200 dpi via *pdftoppm*, puis soumise à *tesseract-ocr* (version 5.3.4) avec le modèle linguistique turc. Les notes, en-têtes, marques foliaires et lignes non numérotées ont été filtrées automatiquement ; seules les lignes principales numérotées ont été retenues. La procédure a produit un corpus de 26 254 mots tirés de 240 feuillets. Les caractères philologiques spéciaux ont été réduits à des lettres latines standard. Le taux d'erreur OCR a été estimé à environ 2-4 % par échantillonnage manuel. Pour la comparaison diachronique, une version numérique moderne (2009) couvrant huit récits et 22 862 mots a servi de corpus secondaire.

Un décomposeur morphémique basé sur regex en sept couches a été développé spécifiquement pour la recherche. Il applique un dépouillement de droite à gauche selon le principe du plus long appariement, avec une longueur minimale de radical de deux phonèmes. Les couches sont : suffixes privatifs/dérivationnels, suffixe pluriel, suffixes possessifs, suffixes casuels, suffixes participiaux et gérondiaux, suffixes de temps et de modalité, suffixes de personne/interrogatif/copule. Les formes archaïques oghuz ont également été ajoutées : -uban/-üben (gérondif), -ubanı, -gıl/-gil (impératif 2sg), -dügüm, -dukda, -durur/-dur, -iser/-ısar, -ayum/-eyüm, -madın/-medin. Les mots syncatégorématiques indépendants ont été classés en huit catégories : conjonctions, quantificateurs, mots de négation et d'inexistence, déterminants, postpositions, particules interrogatives, marqueurs de modalité/impératif/optatif, et interjections/formules d'adresse. Cette classification étend le classement morphologique proposé par Korkmaz (2014) pour le turc moderne afin d'inclure des formes spécifiques au turc oghuz. L'évaluation statistique repose sur des taux normalisés par 1 000 mots, des tests du chi carré d'indépendance et une analyse de pente de Zipf.

Le corpus du XVIe siècle contient 2 824 mots syncatégorématiques indépendants et 25 020 morphèmes liés. La charge syncatégorématique combinée est de 27 844 unités et la densité par mot est de 1,06. Les valeurs de densité par récit se regroupent dans une bande étroite entre 1,00 et 1,15 ; cette constance soutient indirectement l'hypothèse d'un seul scribe. Parmi les morphèmes liés, les suffixes casuels représentent 43,8 % de la charge totale, les suffixes temporels 22,0 %, et les suffixes participiaux 11,3 %. Le morphème lié le plus fréquent est l'accusatif -i (3 691 occurrences, 140,6 pour 1 000 mots), suivi du passé attesté -dı/-di (3 546, 135,1) et du datif -a/-e (3 468, 132,1). La forme génitive/possessive oghuz -ün apparaît 2 320 fois en quatrième position et marque une trace dialectale oghuz qui n'a pas évolué vers le -in du turc moderne. Les mots syncatégorématiques indépendants les plus fréquents sont : bir (281), ne (196), ve (145), bu (139), göre (127), mere (124), ol (118) et dahı (114).

La comparaison diachronique met en évidence trois trajectoires distinctes de changement. Premièrement, les suffixes archaïques sont devenus largement non fonctionnels : le gérondif -uban passe de 60 à 0, l'impératif -gıl/-gil de 226 à 19, le participe + possessif -dügüm de 59 à 12, et la copule -durur de 762 à 80. Deuxièmement, les formes modernes augmentent fortement : la copule enclitique -dır passe de 258 à 486, plus que doublant ; l'optatif -ayım/-alım passe de 3 à 134 ; le gérondif -madan de 2 à 41 ; la combinaison passé rapporté + narratif -mıştı de 0 à 65 ; et le gérondif moderne -arak de 9 à 51. Troisièmement, plusieurs mots syncatégorématiques indépendants deviennent entièrement archaïques : mere (124 > 0), dahı (114 > 0), karşu (51 > 0), meger (36 > 0), içün (28 > 0) disparaissent de la version moderne ; le démonstratif distal ol chute de 118 à 5. En termes statistiques, le test du chi carré retourne $p < 0{,}001$ pour les catégories cas, temps et participe. Les valeurs de densité par récit présentent un écart-type $\sigma = 0{,}042$, indiquant une homogénéité morphologique élevée. Les pentes de Zipf (≈ -0,95 pour les syncatégorématiques indépendants ; ≈ -1,08 pour les suffixes) correspondent au profil linguistique attendu.

Les résultats montrent que la frontière catégorématique-syncatégorématique évolue selon trois trajectoires distinct La comparaison diachronique met en évidence trois schémas distincts de changement. Premièrement, les suffixes archaïques sont devenus largement non fonctionnels. Le gérondif -uban passe de 60 à 0, l'impératif -gıl/-gil de 226 à 19, le participe + possessif -dügüm de 59 à 12, et la copule -durur de 762 à 80. Deuxièmement, les formes modernes augmentent fortement. La copule clitique -dır passe de 258 à 486, soit plus du double. L'optatif -ayım/-alım passe de 3 à 134, le gérondif -madan de 2 à 41, la combinaison passé rapporté + narratif -mıştı de 0 à 65, et le gérondif moderne -arak de 9 à 51. Troisièmement, plusieurs mots syncatégorématiques indépendants deviennent entièrement archaïques. mere (124 > 0), dahı (114 > 0), karşu (51 > 0), meger (36 > 0), et içün (28 > 0) disparaissent de la version moderne ; le démonstratif distal ol chute de 118 à 5. Sur le plan statistique, le test du chi carré donne $p < 0.001$ pour les catégories cas, temps et participe. Les valeurs de densité basées sur le récit présentent un écart-type de $\sigma = 0.042$, indiquant une homogénéité morphologique élevée. Les pentes de Zipf (syncatégorématiques indépendants ≈ -0.95 ; suffixes ≈ -1.08) correspondent au profil attendu de distribution linguistique.

Les résultats montrent que la frontière entre catégorématiques et syncatégorématiques évolue selon trois trajectoires distinctes en turc. Premièrement, la transition du catégorématique vers le syncatégorématique. Le passage du verbe plein durur au suffixe abrégé -dır est un exemple direct de la chaîne « mot lexical > mot grammatical > clitique > affixe flexionnel » définie par Hopper et Traugott (2003). Le texte de Dede Korkut conserve les deux extrémités de cette chaîne en co-présence synchronique, offrant ainsi une photographie figée du processus d'érosion phonologique. Deuxièmement, le remplacement formel au sein des catégories

syncatégorématiques. -arak remplace -uban, -dığım remplace -dügüm, -ayım remplace -ayum. La fonction grammaticale persiste ; seul le signe change. Troisièmement, l'archaïsation totale des mots syncatégorématiques. mere, dahı, karşu, meger et içün disparaissent complètement de la langue moderne. Cela montre que la classe syncatégorématique peut se renouveler tant dans la fonction que dans la forme. La typologie agglutinante du turc exige en outre que l'analyse descende au-dessous du niveau du mot. Une analyse au niveau du mot sous-représente la charge syncatégorématique du turc. L'extension au niveau du morphème documente que cette charge est comparable à celle des langues analytiques telles que l'anglais. La typologie détermine non pas la taille de cette charge mais l'endroit où elle est portée. En définitive, le texte de Dede Korkut est une photographie vivante de la transformation syncatégorématique sur 500 ans de turc. La méthode développée ici constitue un modèle applicable à d'autres textes historiques tels que le Divânü Lügâti't-Türk, le Kutadgu Bilig et le Divan de Yunus Emre. Elle jette ainsi les bases de la cartographie du développement morphologique millénaire du turc**.**

**Mots-Clés:** Dede Korkut, expressions syncatégorématiques, analyse morphologique, grammaticalisation, turc anatolien ancien, linguistique historique, Hopper-Traugott, linguistique de corpus, typologie agglutinante, suffixe copule -dır**.**

**Resumen Estructurado:**

La distinción entre términos categoremáticos y sincategoremáticos, heredada de la lógica escolástica medieval, divide las palabras en dos clases según si portan significado por sí mismas. Los términos categoremáticos (sustantivos, adjetivos, verbos) son unidades semánticas independientes y pueden funcionar como sujetos o predicados. Los términos sincategoremáticos (posposiciones, conjunciones, sufijos flexionales) adquieren significado únicamente en combinación con otros términos. Esta distinción se remonta a la noción de *prossēmainein* en Aristóteles (*De Interpretatione*), se transmitió a través de Boecio en latín y fue sistematizada en los manuales de Guillermo de Sherwood y Pedro Hispano (Kretzmann, 1982; Klima, 2006). La semántica formal moderna, la filosofía del lenguaje y la lingüística heredaron esta partición, que hoy se encuentra en el trasfondo teórico de los debates sobre las constantes lógicas (MacFarlane, 2015) y de los estudios lingüísticos sobre palabras funcionales y morfemas ligados.

Sin embargo, la aplicación de esta distinción varía notablemente según los perfiles tipológicos. En lenguas analíticas como el latín y el inglés, la función sincategoremática recae principalmente en palabras independientes. En lenguas aglutinantes como el turco, gran parte de este trabajo lo realizan morfemas ligados al radical. Los sufijos de caso, tiempo, posesión, modalidad, participio y gerundio no tienen significado por sí solos. Junto con su raíz anfitriona, codifican el papel relacional de la palabra en la cláusula. Esta característica tipológica exige examinar el perfil sincategoremático de los textos turcos a nivel de morfema, no solo a nivel de palabra.

Las historias de Dede Korkut constituyen una colección canónica de narraciones oghuz que documentan la transición del turco anatolio antiguo al turco otomano, en el punto de encuentro entre tradición oral y cultura escrita (Ergin, 1989; Gökyay, 2000; Tezcan, 2001). Un tercer manuscrito, junto a las copias conocidas de Dresde y del Vaticano, fue presentado a la comunidad académica por el Prof. Dr. Metin Ekici en el simposio celebrado en Bayburt (25-27 de abril de 2019). El manuscrito de 31 folios, originario de la región de Gonbad-e Kāvus en la provincia iraní de Golestán, se fecha en el siglo XVIII sobre bases lingüísticas (Ekici, 2019). La mayoría de los estudios sobre Dede Korkut se concentran en cuestiones literarias, temáticas o histórico-culturales. El perfil morfológico, y específicamente la distribución cuantitativa de los morfemas sincategoremáticos, aún no ha sido examinado en detalle. El objetivo principal de este estudio es proporcionar dicho inventario morfémico a partir de la edición crítica de Özçelik (2016) del manuscrito de Dresde. El objetivo secundario es comparar los datos del siglo XVI con una versión moderna del turco y determinar cuantitativamente qué formas han dejado de ser funcionales, cuáles han aumentado y cuáles se han mantenido estables a lo largo de 500 años. Este segundo objetivo convierte el estudio en una lectura de gramaticalización más que en un inventario estrictamente concebido.

El corpus principal es el segundo volumen de la edición de Özçelik (2016), *Manuscrito de Dresde: Texto, Índice*, publicado por la Sociedad de la Lengua Turca. Se procesaron las 279 páginas numeradas pares (pp. 42-598). Cada página se convirtió en JPEG a 200 dpi mediante *pdftoppm* y luego se pasó por *tesseract-ocr* (versión 5.3.4) con el modelo de lengua turca. Se filtraron automáticamente notas, encabezados, marcas de folio y líneas no numeradas; solo se conservaron las líneas principales numeradas. El procedimiento produjo un corpus de 26.254 palabras extraídas de 240 folios. Los caracteres filológicos especiales se redujeron a letras latinas estándar. La tasa de error OCR se estimó en aproximadamente 2-4 % mediante muestreo manual. Para la comparación diacrónica, se utilizó como corpus secundario una versión digital moderna de 2009 que cubre ocho relatos y 22.862 palabras.

Se desarrolló un despojador morfémico basado en expresiones regulares de siete capas específicamente para la investigación. Aplica un despojo de derecha a izquierda bajo el principio de coincidencia más larga, con una longitud mínima de raíz de dos fonemas. Las capas son: sufijos privativos/derivativos, sufijo plural, sufijos posesivos, sufijos de caso, sufijos participiales y gerundiales, sufijos de tiempo y modalidad, y sufijos de persona/interrogativo/copulativos. También se añadieron formas arcaicas oghuz: -uban/-üben (gerundio), -ubanı, -gıl/-gil (imperativo 2sg), -dügüm, -dukda, -durur/-dur, -iser/-ısar, -ayum/-eyüm, -madın/-medin. Las palabras sincategoremáticas independientes se clasificaron en ocho categorías: conjunciones, cuantificadores, palabras de negación y inexistencia, determinantes, posposiciones, partículas interrogativas, marcadores de modalidad/imperativo/optativo, e interjecciones/formas de tratamiento. La clasificación amplía la jerarquía morfológica que Korkmaz (2014) propone para el turco moderno a fin de incluir formas específicas del turco oghuz. La evaluación estadística se basa en tasas normalizadas por cada 1.000 palabras, pruebas de independencia chi-cuadrado y análisis de pendiente de Zipf.

El corpus del siglo XVI contiene 2.824 palabras sincategoremáticas independientes y 25.020 morfemas ligados. La carga sincategoremática combinada es de 27.844 unidades y la densidad por palabra es de 1,06. Los valores de densidad por relato se agrupan en una banda estrecha entre 1,00 y 1,15; esta consistencia respalda indirectamente la hipótesis de un único escriba. Entre los morfemas ligados, los sufijos de caso representan el 43,8 % de la carga total, los sufijos de tiempo el 22,0 % y los sufijos participiales el 11,3 %. El morfema ligado más frecuente es el acusativo -i (3.691 casos, 140,6 por 1.000 palabras), seguido del pasado evidencial -dı/-di (3.546, 135,1) y el dativo -a/-e (3.468, 132,1). La forma genitiva/posesiva oghuz -ün aparece 2.320 veces en cuarto lugar y marca un rasgo dialectal oghuz que no evolucionó hacia el -in del turco moderno. Las palabras sincategoremáticas independientes más frecuentes son: bir (281), ne (196), ve (145), bu (139), göre (127), mere (124), ol (118) y dahı (114).

La comparación diacrónica revela tres patrones distintos de cambio. Primero, los sufijos arcaicos han dejado de ser funcionales: el gerundio -uban cae de 60 a 0, el imperativo -gıl/-gil de 226 a 19, el participio + posesivo -dügüm de 59 a 12, y la cópula -durur de 762 a 80. Segundo, las formas modernas aumentan notablemente: la cópula clítica -dır pasa de 258 a 486, más que duplicándose; el optativo -ayım/-alım sube de 3 a 134; el gerundio -madan de 2 a 41; la combinación pasado reportado + narrativo -mıştı de 0 a 65; y el gerundio moderno -arak de 9 a 51. Tercero, varias palabras sincategoremáticas independientes se vuelven completamente arcaicas: mere (124 > 0), dahı (114 > 0), karşu (51 > 0), meger (36 > 0), içün (28 > 0) desaparecen de la versión moderna; el demostrativo distal ol desciende de 118 a 5. En términos estadísticos, la prueba chi-cuadrado devuelve $p < 0{,}001$ para las categorías de caso, tiempo y participio. Los valores de densidad por relato tienen una desviación estándar de $\sigma = 0{,}042$, lo que indica una alta homogeneidad morfológica. Las pendientes de Zipf ($\approx$ -0,95 para sincategoremáticos independientes; $\approx$ -1,08 para sufijos) coinciden con el perfil lingüístico esperado.

Los hallazgos muestran que la frontera categoremático-sincategoremático se desplaza según tres trayectorias distintas en turco. Primero, la transición de categoremático a sincategoremático: el paso del verbo pleno *durur* al sufijo abreviado -dır es un ejemplo directo del continuo “palabra La comparación diacrónica revela tres patrones distintos de cambio. En primer lugar, los sufijos arcaicos han perdido en gran medida su funcionalidad. El gerundio -uban cae de 60 a 0, el imperativo -gıl/-gil de 226 a 19, el participio + posesivo -dügüm de 59 a 12, y la cópula -durur de 762 a 80. En segundo lugar, las formas modernas aumentan de manera pronunciada. La cópula clítica -dır pasa de 258 a 486, más que duplicándose. El optativo -ayım/-alım sube de 3 a 134, el gerundio -madan de 2 a 41, la combinación pasado reportado + narrativo -mıştı de 0 a 65, y el gerundio moderno -arak de 9 a 51. En tercer lugar, varias palabras syncategoremáticas independientes se vuelven completamente arcaicas. mere (124 > 0), dahı (114 > 0), karşu (51 > 0), meger (36 > 0), e içün (28 >

0) desaparecen de la versión moderna; el demostrativo distal ol desciende de 118 a 5. En términos estadísticos, la prueba chi-cuadrado arroja $p < 0.001$ para las categorías de caso, tiempo y participio. Los valores de densidad basados en la narración presentan una desviación estándar de $\sigma = 0.042$, lo que indica una alta homogeneidad morfológica. Las pendientes de Zipf (syncategoremáticos independientes ≈ -0.95; sufijos ≈ -1.08) coinciden con el perfil esperado de distribución lingüística.

Los hallazgos muestran que la frontera entre categoremáticos y syncategoremáticos se desplaza a lo largo de tres trayectorias distintas en turco. Primero, la transición de categoremático a syncategoremático. El cambio del verbo pleno durur al sufijo abreviado -dır es un ejemplo directo de la cadena «palabra léxica > palabra gramatical > clítico > afijo flexional» establecida por Hopper y Traugott (2003). El texto de Dede Korkut conserva ambos extremos de esta cadena en co-presencia sincrónica, ofreciendo así una fotografía congelada del proceso de erosión fonológica. Segundo, el reemplazo formal entre categorías syncategoremáticas. -arak sustituye a -uban, -dığım a -dügüm, -ayım a -ayum. La función gramatical persiste; solo cambia la forma. Tercero, la arcaización total de las palabras syncategoremáticas. mere, dahı, karşu, meger e içün desaparecen por completo de la lengua moderna. Esto demuestra que la clase syncategoremática puede renovarse tanto en función como en forma. La tipología aglutinante del turco exige además que el análisis se extienda por debajo del nivel de la palabra. Un análisis a nivel de palabra subrepresenta la carga syncategoremática del turco. La extensión al nivel del morfema documenta que dicha carga es comparable a la de lenguas analíticas como el inglés. La tipología determina no el tamaño de esta carga, sino dónde se lleva. En definitiva, el texto de Dede Korkut es una fotografía viva de la transformación syncategoremática a lo largo de 500 años de turco. El método desarrollado aquí constituye un modelo aplicable a otros textos históricos como el Divânü Lügâti't-Türk, el Kutadgu Bilig y el Diván de Yunus Emre. De este modo, sienta las bases para trazar el desarrollo morfológico milenario del turco.

**Palabras Clave:** Dede Korkut, expresiones syncategoremáticas, análisis morfológico, gramaticalización, turco anatolio antiguo, lingüística histórica, Hopper-Traugott, lingüística de corpus, tipología aglutinante, sufijo copulativo -dır.

**结构化摘要:**

中世纪经院逻辑继承的范畴词（categorematic）与非范畴词（syncategorematic）的区分，将词语分为两类：是否能独立承载意义。范畴词（名词、形容词、动词）是独立的语义单位，可以充当主语或谓语；非范畴词（后置词、连词、屈折词缀）只有在与其他词结合时才获得意义。这一区分可追溯至亚里士多德《解释篇》中的 *prossēmainein* 概念，经由波伊提乌斯的拉丁文传递，并在威廉·舍伍德和佩德罗·伊斯帕诺的逻辑手册中得到系统化（Kretzmann, 1982；Klima, 2006）。现代形式语义学、语言哲学和语言学继承了这一划分，它至今仍是逻辑常项（MacFarlane, 2015）以及功能词和黏着语素研究的理论背景。

然而，这一区分的应用在不同类型学的语言中差异显著。在拉丁语和英语等分析型语言中，非范畴功能主要由独立词承担；而在土耳其语等黏着型语言中，大部分功能由附着在词根上的黏着语素完成。格、时态、所有格、情态、分词和动名词的词缀本身没有独立意义，它们与词根结合后才编码词在句子中的关系角色。这一类型学特征要求在研究土耳其语文本时，不仅要在词层面，更要在语素层面对非范畴词进行考察。

《德德·科尔库特故事》是奥古兹叙事的经典集成，记录了古安纳托利亚土耳其语向奥斯曼土耳其语的过渡，处于口头传统与书面文化的交汇点（Ergin, 1989；Gökyay, 2000；Tezcan, 2001）。除德累斯顿和梵蒂冈抄本外，2019年4月25-27日在巴伊布尔特举行的研讨会上，艾基奇教授公布了第三份手稿。该手稿共31叶，来自伊朗戈勒斯坦省 Gonbad-e Kāvus 地区，依据语言学特征定年为18世纪（Ekici, 2019）。以往研究多集中于文学、主题或文化史问题，而形态学特征，尤其是非范畴语素的数量分布，尚未得到详细探讨。本研究的主要目标是基于Özçelik（2016）对德累斯顿抄本的校勘版，提供语素层面的清单；次要目标是将16世纪数据与现代土耳其语译本进行比较，定量分析哪些形式已不再使用，哪些形式增加，哪些形式保持稳定，从而将研究转化为语法化的解读。

主要语料为Özçelik（2016）出版的《德累斯顿抄本：文本与索引》第二卷，共处理279页（第42-598页）。每页经 *pdftoppm* 转换为200 dpi JPEG，再用 *tesseract-ocr*（5.3.4版，土耳其语模型）识别。脚注、页眉、叶次标记和未编号行均自动过滤，仅保留正文编号行。最终得到26,254词，来自240叶。特殊字符统一为标准拉丁字母。人工抽样估计OCR错误率约为2-4%。对比语料为2009年出版的现代土耳其语数字译本，涵盖八个故事，共22,862词。

研究开发了七层正则表达式语素剥离器，按最长匹配原则自右向左剥离，词根最少两音位。七层依次为：派生/否定词缀、复数词缀、所有格词缀、格词缀、分词与动名词词缀、时态与情态词缀、人称/疑问/系词词缀。并加入奥古兹土耳其语古形式：-uban/-üben（动名词）、-ubanı、-gıl/-gil（第二人称单数祈使）、-dügüm、-dukda、-durur/-dur、-iser/-ısar、-ayum/-eyüm、-madın/-medin。独立的非范畴词分为八类：连词、量词、否定与不存在词、限定词、后置词、疑问词、情态/祈使/愿望标记、感叹词/称呼语。该分类在Korkmaz（2014）对现代土耳其语的形态学排序基础上扩展，以涵盖奥古兹土耳其语特有形式。统计分析采用每千词标准化率、卡方独立性检验和Zipf斜率分析。

16世纪语料包含2,824个独立非范畴词和25,020个黏着语素。总负荷为27,844单位，每词密度为1.06。故事层面的密度值集中在1.00至1.15之间，间接支持单一抄写者假设。在黏着语素中，格词缀占43.8%，时态词缀占22.0%，分词词缀占11.3%。最常见的黏着语素是宾格 -i（3,691次，每千词140.6），其次是见证过去时 -dı/-di（3,546次，135.1），与与格 -a/-e（3,468次，132.1）。奥古兹土耳其语的属格/所有格形式 -ün 出现2,320次，位居第四，显示出未演变为现代土耳其语 -in 的方言痕迹。最常见的独立非范畴词为：bir (281)、ne (196)、ve (145)、bu (139)、göre (127)、mere (124)、ol (118)、dahı (114)。

历时比较揭示了三种变化模式。第一，古老词缀基本失去功能：动名词 -uban 从60降至0，祈使 -gıl/-gil 从226降至19，分词+所有格 -dügüm 从59降至12，系词 -durur 从762降至80。第二，现代形式显著上升：系词 -dır 从258增至486，愿望式 -ayım/-alım 从3增至134，动名词 -madan 从2增至41，叙事过去时组合 -mıştı 从0增至65，现代动名词 -arak 从9增至51。第三，若干独立非范畴词完全古化：mere (124 > 0)、dahı (114 > 0)、karşu (51 > 0)、meger (36 > 0)、için (28 > 0) 在现代译本中消失；远指示代词 ol 从118降至5。统计上，卡方检验在格、时态和分词类别中返回 $p < 0.001$。故事密度值的标准差 $\sigma = 0.042$，显示高度形态一致性。Zipf斜率（独立非范畴 ≈ -0.95；词缀 ≈ -1.08）符合预期的语言分布特征。

研究结果表明，土耳其语中范畴词与非范畴词的边界沿三条不同轨迹移动。第一，从范畴到非范畴的转化：动词 *durur* 向缩短的系词 -dır 的转变，是Hopper与Traugott（2003）提出的“实词 > 虚词 > 附着词 > 屈折词缀”连续体的直接实例。《德德·科尔库特故事》同时保留了这一连续体的两端，提供了语音侵蚀过程的静态图像。第二，非范畴类别之间的形式替换：-arak 取代 -uban，-dığım 取代 -dügüm，-ayım 取代 -ayum。语法功能保持不变，仅形式发生变化。第三，独立非范畴词的整体古化：mere、dahı、karşu、meger、için 完全退出现代语言。这表明非范畴类不仅能在形式上更新，也能在功能上更新。土耳其语的黏着类型学进一步要求分析深入到语素层面。仅在词层面的分析会低 历时比较揭示了三种不同的变化模式。首先，古老的词缀在很大程度上失去了功能。动名词 -uban 从 60 降至 0，祈使词缀 -gıl/-gil 从 226 降至 19，分词 + 所有格 -dügüm 从 59 降至 12，系词 -durur 从 762 降至 80。其次，现代形式显著上升。系词附着词 -dır 从 258 增至 486，增长一倍以上。愿望式 -ayım/-alım 从 3 增至 134，动名词 -madan 从 2 增至 41，传闻过去时 + 叙事组合 -mıştı 从 0 增至 65，现代动名词 -arak 从 9 增至 51。第三，若干独立的次范畴词完全古化。mere（124 > 0）、dahı（114 > 0）、karşu（51 > 0）、meger（36 > 0）、以及 için（28 > 0）在现代版本中消失；远指示代词 ol 从 118 降至 5。从统计学角度看，卡方检验在格、时态和分词类

别中返回 $p < 0.001$。基于故事的密度值标准差为 $\sigma = 0.042$，显示出高度的形态一致性。Zipf 斜率（独立次范畴词 ≈ -0.95；词缀 ≈ -1.08）符合预期的语言分布特征。

研究结果表明，在土耳其语中，范畴词与次范畴词的边界沿着三条不同的轨迹移动。第一，范畴词向次范畴词的转变。从完整动词 durur 到缩略词缀 -dır 的转变，是 Hopper 与 Traugott（2003）所提出的“实词 > 虚词 > 附着词 > 屈折词缀”链条的直接实例。《德德·科尔库特》文本在共时并存中保留了这一链条的两端，从而提供了语音侵蚀过程的静态图像。第二，次范畴类别之间的形式替换。-arak 取代 -uban，-dığım 取代 -dügüm，-ayım 取代 -ayum。语法功能保持不变，仅形式发生变化。第三，次范畴词的整体古化。mere、dahı、karşu、meger 和 içün 在现代语言中完全消失。这表明次范畴类不仅能在形式上更新，也能在功能上更新。土耳其语的黏着型特征进一步要求分析深入到词以下的层面。词级分析低估了土耳其语的次范畴负荷。形态素层面的扩展表明，这一负荷与英语等分析型语言相当。类型学决定的不是负荷的大小，而是负荷的承载位置。最终，《德德·科尔库特》文本是土耳其语 500 年次范畴转变的生动图像。此处发展的方法是一个可应用于其他历史文本的范式，如《突厥语大词典》、《福乐智慧》以及尤努斯·埃姆雷的诗集。它为绘制土耳其语千年形态发展的地图奠定了基础。

**关键词：** 德德·科尔库特（Dede Korkut）、非范畴表达（syncategorematic expressions）、形态学分析、语法化（grammaticalisation）、古安纳托利亚土耳其语、历史语言学、Hopper-Traugott、语料库语言学、黏着语类型学、-dır 系词词缀。

**Структурированный Реферат:**

Различие между категорматическими и синкатегорматическими терминами, унаследованное от средневековой схоластической логики, делит слова на два класса в зависимости от того, несут ли они значение самостоятельно. Категорматические термины (существительные, прилагательные, глаголы) являются независимыми семантическими единицами и могут функционировать как подлежащие или сказуемые. Синкатегорматические термины (послелоги, союзы, флективные суффиксы) приобретают значение только в сочетании с другими терминами. Это различие восходит к понятию *prossēmainein* в трактате Аристотеля *Об истолковании*, было передано через Боэция на латинский язык и систематизировано в руководствах Вильгельма Шервудского и Педро Испано (Kretzmann, 1982; Klima, 2006). Современная формальная семантика, философия языка и лингвистика унаследовали это деление, которое сегодня лежит в теоретической основе дискуссий о логических константах (MacFarlane, 2015) и исследований функциональных слов и связанных морфем.

Однако применение этого различия резко варьируется в зависимости от типологического профиля языка. В аналитических языках, таких как латинский и английский, синкатегорматическая функция в основном реализуется независимыми словами. В агглютинативных языках, таких как турецкий, значительная часть этой работы выполняется связанными морфемами, прикреплёнными к корню. Суффиксы падежа, времени, принадлежности, модальности, причастия и деепричастия не имеют самостоятельного значения. Вместе с корнем они кодируют реляционную роль слова в предложении. Эта типологическая особенность требует анализа синкатегорматического профиля турецких текстов на уровне морфем, а не только на уровне слов.

Рассказы Деде Коркута представляют собой каноническое собрание огузских повествований, фиксирующих переход от древнеанатолийского турецкого языка к османскому турецкому на стыке устной традиции и письменной культуры (Ergin, 1989; Gökyay, 2000; Tezcan, 2001). Третий манускрипт, наряду с давно известными дрезденской и ватиканской копиями, был представлен научному сообществу профессором Метином Экиджи на симпозиуме в Байбурте 25–27 апреля 2019 года. Рукопись объёмом 31 фолио, происходящая из региона Гонбад-е Кавус в иранской провинции

Голестан, датируется XVIII веком на основании лингвистических признаков (Ekici, 2019). Большинство исследований Деде Коркута сосредоточено на литературных, тематических или культурно-исторических вопросах. Морфологический профиль, и в частности количественное распределение синкатегорматических морфем, ещё не был подробно изучен. Основная цель данного исследования — предоставить такой морфемный инвентарь на основе критического издания Озчелика (2016) дрезденской рукописи. Вторичная цель — сравнить данные XVI века с современным турецким переводом и количественно определить, какие формы утратили функциональность, какие возросли, а какие остались стабильными за 500-летний период. Эта вторая цель превращает исследование в чтение процесса грамматикализации, а не в узко понятый инвентарь.

Основной корпус — второй том издания Озчелика (2016) *Дрезденская рукопись: текст, индекс*, опубликованный Обществом турецкого языка. Обработаны 279 чётных страниц латинской транскрипции (с. 42–598). Каждая страница была преобразована в JPEG с разрешением 200 dpi с помощью *pdftoppm*, затем распознана через *tesseract-ocr* (версия 5.3.4) с турецкой языковой моделью. Сноски, колонтитулы, фолио-маркеры и ненумерованные строки были автоматически отфильтрованы; сохранены только пронумерованные строки основного текста. В результате получен корпус из 26 254 слов, извлечённых из 240 фолио. Филологические специальные символы были сведены к стандартным латинским буквам. Ошибка OCR оценена примерно в 2–4 % по ручной выборке. Для диахронного сравнения использован цифровой современный турецкий перевод 2009 года, охватывающий восемь рассказов и 22 862 слова.

Был разработан семислойный морфемный стриппер на основе регулярных выражений. Он применяет удаление справа налево по принципу наибольшего совпадения, с минимальной длиной корня в два фонема. Слои: деривационные/приватные суффиксы, суффикс множественного числа, суффиксы принадлежности, падежные суффиксы, причастные и деепричастные суффиксы, суффиксы времени и модальности, суффиксы лица/вопросительные/копулятивные. Добавлены также архаические огузские формы: -uban/-üben (деепричастие), -ubanı, -gıl/-gil (2 л. ед. ч. повелительное), -dügüm, -dukda, -durur/-dur, -iser/-ısar, -ayum/-eyüm, -madın/-medin. Независимые синкатегорматические слова классифицированы в восемь категорий: союзы, квантификаторы, слова отрицания и отсутствия, детерминативы, послелоги, вопросительные частицы, маркеры модальности/императива/оптатива, междометия/формы обращения. Классификация расширяет морфологическую иерархию, предложенную Коркмазом (2014) для современного турецкого, чтобы включить формы, специфические для огузского турецкого. Статистическая оценка основана на нормированных показателях на 1 000 слов, тестах хи-квадрат независимости и анализе наклона по Ципфу.

Корпус XVI века содержит 2 824 независимых синкатегорматических слова и 25 020 связанных морфем. Общая нагрузка составляет 27 844 единицы, плотность на слово — 1,06. Значения плотности на уровне рассказа группируются в узком диапазоне между 1,00 и 1,15; эта согласованность косвенно подтверждает гипотезу об одном писце. Среди связанных морфем падежные суффиксы составляют 43,8 % общей нагрузки, временные суффиксы — 22,0 %, причастные — 11,3 %. Наиболее частотный морфем — винительный -i (3 691 случаев, 140,6 на 1 000 слов), за ним следует прошедшее время свидетельствованное -dı/-di (3 546, 135,1) и дательный -a/-e (3 468, 132,1). Огузская форма родительного/притяжательного -ün встречается 2 320 раз и занимает четвёртое место, фиксируя диалектный след, не перешедший в современный турецкий -in. Наиболее частотные независимые синкатегорматические слова: bir (281), ne (196), ve (145), bu (139), göre (127), mere (124), ol (118), dahı (114).

Диахронное сравнение выявляет три различных паттерна изменений. Во-первых, архаические суффиксы в значительной степени утратили функциональность: деепричастие -uban падает с 60 до 0, императив -gıl/-gil с 226 до 19, причастие + притяжательное -dügüm с 59 до 12, копула -durur с 762 до 80. Во-вторых, современные формы резко возросли: клитический копулятив -dır увеличился с 258 до 486, более чем вдвое; оптатив -ayım/-alım вырос с 3 до 134; деепричастие -madan с 2 до 41; комбинация прошедшего времени + нарратив -mıştı с 0 до 65; современное деепричастие -arak с 9 до 51. В-третьих, несколько независимых синкатегорматических слов полностью архаизировались: mere (124 > 0), dahı

Диахроническое сравнение выявляет три различных модели изменений. Во-первых, архаические суффиксы в значительной степени утратили свою функцию. Герундий -uban падает с 60 до 0, императив -gıl/-gil с 226 до 19, причастие + притяжательный суффикс -dügüm с 59 до 12, а копулятивная форма -durur с 762 до 80. Во-вторых, современные формы резко возрастают. Клитический копулятив -dır увеличивается с 258 до 486, более чем вдвое. Оптатив -ayım/-alım возрастает с 3 до 134, герундий -madan с 2 до 41, комбинация прошедшего времени с нарративом -mıştı с 0 до 65, а современный герундий -arak с 9 до 51. В-третьих, ряд независимых синкатегорематических слов полностью архаизируется. mere (124 > 0), dahı (114 > 0), karşu (51 > 0), meger (36 > 0) и içün (28 > 0) исчезают из современного языка; дистальный указательный ol падает со 118 до 5. В статистическом отношении критерий $\chi^2$ показывает $p < 0.001$ для категорий падежа, времени и причастий. Плотностные значения, основанные на повествовании, имеют стандартное отклонение $\sigma = 0.042$, что свидетельствует о высокой морфологической однородности. Наклоны по закону Ципфа (независимые синкатегорематические ≈ -0.95; суффиксы ≈ -1.08) соответствуют ожидаемому языковому распределению.

Результаты показывают, что граница между категорематическими и синкатегорематическими элементами в турецком языке движется по трём различным траекториям. Во-первых, переход от категорематического к синкатегорематическому. Сдвиг от полного глагола durur к сокращённому суффиксу -dır является прямым примером цепочки «лексическое слово > грамматическое слово > клитик > флективный аффикс», предложенной Hopper и Traugott (2003). Текст «Деде Коркут» сохраняет оба конца этой цепочки в синхронном сосуществовании, предоставляя тем самым «замороженный снимок» процесса фонологической эрозии. Во-вторых, формальная замена внутри синкатегорематических категорий. -arak заменяет -uban, -dığım заменяет -dügüm, -ayım заменяет -ayum. Грамматическая функция сохраняется; изменяется лишь форма. В-третьих, полная архаизация синкатегорематических слов. mere, dahı, karşu, meger и içün полностью исчезают из современного языка. Это показывает, что синкатегорематический класс может обновляться как по функции, так и по форме. Агглютинативная типология турецкого языка требует, чтобы анализ опускался ниже уровня слова. Анализ на уровне слова недооценивает синкатегорематическую нагрузку турецкого языка. Расширение на уровень морфемы документирует, что эта нагрузка сопоставима с аналитическими языками, такими как английский. Типология определяет не размер этой нагрузки, а место её распределения. В конечном итоге текст «Деде Коркут» является живой фотографией синкатегорематической трансформации за 500 лет турецкого языка. Разработанный здесь метод представляет собой шаблон, применимый к другим историческим текстам, таким как «Дивану Лугати ат-Турк», «Кутадгу Билиг» и диван Юнуса Эмре. Тем самым закладывается основа для картографирования тысячелетнего морфологического развития турецкого языка.

**Ключевые слова:** Деде Коркут, синкатегорематические выражения, морфологический анализ, грамматикализация, древнеанатолийский турецкий, историческая лингвистика, Хоппер-Трауготт, корпусная лингвистика, агглютинативная типология, копулятивный суффикс -dır.

**संरचित सारांश:**

कैटेगोरमैटिक-सिंकैटेगोरमैटिक भेद, जो मध्यकालीन स्कोलास्टिक तर्कशास्त्र से विरासत में मिला है, शब्दों को इस आधार पर दो वर्गों में विभाजित करता है कि वे अपने आप अर्थ वहन करते हैं या नहीं। कैटेगोरमैटिक पद (संज्ञा, विशेषण, क्रिया) स्वतंत्र अर्थ इकाइयाँ हैं और कर्ता या विधेय के रूप में कार्य कर सकते हैं। सिंकैटेगोरमैटिक पद (उत्तरपद, संयोजक, रूपात्मक प्रत्यय) केवल अन्य पदों के साथ संयोजन में अर्थ प्राप्त करते हैं। यह भेद अरस्तू की *De Interpretatione* में prossēmainein की धारणा से उत्पन्न हुआ, बोएथियस के लैटिन प्रसारण के माध्यम से आकार लिया, और विलियम ऑफ शेरवुड तथा पेड्रो हिस्पानो के ग्रंथों में व्यवस्थित हुआ (Kretzmann, 1982; Klima, 2006)। आधुनिक औपचारिक अर्थविज्ञान, भाषा दर्शन और भाषाविज्ञान ने इसी विभाजन को अपनाया। आज यह तार्किक स्थिरांकों पर बहस (MacFarlane, 2015) और कार्यात्मक शब्दों तथा बंधित रूपिमों पर भाषावैज्ञानिक कार्य के सैद्धांतिक पृष्ठभूमि में स्थित है।

हालाँकि, यह भेद विभिन्न प्रकारिकी प्रोफाइलों में अलग-अलग रूप से लागू होता है। विश्लेषणात्मक भाषाओं जैसे लैटिन और अंग्रेज़ी में, सिंकैटेगोरमैटिक कार्य मुख्यतः स्वतंत्र शब्दों द्वारा वहन किया जाता है। आग्लूटिनेटिव भाषाओं जैसे तुर्की में, इसका अधिकांश कार्य मूल से जुड़े बंधित रूपिमों द्वारा किया जाता है। कारक, काल, संबंधवाचक, भाव, कृदंत और कृदंतात्मक प्रत्यय अपने आप में कोई अर्थ नहीं रखते। वे अपने मूल के साथ मिलकर वाक्य में शब्द की संबंधपरक भूमिका को संहिताबद्ध करते हैं। यह प्रकारिकी विशेषता तुर्की ग्रंथों के सिंकैटेगोरमैटिक प्रोफाइल का विश्लेषण शब्द स्तर पर ही नहीं बल्कि रूपिम स्तर पर भी आवश्यक बनाती है।

ददे कोरकुत कथाएँ ओग़ुज़ आख्यानों का एक मानक संग्रह हैं, जो मौखिक परंपरा और लिखित संस्कृति के संगम पर पुरानी अनातोलियन तुर्की से ओटोमन तुर्की में संक्रमण का दस्तावेज़ प्रस्तुत करती हैं (Ergin, 1989; Gökyay, 2000; Tezcan, 2001)। तीसरा पांडुलिपि, लंबे समय से ज्ञात ड्रेसडेन और वेटिकन प्रतियों के साथ, प्रो. डॉ. मेटिन एकिची द्वारा 25-27 अप्रैल 2019 को बायबुर्ट में आयोजित संगोष्ठी में विद्वत समुदाय को प्रस्तुत किया गया। 31-फोलियो पांडुलिपि, ईरान के गोलस्तान प्रांत के गोनबद-ए कावुस क्षेत्र से उत्पन्न, भाषाई आधार पर अठारहवीं शताब्दी की है (Ekici, 2019)। अधिकांश अध्ययन साहित्यिक, विषयगत या सांस्कृतिक-ऐतिहासिक प्रश्नों पर केंद्रित हैं। रूपात्मक प्रोफाइल, विशेष रूप से सिंकैटेगोरमैटिक रूपिमों का मात्रात्मक वितरण, अभी तक विस्तार से नहीं जाँचा गया है। इस अध्ययन का प्राथमिक उद्देश्य ड्रेसडेन पांडुलिपि के Özçelik (2016) के आलोचनात्मक संस्करण के आधार पर ऐसा रूपिम-स्तरीय सूची प्रदान करना है। इसका द्वितीयक उद्देश्य सोलहवीं शताब्दी के आँकड़ों की आधुनिक तुर्की अनुवाद से तुलना करना और मात्रात्मक रूप से यह निर्धारित करना है कि कौन से रूप अप्रभावी हो गए हैं, कौन से बढ़े हैं और कौन से स्थिर रहे हैं। यह दूसरा उद्देश्य अध्ययन को केवल सूची तक सीमित न रखकर व्याकरणिकरण की व्याख्या में बदल देता है।

प्राथमिक कॉर्पस Özçelik (2016) का *Dede Korkut – Dresden Manuscript: Text, Index* का दूसरा खंड है, जिसे तुर्की भाषा समाज द्वारा प्रकाशित किया गया। लैटिन लिप्यंतरण के 279 सम संख्या वाले पृष्ठ (pp. 42-598) संसाधित किए गए। प्रत्येक पृष्ठ को pdftoppm के माध्यम से 200 dpi रिज़ॉल्यूशन पर JPEG में परिवर्तित किया गया और फिर तुर्की भाषा मॉडल के साथ tesseract-ocr (संस्करण 5.3.4) से चलाया गया। फुटनोट, पृष्ठ शीर्षक, फोलियो चिह्न और बिना संख्या वाली पंक्तियाँ स्वतः फ़िल्टर की गईं; केवल संख्या वाली मुख्य-पाठ पंक्तियाँ रखी गईं। इस प्रक्रिया से 240 फोलियो से 26,254 शब्दों का कॉर्पस प्राप्त हुआ। विशेष फिलोलॉजिकल अक्षरों को मानक लैटिन अक्षरों में घटाया गया। मैनुअल सैम्पलिंग द्वारा OCR त्रुटि दर लगभग 2-4% अनुमानित की गई। कालक्रमिक तुलना के लिए, 2009 का डिजिटल आधुनिक तुर्की संस्करण, जिसमें आठ कथाएँ और 22,862 शब्द शामिल हैं, द्वितीयक कॉर्पस के रूप में प्रयुक्त हुआ।

विशेष रूप से इस शोध के लिए सात-स्तरीय regex-आधारित रूपिम स्ट्रिपर विकसित किया गया। स्ट्रिपर दाएँ-से-बाएँ स्ट्रिपिंग को सबसे लंबे-मिलान सिद्धांत के तहत लागू करता है, न्यूनतम मूल लंबाई दो ध्वनियों की है। परतें क्रमशः हैं: नकारात्मक/व्युत्पन्न प्रत्यय, बहुवचन प्रत्यय, संबंधवाचक प्रत्यय, कारक प्रत्यय, कृदंत और कृदंतात्मक प्रत्यय, काल और भाव प्रत्यय, और पुरुष/प्रश्नवाचक/संधि प्रत्यय। ओग़ुज़ तुर्की के प्राचीन रूप भी प्रत्यय सूची में जोड़े गए: -uban/-üben (कृदंत), -ubanı, -gıl/-gil (2sg आज्ञार्थक), -dügüm, -dukda, -durur/-dur, -iser/-ısar, -ayum/-eyüm, -madın/-medin। स्वतंत्र सिंकैटेगोरमैटिक शब्दों को आठ श्रेणियों में वर्गीकृत किया गया: संयोजक, परिमाणवाचक, निषेध और अस्तित्वहीनता शब्द, निर्धारक, उत्तरपद, प्रश्नवाचक कण, भाव-आज्ञार्थक-इच्छासूचक चिह्नक, और विस्मयादिबोधक/संवोधन रूप। यह वर्गीकरण तुर्की तुर्की के लिए Korkmaz (2014) द्वारा प्रस्तावित रूपात्मक रैंकिंग का विस्तार करता है ताकि ओगुज़ तुर्की के विशिष्ट रूपों को समायोजित किया जा सके। सांख्यिकीय मूल्यांकन प्रति 1,000 शब्दों पर सामान्यीकृत दरों, स्वतंत्रता के ची-स्क्वायर परीक्षणों और Zipf-ढलान विश्लेषण पर आधारित है।

सोलहवीं शताब्दी का कॉर्पस 2,824 स्वतंत्र सिंकैटेगोरमैटिक शब्द और 25,020 बंधित रूपिमों को सम्मिलित करता है। संयुक्त सिंकैटेगोरमैटिक भार 27,844 इकाइयाँ है और प्रति-शब्द घनत्व 1.06 है। कथा-स्तरीय घनत्व मान 1.00 और 1.15 के बीच संकीर्ण बैंड में समूहित होते हैं; यह स्थिरता अप्रत्यक्ष रूप से एकल-लेखक धारणा का समर्थन करती है। बंधित रूपिमों में, कारक प्रत्यय कुल भार का 43.8% बनाते हैं, काल प्रत्यय 22.0% और कृदंत प्रत्यय 11.3%। सबसे अधिक बार प्रयुक्त बंधित रूपिम कर्मकारक -i है (3,691 उदाहरण, प्रति 1,000 शब्दों पर 140.6)। इसके बाद प्रत्यक्ष-भूतकाल -dı/-di (3,546, 135.1) और सम्प्रदान कारक -a/-e (3,468, 132.1) आते हैं। ओग़ुज़-तुर्की संबंधवाचक/संबंधवाचक रूप -ün चौथे स्थान पर 2,320 बार आता है और आधुनिक तुर्की -in में विकसित न होने वाले ओग़ुज़ बोली के निशान को दर्शाता है। सबसे अधिक प्रयुक्त स्वतंत्र सिंकैटेगोरमैटिक्स हैं bir (281), ne (196), ve (145), bu (139), göre (127), mere (124), ol (118), और dahı (114)।

कालक्रमिक तुलना तीन अलग-अलग परिवर्तन पैटर्न को उजागर करती है। पहला, प्राचीन प्रत्यय बड़े पैमाने पर अप्रभावी हो गए हैं। -uban कृदंत 60 से 0 तक गिरता है, -gıl/-gil आज्ञार्थक 226 से 19 तक, कृदंत + संबंधवाचक -dügüm 59 से 12 तक, और संधि रूप -durur 762 से 80 तक। दूसरा, आधुनिक रूप तीव्रता से बढ़ते हैं। क्लिटिक संधि -dır 258 से 486 तक बढ़ती है, यानी दोगुने से अधिक। इच्छासूचक -ayım/-alım 3 से 134 तक बढ़ता है, कृदंत -madan 2 से 41 तक, रिपोर्टेड-पास्ट + कथात्मक संयोजन -mıştı 0 से 65 तक, और आधुनिक कृदंत -arak 9 से 51 तक। तीसरा, कई स्वतंत्र सिंकाटेगोरमैटिक शब्द पूरी तरह से प्राचीन हो जाते हैं। mere (124 > 0), dahı (114 > 0), karşu (51 > 0), meger (36 > 0), और içün (28 > 0) आधुनिक संस्करण से अनुपस्थित हैं; दूरवर्ती संकेतक ol 118 से 5 तक गिरता है। सांख्यिकीय दृष्टि से, ची-स्क्वायर परीक्षण केस, काल और कृदंत श्रेणियों के लिए $p < 0.001$ लौटाता है। कहानी-आधारित घनत्व मानों का मानक विचलन $\sigma = 0.042$ है, जो उच्च रूपात्मक समानता को दर्शाता है। Zipf ढलान (स्वतंत्र सिंकाटेगोरमैटिक ≈ -0.95; प्रत्यय ≈ -1.08) अपेक्षित भाषाई वितरण प्रोफ़ाइल से मेल खाते हैं।

निष्कर्ष दिखाते हैं कि तुर्की में कैटेगोरमैटिक-सिंकाटेगोरमैटिक सीमा तीन अलग-अलग मार्गों पर आगे बढ़ती है। पहला, कैटेगोरमैटिक से सिंकाटेगोरमैटिक की ओर संक्रमण। पूर्ण क्रिया durur से संक्षिप्त प्रत्यय -dır की ओर बदलाव Hopper और Traugott (2003) द्वारा प्रस्तुत "सामग्री शब्द > व्याकरणिक शब्द > क्लिटिक > रूपात्मक प्रत्यय" श्रृंखला का प्रत्यक्ष उदाहरण है। ददे कोरकुत पाठ इस श्रृंखला के दोनों छोरों को समकालिक सह-अस्तित्व में रखता है, और इस प्रकार ध्वन्यात्मक क्षरण प्रक्रिया की एक स्थिर तस्वीर प्रस्तुत करता है। दूसरा, सिंकाटेगोरमैटिक श्रेणियों के बीच औपचारिक प्रतिस्थापन। -arak -uban को प्रतिस्थापित करता है, -dığım -dügüm को, -ayım -ayum को। व्याकरणिक कार्य बना रहता है; केवल रूप बदलता है। तीसरा, सिंकाटेगोरमैटिक शब्दों का पूर्ण प्राचीनकरण। mere, dahı, karşu, meger और içün आधुनिक भाषा से पूरी तरह गायब हो जाते हैं। यह दिखाता है कि सिंकाटेगोरमैटिक वर्ग कार्य और रूप दोनों में स्वयं को नवीनीकृत कर सकता है। तुर्की की आग्लूटिनेटिव प्रकारिकी आगे यह आवश्यक करती है कि विश्लेषण शब्द स्तर से नीचे जाए। शब्द-स्तरीय विश्लेषण तुर्की के सिंकाटेगोरमैटिक भार का कम प्रतिनिधित्व करता है। रूपिम-स्तरीय विस्तार यह दस्तावेज करता है कि यह भार अंग्रेज़ी जैसी विश्लेषणात्मक भाषाओं के तुलनीय है। प्रकारिकी यह निर्धारित करती है कि इस भार का आकार नहीं बल्कि यह कहाँ वहन किया जाता है। अंततः, ददे कोरकुत पाठ तुर्की में 500 वर्षों के सिंकाटेगोरमैटिक परिवर्तन की एक जीवित तस्वीर है। यहाँ विकसित की गई विधि अन्य ऐतिहासिक ग्रंथों जैसे दिवानु लुग़ातित-तुर्क, कुतादगु बिलिग और युनुस एमरे के दिवान पर लागू होने वाला एक टेम्पलेट है। इस प्रकार यह तुर्की के हजार वर्षीय रूपात्मक विकास का मानचित्रण करने की नींव रखता है।

**कीवर्ड्स**: ददे कोरकुत, सिंकाटेगोरमैटिक अभिव्यक्तियाँ, रूपात्मक विश्लेषण, व्याकरणिकरण, पुराना अनातोलियन तुर्की, ऐतिहासिक भाषाविज्ञान, Hopper-Traugott, कॉर्पस भाषाविज्ञान, आग्लूटिनेटिव प्रकारिकी, -dır संधि प्रत्यय.

**Yapılandırılmış Özet:**

Ortaçağ skolastik mantığının kurduğu kategorematik-sinkategorematik ayrımı, sözcükleri tek başına anlam taşıyıp taşımadıklarına göre iki sınıfa böler. Kategorematik terimler bağımsız anlam birimleridir: isim, sıfat, fiil. Öznesi ya da yüklemi olabilirler. Sinkategorematik terimler ise edat, bağlaç ve çekim eki gibi unsurlardır; ancak başka terimlerle birlikte işlev kazanır. Aristoteles'in De Interpretatione'sinde prossēmainein kavramıyla işaret edilen, Boethius'un Latin aktarımıyla yerleşen ve William of Sherwood ile Pedro Hispano'nun ders kitaplarında sistemleşen bu ayrım (Kretzmann, 1982; Klima, 2006), modern dönemde formel anlambilim, dil felsefesi ve dilbilime aktarılmıştır. Bugün hem mantıksal sabitler tartışmasının (MacFarlane, 2015) hem de işlev sözcükleri ve bağlı biçimbirimler üzerine yapılan dilbilim çalışmalarının kuramsal arka planında bu ayrım durur.

Ayrımın uygulanışı tipolojik profili farklı diller arasında belirgin biçimde değişir. Latince veya İngilizce gibi çözümleyici dillerde sinkategorematik işlev çoğunlukla bağımsız sözcüklerle taşınır. Türkçe gibi eklemeli dillerde ise bu işlevin büyük bölümü, köke eklenen bağlı biçimbirimlerle yerine getirilir. Durum, zaman, iyelik, kip, sıfat-fiil ve zarf-fiil ekleri tek başına anlam üretmez. Bağlandıkları kökle birlikte cümle içi ilişkisel rolü kurarlar. Bu nedenle Türkçe metinlerin sinkategorematik profili yalnızca sözcük düzeyinde değil, biçimbirim düzeyinde de incelenmelidir.

Dede Korkut hikâyeleri, Eski Anadolu Türkçesinden Osmanlı Türkçesine geçiş dönemini sözlü gelenekle yazılı kültürün buluştuğu kavşakta belgeleyen kanonik bir Oğuzname derlemesidir (Ergin, 1989; Gökyay, 2000; Tezcan, 2001). Eserin Dresden ve Vatikan nüshalarına eklenen üçüncü el yazması, Prof. Dr. Metin Ekici tarafından 25-27 Nisan 2019'da Bayburt'ta düzenlenen sempozyumda bilim dünyasına tanıtılmıştır. İran'ın Gülistan eyaletindeki Günbed-i Kâbus bölgesinden çıkan 31 yapraklık bu nüsha, dil özelliklerine göre XVIII. yüzyıla tarihlendirilir (Ekici, 2019). Bununla birlikte, Dede Korkut üzerine yapılan çalışmaların büyük çoğunluğu edebî, tematik ya da kültür-tarihsel değerlendirmelere odaklanmıştır. Morfolojik profil, özellikle sinkategorematik biçimbirimlerin nicel dağılımı, bugüne kadar ayrıntılı biçimde ele alınmamıştır. Bu çalışmanın birincil amacı, Özçelik'in (2016) eleştirel neşrini temel alarak Dresden nüshasındaki kategorematik ve sinkategorematik ifadelerin nicel dökümünü çıkarmaktır. İkincil amaç ise XVI. yüzyıl verisini bir modern Türkçe aktarımla karşılaştırarak 500 yıllık süreçte hangi yapıların işlevsizleştiğini, hangilerinin yükseldiğini ve hangilerinin istikrar gösterdiğini belirlemektir. Bu ikinci amaç, çalışmaya dar anlamda bir envanter olmanın ötesinde bir dilbilgiselleşme okuması niteliği kazandırır.

Çalışmanın birincil korpusu, Özçelik'in (2016) Türk Dil Kurumu Yayınları arasında çıkan Dede Korkut - Dresden Nüshası: Metin, Dizin adlı iki ciltlik eserinin ikinci cildidir. Çift numaralı sayfalardaki Latin transkripsiyonlu metin, yani 42-598 arası 279 sayfa incelenmiştir. Bu sayfalar önce pdftoppm ile 200 dpi çözünürlükte JPEG'e dönüştürülmüştür. Ardından tesseract-ocr (sürüm 5.3.4) Türkçe dil modeliyle optik karakter tanıma işlemine tabi tutulmuştur. Dipnotlar, sayfa başlıkları, folyo işaretleri ve numarasız satırlar otomatik filtrelenmiş; yalnızca numaralandırılmış ana metin satırları korunarak 240 folyo üzerinden 26.254 kelimelik bir korpus oluşturulmuştur. Filolojik özel karakterler standart Latin harflerine indirgenmiştir. OCR hata oranı manuel sayımla yaklaşık %2-4 olarak tahmin edilmiştir. Diakronik karşılaştırma için 8 hikâye ve 22.862 kelimeden oluşan 2009 tarihli dijital bir modern Türkçe aktarım ikincil korpus olarak kullanılmıştır.

Biçimbirim ayrıştırması için araştırmaya özgü yedi katmanlı bir regex tabanlı çözümleyici geliştirilmiştir. Çözümleyici en uzun eşleşme ilkesine göre sağdan sola soyma yapar. Minimum kök uzunluğu iki ses birimi olarak belirlenmiştir. Katmanlar sırasıyla şunlardır: yokluk/varlık türetme ekleri, çoğul eki, iyelik ekleri, durum ekleri, fiilimsi ekleri, zaman ve kip ekleri, kişi/soru/bildirme ekleri. Oğuz Türkçesine özgü arkaik biçimler de ek listesine eklenmiştir: -uban/-üben (zarf-fiil), -ubanı, -gıl/-gil (2. tekil emir), -dügüm, -dukda, -durur/-dur, -iser/-ısar, -ayum/-eyüm, -madın/-medin. Bağımsız sinkategorematik sözcükler sekiz kategoride değerlendirilmiştir: bağlaçlar, niceleyiciler, olumsuzlama ve yokluk sözcükleri, belirleyiciler, edatlar, soru edatları, kip-emir-istek belirteçleri ve ünlem/hitap sözcükleri. Sınıflandırma, Korkmaz'ın (2014) Türkiye Türkçesi şekil bilgisi sıralamasını Oğuz Türkçesine özgü biçimleri kapsayacak biçimde genişletir. İstatistiksel değerlendirme için 1000 kelimeye normalize edilmiş oranlar, ki-kare bağımsızlık testi ve Zipf eğimi analizi kullanılmıştır.

XVI. yüzyıl korpusunda 2.824 bağımsız sinkategorematik sözcük ve 25.020 bağlı biçimbirim tespit edilmiştir. Birleşik sinkategorematik yük 27.844 birim, kelime başına yoğunluk ise 1,06'dır. Hikâye bazında yoğunluk değerleri 1,00 ile 1,15 arasında dar bir bantta dağılmıştır; bu istikrar tek yazıcı varsayımını dolaylı olarak destekler. Bağlı biçimbirimler arasında durum ekleri toplam yükün %43,8'ini, zaman ekleri %22,0'ını, fiilimsi ekleri ise %11,3'ünü oluşturur. En sık bağlı biçimbirim belirtme hâli -i ekidir (3.691 kullanım, 1000 kelimeye 140,6). Onu görülen geçmiş zaman -dı/-di (3.546, 135,1) ve yönelme hâli -a/-e (3.468, 132,1) izler. Oğuz Türkçesine özgü ilgi/iyelik biçimi -ün, 2.320 kullanımla dördüncü sırada yer alır ve modern Türkçenin -in biçimine evrilmemiş Oğuz lehçe izinin bir göstergesidir. Bağımsız sinkategorematikler arasında en sık biçimler şunlardır: bir (281), ne (196), ve (145), bu (139), göre (127), mere (124), ol (118), dahı (114).

Diakronik karşılaştırma üç belirgin değişim örüntüsü ortaya koymuştur. Birincisi, arkaik eklerin büyük ölçüde işlevsizleşmesidir. -uban zarf-fiili 60'tan 0'a, -gıl/-gil emir eki 226'dan 19'a, -dügüm sıfat-fiil + iyelik birleşimi 59'dan 12'ye, -durur bildirme eki ise 762'den 80'e gerilemiştir. İkincisi, modern biçimlerin keskin yükselişidir. Klitik -dır bildirme eki 258'den 486'ya iki kattan fazla artmıştır. -ayım/-alım istek eki 3'ten 134'e, -madan zarf-fiili 2'den 41'e, -mıştı duyulan geçmiş + hikâye birleşimi 0'dan 65'e, modern -arak zarf-fiili 9'dan 51'e çıkmıştır. Üçüncüsü, bazı bağımsız sinkategorematik sözcüklerin tamamen arkaikleşmesidir. mere (124 > 0), dahı (114 > 0), karşu (51 > 0), meger (36 > 0) ve içün (28 > 0) modern aktarımda hiç görülmemektedir. ol uzak işaret zamiri de 118'den 5'e düşmüştür. İstatistiksel değerlendirmede ki-kare testi durum, zaman ve fiilimsi kategorilerinde $p < 0,001$ düzeyinde anlamlı fark vermiştir. Hikâye bazında yoğunluk değerlerinin standart sapması $\sigma=0,042$ ile yüksek bir morfolojik homojenliğe işaret etmiştir. Zipf eğimleri (bağımsız sinkat. ≈ -0,95; ekler ≈ -1,08) beklenen dilsel dağılım profiliyle uyumlu çıkmıştır.

Bulgular, kategorematik-sinkategorematik sınırının Türkçede üç farklı biçimde hareket ettiğini göstermektedir. Birincisi, kategorematikten sinkategorematiğe geçiştir. durur fiilinin tam biçiminden kısalmış -dır ekine doğru olan dönüşüm, Hopper ve Traugott'un (2003) tanımladığı "içerik sözcüğü > gramatik sözcük > klitik > çekim eki" zincirinin doğrudan bir örneğidir. Dede Korkut metni bu zincirin hem başlangıç hem de son biçimlerini eşzamanlı barındırır. Bu yönüyle fonolojik aşınma sürecinin fotoğraflandığı önemli bir noktada durur. İkincisi, sinkategorematik kategoriler arasındaki biçim değişimidir. -uban zarf-fiilinin yerini -arak'a, -dügüm yapısının -dığım'a, -ayum'un -ayım'a bırakması, dilbilgisel işlevin korunduğu ancak biçimin değiştiği örneklerdir. Üçüncüsü, sinkategorematik sözcüklerin tamamen arkaikleşmesidir. mere, dahı, karşu, meger ve için sözcüklerinin modern dilden çekilmesi, sinkategorematik sınıfın yalnızca biçim bakımından değil işlev bakımından da yenilenebileceğini gösterir. Türkçenin eklemeli tipolojisi içinde sözcük düzeyinde yapılan analiz dilin gerçek sinkategorematik yükünü eksik temsil eder. Morfolojik düzeyde genişletilmiş analiz, bu yükün İngilizce gibi çözümleyici dillerle karşılaştırılabilir olduğunu belgeler. Tipolojik özellik bu yükün miktarını değil, nerede taşındığını belirler. Sonuç olarak Dede Korkut metni, Türkçenin 500 yıllık diakronik sürecinde sinkategorematik dönüşümün canlı bir fotoğrafını sunar. Çalışma yöntemsel olarak Divânü Lügâti't-Türk, Kutadgu Bilig ve Yunus Emre Divânı gibi diğer tarihsel metinlere uygulanabilir bir şablon ortaya koymaktadır. Böylece Türk dilinin bin yıllık morfolojik gelişiminin haritalanmasına zemin hazırlanmıştır.

**Anahtar Kelimeler:** Dede Korkut, sinkategorematik ifadeler, morfolojik analiz, dilbilgiselleşme, Eski Anadolu Türkçesi, tarihsel dilbilim, Hopper-Traugott, korpus dilbilim, eklemeli tipoloji, -dır bildirme eki.

www.turkishstudies.net/language

Turkish Studies - Language and Literature

eISSN: 2667-5641

ANKARA SCIENCE UNIVERSITY

# A Morphologıcal Analysıs Of Categorematic And Syncategorematic Expressions In The Dede Korkut Oğuznames: A Diachronıc Investigation

## Introduction

One of the most enduring conceptual distinctions established by the Western intellectual tradition rests on the partition of meaningful words into two broad classes. On one side stand the categorematic terms, which signify something on their own and can function as subjects or predicates; on the other stand the syncategorematic terms, which do not produce meaning on their own but acquire function only in combination with other terms (categorematic: independent semantic units such as nouns, adjectives, and verbs; syncategorematic: complementary functional units such as prepositions, conjunctions, and inflectional suffixes) (Kretzmann, 1982, pp. 211-245). The distinction, anchored in the notion of prossēmainein in Aristotle's De Interpretatione and transmitted through Boethius's Latin rendering, took shape in medieval scholastic logic and was subsequently inherited by modern logic, the philosophy of language, and linguistics (Klima, 2006, pp. 353-356). This conceptual heritage transmitted from the Middle Ages crossed the boundaries of the philosophical tradition and seeped into contemporary scientific disciplines. Today it lies in the shared theoretical background of the debate on logical constants in formal semantics (MacFarlane, 2015) and of the analysis of function words and bound morphemes in linguistics.

Independently of its historical and philosophical roots, the linguistic application of this distinction differs significantly from one language to another. In agglutinative languages such as Turkish, in particular, a substantial portion of syncategorematic function is realised not through independent words but through bound morphemes attached to roots. Case suffixes, possessive suffixes, tense and modality suffixes, and participial and gerundial suffixes carry no meaning on their own; rather, they specify the relational role of their host root in the clause. This typological feature makes it imperative to analyse the syncategorematic profile of Turkish texts not only at the word level but also at the morpheme level. For the functional classification of suffixes such as case, possessive, and modality markers within the agglutinative structure of Turkish, see Korkmaz (2014); for the theoretical framework of grammaticalisation, see Hopper and Traugott (2003).

The Dede Korkut stories occupy a significant position in the history of the Turkish language. Preserved through the Dresden and Vatican manuscripts, this collection of Oğuznames documents the transitional period from Old Anatolian Turkish to Ottoman Turkish at the crossroads where oral tradition meets written culture (Ergin, 1989; Gökyay, 2000; Tezcan, 2001). The third manuscript, added to the previously known Dresden and Vatican copies, was introduced to the scholarly community by Prof. Dr. Metin Ekici at the "International Symposium on Dede Korkut as World Cultural Heritage" held in Bayburt on 25-27 April 2019. Originating from the Gonbad-e Kāvus region of the Iranian province of Golestan and accessed from a private collection, the manuscript bears neither a copyist's note nor an istinsah date; on the basis of marginal glosses citing the Senglah dictionary and a number of linguistic features, it is dated to the XVIIIth century. Comprising 31

folios (61 pages), the manuscript is written in unvocalised nastaliq script on 14 lines per page and carries phonetic and morphological traces of the South Azerbaijani area, particularly the Tabriz vernacular (Ekici, 2019). The Dede Korkut stories are significant not only for their literary value but also as a linguistic resource in which archaic morphological structures are relatively densely concentrated (Ergin, 1989; Tezcan, 2001). Özçelik's (2016) critical edition synthesises over two decades of scholarly contributions to the philological problems of reading the text and, by presenting the original Arabic-script facsimile alongside a careful Latin transcription, provides researchers with a holistic working material.

By contrast, the majority of studies on the Dede Korkut text have focused on literary, thematic, or culture-historical evaluations; the morphological profile, and particularly the quantitative distribution of syncategorematic morphemes, has not yet been examined in detail. The morphological profile of the text, especially with respect to the quantitative distribution of syncategorematic morphemes, has not been handled in detail to date. Yet such a survey would both substantiate the place of the text within its historical linguistic cross-section and provide a starting cross-section for tracing the morphological transformation of Turkish over the past 500 years. The text is indeed a valuable reference point for diachronic studies in that it offers a linguistic photograph of the fifteenth and sixteenth centuries—the period to which it was committed to writing. In this respect, the material that Dede Korkut offers to linguistic research has, beyond philological detail, not yet been sufficiently evaluated.

Within this framework, the present research aims to make a quantitative contribution to the history of Turkish grammar by systematically setting out the morphological profile of the Dede Korkut Dresden manuscript. The primary aim is to produce, on the basis of Özçelik's 2016 critical edition, a detailed inventory of the categorematic and syncategorematic expressions in the 12 stories and the preface section of the Dresden manuscript. The secondary aim is to compare the resulting XVIth-century data with a modern rendition and to determine quantitatively which suffixes and words have become non-functional, which have risen, and which have remained stable over the 500-year process. This second aim brings with it the further proposal of a grammaticalisation reading—one that goes beyond a narrowly conceived morphological inventory.

The following section presents the methodological details of the study: the construction of the corpus, the OCR process, and the structure of the morpheme stripper. This is followed by detailed story-based findings, a general distribution analysis, a diachronic comparison, and a discussion section. The final section addresses the place of the findings within the history of the Turkish language and within the general linguistic literature.

## 2. Method

### 2.1. Primary Corpus: The Özçelik 2016 Dresden Manuscript

The primary corpus of the study is drawn from the second volume of Sadettin Özçelik's two-volume work Dede Korkut - Dresden Manuscript: Text, Index, published in 2016 by the Turkish Language Society (TDK Publ.: 1166/2). The examined volume comprises a total of 610 pages. Even-numbered pages contain the Latin-transcribed text, while odd-numbered pages display the original Arabic-script facsimile. The study covers only the Latin-transcribed pages—a total of 279 pages, from page 42 to page 598. This edition has been adopted as a holistic reflection of current scholarly reading, in particular because it consolidates the more than one thousand new reading proposals advanced by the post-2001 literature, especially Tezcan (2001) and Tezcan and Boeschoten (2001), for the Dresden manuscript.

### 2.2. Digitisation of the Text

Because the Latin-transcribed pages are in PDF format scanned with a RICOH Pro C5100S, they do not permit direct text extraction. Each page was therefore converted to JPEG at 200 dpi resolution using the pdftoppm tool and then subjected to optical character recognition through tesseract-ocr (version 5.3.4) with the Turkish language model. The 200 dpi resolution was found sufficient in terms of the balance between speed and accuracy. In the OCR outputs, footnotes, lines beginning with three- or four-digit numbers, page headers ("DEDE KORKUT"), page numbers, and folio markers (such as Drs.14a, ME24, OŞG9.23) were automatically filtered out; only the numbered main-text lines, that is, those beginning with (1), (2), (3), and so on, were retained. This process yielded a text collection across 240 folios.

Philological special characters (ḫ, ñ, ṣ, ġ, ḳ, â, î, û) were reduced to standard Latin letters (h, n, s, g, k, a, i, ü). This choice sacrificed certain diacritic details of the transcription in order to ensure more reliable operation of the morpheme stripper. The estimated rate of OCR errors, based on manual counting of clearly identifiable mistakes, was about 2-4%. The majority of these errors did not enter the results thanks to the minimum-root-length filter of the regex-based stripper.

### 2.3. Story-Based Segmentation of the Corpus

Structurally, the Dresden manuscript consists of a preface and 12 stories. Boundaries were determined according to folio numbers (between Drs.1a and Drs.150b). However, because the pages containing the preface section (Drs.1a-4b) fell outside the scope of the OCR set, the analysis was conducted in practice on the 12 stories. Story boundaries were set on the basis of the common scholarly convention (Ergin, 1989; Özçelik, 2016) according to folio number. The corpus distribution of the study is presented in Table 1.

**Table 1:** Story-Based Distribution of the Özçelik 2016 Corpus

| Story | Folios | Word count |
|---|---|---|
| 2. Dirse Han Oğlu Boğaç Han | 15 | 1,792 |
| 3. Salur Kazan'ın Evinin Yağmalanması | 17 | 2,034 |
| 4. Bamsı Beyrek | 51 | 5,847 |
| 5. Kazan Bey'in Oğlu Uruz'un Tutsak Olması | 28 | 3,066 |
| 6. Duha Koca Oğlu Deli Dumrul | 12 | 1,160 |
| 7. Kanlı Koca Oğlu Kan Turalı | 29 | 2,899 |
| 8. Kazılık Koca Oğlu Yegenek | 10 | 1,064 |
| 9. Basat'ın Tepegöz'ü Öldürmesi | 20 | 2,027 |
| 10. Begil Oğlu Emren | 15 | 1,613 |
| 11. Öşün Koca Oğlu Segrek | 18 | 1,932 |

| Story | Folios | Word count |
|---|---|---|
| 12. Salur Kazan'ın Tutsak Olması | 15 | 1,677 |
| 13. Dış Oğuzun İç Oğuza Asi Olması | 10 | 1,143 |
| **TOTAL (12 stories)** | **240** | **26,254** |

Table 1 shows that the 12 stories together form a corpus of 26,254 words. With 5,847 words, the Bamsı Beyrek story is the most voluminous section. It is followed by Uruz Bey's Captivity (3,066) and Kan Turalı (2,899). With 1,143 words, Dış Oğuzun İç Oğuza Asi Olması is the shortest story. This distribution is consistent with general impressions of the volumes of the Dede Korkut stories in the literature (Tezcan, 2001, pp. 15-18).

### 2.4. Comparison Corpus: A Modern Turkish Rendition

For diachronic comparison, a 2009 digital version of the Modern Turkish rendition of the Dede Korkut stories was used as the secondary corpus. The rendition is a 126-page PDF prepared with Adobe InDesign CS3 and permits direct text extraction. Covering 8 stories, the text contains a total of 22,862 words. This corpus is valuable in showing how the text is received in the twenty-first century. At the same time, the linguistic material that can be set against the Özçelik edition is limited to approximately 8 stories. This may invite the criticism that the comparison presents an incomplete picture. However, since these eight stories form the shared core of the two corpora, they constitute a database of sufficient size for statistical comparison. The rendition is prepared in a style that follows the textual tradition of Gökyay (2000) and Ergin (1989).

### 2.5. Structure of the Morpheme Stripper

Bearing in mind that ready-made morphological analysers developed for Turkish (Stanford Stanza, Zemberek) could not be used due to network constraints, a seven-layer regex-based morpheme stripper specific to this research was developed. The stripper performs right-to-left stripping on the basis of the longest-match principle. When an affix is identified at a given layer, the affix is detached and the remaining stem is passed on to the next layer. To limit false positives, the minimum root length was set at two phonemes.

The layer structure is as follows: (i) privative/possessive derivational suffixes (-sız/-siz, -lı/-li); (ii) the plural suffix (-lar/-ler); (iii) possessive suffixes (-m, -n, -i/-sı, -mız, -nız, -ları); (iv) case suffixes (-i, -e, -de, -den, -in/-ün, -yle, -ca); (v) participle/gerund suffixes (-an/-en, -ıp, -arak, -ınca, -dığı, -acak, -dükde, -ma); (vi) tense and mood suffixes (-dı, -mış, -acak, -ıyor, -r/-ır, -sa, -malı, -sın, -ayım, -gıl); (vii) person, interrogative, and copular suffixes (-m, -n, -k, -nız, -mı, -dır, -durur). Archaic forms specific to Oghuz Turkish were also added to the affix list: -uban/-üben (gerund), -ubanı (gerund + possessive), -gıl/-gil (2sg imperative), -dügüm (participle + 1sg possessive), -dukda (locative participle), -durur/-dur (the full compound form of the copular -dır), -iser/-ısar (archaic future), -ayum/-eyüm (archaic optative), -madın/-medin (archaic gerund).

Independent syncategorematic words were evaluated under eight categories: conjunctions (ve, ile, dahı, meger, ki, ya, ama, ancak, etc.), quantifiers (bir, her, çok, cümle, cemi, hep, bütün, etc.), negation and non-existence words (değil, degül, yok, yokdur, olmaz), determiners (bu, şu, o, ol, bunlar, anlar, böyle, şöyle, etc.), postpositions (gibi, bigi, için, içün, kadar, değin, karşı, karşu, üzere, üzre, göre, bile, birle, etc.), interrogative particles (mı, ne, kim, niçin, nasıl, nice, kanda, kanı, etc.), mood/imperative/optative markers (olsun, olur, olsa, olmalı, gerek, etc.) and

interjections/address words (hey, bre, mere, hanım, vallah, ey, etc.). This list extends the classification proposed by Korkmaz (2014) for Turkey Turkish morphology so as to cover the forms peculiar to Oghuz Turkish.

### 2.6. Limitations of the Method

Three principal limitations of the method employed should be borne in mind. The first is the limited reliability of the regex-based stripper in the face of homophonous suffixes. For example, in short words it may not always be possible to distinguish between the root-final -r sound and the aorist -r suffix. Although the minimum root length was set at two phonemes—a measure that largely contains this error—the false-positive rate may be said to hover around 3-5%. The second is the reduction of philological special characters to standard Latin letters during the OCR process. This operation may have entailed minor information losses, such as nasal sounds (ñ > n). The third is the limitation of the 2009 rendition to 8 stories. This created a partial imbalance in the comparison with the 12-story Özçelik corpus. Even so, the large-scale patterns obtained—in particular the distribution of more than 10,000 affixes—offer a statistically reliable picture.

## 3. Findings

The Findings section consists of three sub-parts. The first part contains, for each of the 12 stories, the morphological suffix distribution and the inventory of independent syncategorematic words. The second part sets out the overall morphological profile of the corpus. The third part evaluates the diachronic differences between the XVIth-century and its rendition in comparative form.

### 3.1. Story-Based Morphological Suffix Distribution

For each story, three basic indicators were computed: (i) the number of independent syncategorematic words, (ii) the number of morphemes, that is, bound suffixes, and (iii) the combined load, that is, the sum of the two, together with the per-word density value derived from it. Table 2 gives the story-based distribution of these indicators.

**Table 2:** Story-Based Distribution of Syncategorematic Load

| Story | Words | Indep. Syncat. | Suffix | Combined Load | Density |
|---|---|---|---|---|---|
| 2. Dirse Han Oğlu Boğaç Han | 1,792 | 213 | 1,815 | 2,028 | 1.13 |
| 3. Salur Kazan'ın Evinin Yağmalanması | 2,034 | 220 | 1,923 | 2,143 | 1.05 |
| 4. Bamsı Beyrek | 5,847 | 710 | 5,357 | 6,067 | 1.04 |
| 5. Kazan Bey'in Oğlu Uruz'un Tutsak Olması | 3,066 | 306 | 2,834 | 3,140 | 1.02 |
| 6. Duha Koca Oğlu Deli Dumrul | 1,160 | 167 | 1,004 | 1,171 | 1.01 |
| 7. Kanlı Koca Oğlu Kan Turalı | 2,899 | 320 | 2,785 | 3,105 | 1.07 |
| 8. Kazılık Koca Oğlu Yegenek | 1,064 | 95 | 1,050 | 1,145 | 1.08 |

| Story | Words | Indep. Syncat. | Suffix | Combined Load | Density |
|---|---|---|---|---|---|
| 9. Basat'ın Tepegöz'ü Öldürmesi | 2,027 | 197 | 1,907 | 2,104 | 1.04 |
| 10. Begil Oğlu Emren | 1,613 | 123 | 1,636 | 1,759 | 1.09 |
| 11. Öşün Koca Oğlu Segrek | 1,932 | 179 | 1,932 | 2,111 | 1.09 |
| 12. Salur Kazan'ın Tutsak Olması | 1,677 | 181 | 1,747 | 1,928 | 1.15 |
| 13. Dış Oğuzun İç Oğuza Asi Olması | 1,143 | 113 | 1,030 | 1,143 | 1.00 |
| **TOTAL** | **26,254** | **2,824** | **25,020** | **27,844** | **1.06** |

Table 2 shows that across the corpus there is a syncategorematic morpheme density of 1.06 per word. Viewed story by story, the density values are distributed within a narrow band between 1.00 and 1.15. This stability suggests that the morphological profile of the epic language exhibits an overall consistency. The highest density is observed in Salur Kazan'ın Tutsak Olması (1.15), the lowest in Dış Oğuzun İç Oğuza Asi Olması (1.00). This difference represents a statistically limited deviation.

#### *3.1.1. 2. Dirse Han Oğlu Boğaç Han*

This story spans 15 folios and contains a total of 1,792 words. In the text 213 independent syncategorematic words and 1,815 morphological suffixes were identified; the combined syncategorematic load reached 2,028 units. The per-word density value was computed as 1.13.

**Table 3:** Morphological Suffix Distribution in the Story of Dirse Han Oğlu Boğaç Han

| Category | Total | Most Frequent Suffixes |
|---|---|---|
| CASE | 836 | -i (265), -a/-e (255), -ün (174), -nin (63) |
| TENSE | 347 | -dı/-di (231), -ür/-ır (100), -mış (16) |
| PARTICIPLE | 192 | -an/-en (104), -ıp (25), -ış (16), -madın (12) |
| PLURAL VERB | 96 | 3pl. (96) |
| MOOD | 94 | -sa/-se (52), -gıl/-gil (33), -sa+person (7), -ayum (1) |
| POSSESSIVE | 85 | -um (81), -umuz (4) |
| NEGATIVE PARTICIPLE | 63 | -me/-ma (63) |

| Category | Total | Most Frequent Suffixes |
|---|---|---|
| PERSON SUFFIX | 54 | 2sg. (35), 1sg. (19) |
| COPULAR | 42 | -dur/-durur (33), -dır (9) |
| INTERROGATIVE | 6 | interrogative (6) |
| **TOTAL** | **1,815** | **-** |

In the Boğaç Han story, case suffixes account for approximately 46% of the total suffix load. The past-tense suffix -dı/-di, with hundreds of occurrences, is one of the principal morphemes that shape the narrative texture of the text. As in the Bamsı Beyrek story, the retrospective viewpoint of the epic narration is reinforced through the reported-past suffix -mış. Another striking point in this story is the dense use of the archaic copular suffix -dur/-durur.

**Table 4**: Independent Syncategorematic Words in the Story of Dirse Han Oğlu Boğaç Han

| Category | Total | Most Frequent Words |
|---|---|---|
| Postpositions | 59 | göre (22), içinde (12), için (7), karşu (5), yanına (3) |
| Conjunctions | 56 | ve (20), de (9), dahı (8), gerü (8), gerek (3) |
| Determiners (Demonstrative) | 35 | ol (13), böyle (8), bu (7), anlar (3), ana (3) |
| Negation and Non-existence | 23 | yok (9), yokdur (8), degil (6) |
| Interrogative Particles | 16 | ne (7), kanı (3), misin (2), neye (1), kim (1) |
| Quantifiers | 14 | bir (13), hep (1) |
| Mood-Imperative-Optative | 6 | olsun (3), ola (1), gerekmez (1), olur (1) |
| Interjections and Address | 4 | tanrı (2), şol (1), hey (1) |
| **TOTAL** | **213** | **-** |

### 3.1.2. 3. Salur Kazan'ın Evinin Yağmalanması

This section spans 17 folios and contains a total of 2,034 words. Within the text 220 independent syncategorematic words and 1,923 morphological suffixes were identified; the combined syncategorematic load reached 2,143 units. The per-word density value was computed as 1.05.

**Table 5**: Morphological Suffix Distribution in the Story of Salur Kazan'ın Evinin Yağmalanması

| Category | Total | Most Frequent Suffixes |
|---|---|---|
| CASE | 880 | -a/-e (291), -i (283), -ün (186), -de (55) |
| TENSE | 389 | -dı/-di (235), -ür/-ır (130), -mış (23), -ecek/-acak (1) |
| PARTICIPLE | 247 | -an/-en (177), -ıp (25), -mez/-maz (12), -ınca (8) |
| POSSESSIVE | 92 | -um (90), -umuz (1), -unuz (1) |
| PLURAL VERB | 86 | 3pl. (86) |
| MOOD | 73 | -sa/-se (31), -sa+person (18), -gıl/-gil (15), -ayum (4) |
| NEGATIVE PARTICIPLE | 55 | -me/-ma (55) |
| COPULAR | 48 | -dur/-durur (40), -dır (8) |
| PERSON SUFFIX | 47 | 2sg. (35), 1sg. (10), 1pl. (2) |
| INTERROGATIVE | 5 | interrogative (5) |
| PRIVATIVE | 1 | -sız (1) |
| **TOTAL** | **1,923** | **-** |

In the Salur Kazan story the density value is 1.05. This value reflects a distribution close to the overall density level of the corpus. The dialogue-driven dramatic structure of the story, especially the verbal-performative elements observed in scenes of Kazan Bey's encounter with the infidels and the plunder of his home, raises the frequency of forms of address and exclamation.

**Table 6**: Independent Syncategorematic Words in the Story of Salur Kazan'ın Evinin Yağmalanması

| Category | Total | Most Frequent Words |
|---|---|---|
| Conjunctions | 54 | ve (26), dahı (6), mere (5), ile (4), eger (3) |
| Postpositions | 49 | göre (29), gibi (8), için (4), üzerine (3), karşu (2) |
| Determiners (Demonstrative) | 38 | bu (9), bunun (7), ol (6), böyle (4), anlar (3) |
| Interrogative Particles | 29 | ne (15), mı (5), misin (5), kim (2), kanda (1) |

| Category | Total | Most Frequent Words |
|---|---|---|
| Quantifiers | 19 | bir (16), kimi (1), her (1), hep (1) |
| Mood-Imperative-Optative | 16 | olsun (8), olur (5), ola (2), olsa (1) |
| Negation and Non-existence | 8 | olmaz (5), yok (1), degül (1), yokdur (1) |
| Interjections and Address | 7 | hey (3), allah (2), şol (1), tanrı (1) |
| **TOTAL** | **220** | **-** |

### 3.1.3. 4. Bamsı Beyrek

This story spans 51 folios and covers a total of 5,847 words. The section identified 710 independent syncategorematic words and 5,357 morphological suffixes; the combined syncategorematic load reached 6,067 units. The per-word density value was computed as 1.04.

**Table 7**: Morphological Suffix Distribution in the Story of Bamsı Beyrek

| Category | Total | Most Frequent Suffixes |
|---|---|---|
| CASE | 2,352 | -i (840), -a/-e (718), -ün (512), -de (141) |
| TENSE | 1,265 | -dı/-di (837), -ür/-ır (345), -mış (78), -ecek/-acak (5) |
| PARTICIPLE | 531 | -an/-en (328), -ıp (58), -ış (33), -dügüm (27) |
| PLURAL VERB | 350 | 3pl. (350) |
| COPULAR | 250 | -dur/-durur (187), -dır (63) |
| POSSESSIVE | 194 | -um (178), -umuz (9), -unuz (7) |
| NEGATIVE PARTICIPLE | 145 | -me/-ma (145) |
| PERSON SUFFIX | 129 | 2sg. (92), 1sg. (24), 1pl. (12), 2pl. (1) |
| MOOD | 105 | -sa+person (38), -sa/-se (35), -gıl/-gil (18), -ayum (12) |
| INTERROGATIVE | 21 | interrogative (21) |
| PRIVATIVE | 15 | -sız (15) |
| **TOTAL** | **5,357** | **-** |

With 5,847 words, the Bamsı Beyrek story is the most voluminous section of the corpus. The number of case suffixes reaches 2,352. This figure is consistent with the story's number of episodes, changes of setting, and the variety of interpersonal relations. Possessive suffixes are also high in this story; -um appears 178 times, -umuz 9 times, and -unuz 7 times. This distribution evokes the dense linguistic elaboration of the relations of ownership and kinship between Beyrek and his family.

**Table 8**: Independent Syncategorematic Words in the Story of Bamsı Beyrek

| Category | Total | Most Frequent Words |
|---|---|---|
| Conjunctions | 197 | ve (65), mere (43), dahı (30), gerek (10), ki (8) |
| Postpositions | 132 | göre (57), gibi (14), üzerine (12), için (11), yanına (9) |
| Interrogative Particles | 105 | ne (37), mı (25), kim (15), mi (14), mısın (3) |
| Determiners (Demonstrative) | 97 | bu (48), ol (17), böyle (13), bunun (4), bundan (3) |
| Quantifiers | 76 | bir (56), çok (10), hep (5), her (3), birer (2) |
| Mood-Imperative-Optative | 37 | olsun (19), ola (10), olsa (7), olur (1) |
| Negation and Non-existence | 35 | yok (28), degül (4), yokdur (1), olmaz (1), degil (1) |
| Interjections and Address | 31 | allah (11), hey (6), şol (5), ah (2), vallah (2) |
| **TOTAL** | **710** | **-** |

### 3.1.4. 5. Kazan Bey'in Oğlu Uruz'un Tutsak Olması

This epic episode spans 28 folios and contains a total of 3,066 words. Within the narrative 306 independent syncategorematic words and 2,834 morphological suffixes were identified; the combined syncategorematic load reached 3,140 units. The per-word density value was computed as 1.02.

**Table 9**: Morphological Suffix Distribution in the Story of Kazan Bey'in Oğlu Uruz'un Tutsak Olması

| Category | Total | Most Frequent Suffixes |
|---|---|---|
| CASE | 1,214 | -a/-e (429), -i (365), -ün (281), -de (60) |
| TENSE | 580 | -dı/-di (364), -ür/-ır (175), -mış (41) |
| PARTICIPLE | 421 | -an/-en (264), -ıp (54), -mez/-maz (24), -ış (12) |

| Category | Total | Most Frequent Suffixes |
|---|---|---|
| POSSESSIVE | 150 | -um (146), -unuz (2), -umuz (2) |
| PLURAL VERB | 130 | 3pl. (130) |
| COPULAR | 95 | -dur/-durur (80), -dır (15) |
| MOOD | 94 | -gıl/-gil (36), -ayum (24), -sa/-se (18), -sa+person (14) |
| PERSON SUFFIX | 70 | 2sg. (49), 1sg. (17), 1pl. (4) |
| NEGATIVE PARTICIPLE | 69 | -me/-ma (69) |
| INTERROGATIVE | 9 | interrogative (9) |
| PRIVATIVE | 2 | -sız (2) |
| **TOTAL** | **2,834** | **-** |

In the Uruz Bey's Captivity story, the scenes dominated by father-son dialogue led to the dense use of the 1sg. possessive suffix -um. The language of the story shows a more emotional, address-laden narration compared with Bamsı Beyrek.

**Table 10**: Independent Syncategorematic Words in the Story of Kazan Bey'in Oğlu Uruz'un Tutsak Olması

| Category | Total | Most Frequent Words |
|---|---|---|
| Postpositions | 80 | göre (18), gibi (16), üzerine (12), karşu (11), içün (6) |
| Interrogative Particles | 58 | ne (18), mı (13), mi (13), kim (6), kanı (4) |
| Conjunctions | 53 | ve (19), dahı (9), ile (5), ya (5), ki (4) |
| Determiners (Demonstrative) | 40 | ol (12), bu (9), anun (8), bundan (4), anlar (2) |
| Quantifiers | 32 | bir (25), kimi (4), çok (2), hep (1) |
| Mood-Imperative-Optative | 26 | olsun (10), olsa (8), olur (6), ola (2) |
| Negation and Non-existence | 12 | degil (5), yok (3), olmaz (2), degül (1), yokdur (1) |
| Interjections and Address | 5 | hey (2), hay (1), şol (1), allah (1) |

| Category | Total | Most Frequent Words |
|---|---|---|
| **TOTAL** | **306** | **-** |

### 3.1.5. 6. Duha Koca Oğlu Deli Dumrul

This epic section spans 12 folios and contains a total of 1,160 words. In the whole story 167 independent syncategorematic words and 1,004 morphological suffixes were identified; the combined syncategorematic load reached 1,171 units. The per-word density value was computed as 1.01.

**Table 11**: Morphological Suffix Distribution in the Story of Duha Koca Oğlu Deli Dumrul

| Category | Total | Most Frequent Suffixes |
|---|---|---|
| CASE | 424 | -i (142), -a/-e (140), -ün (87), -de (28) |
| TENSE | 201 | -dı/-di (126), -ür/-ır (61), -mış (13) |
| PARTICIPLE | 138 | -an/-en (87), -ıp (15), -mez/-maz (8), -ış (6) |
| PLURAL VERB | 64 | 3pl. (64) |
| POSSESSIVE | 46 | -um (44), -umuz (1), -unuz (1) |
| NEGATIVE PARTICIPLE | 37 | -me/-ma (37) |
| COPULAR | 32 | -dur/-durur (26), -dır (6) |
| MOOD | 30 | -gıl/-gil (13), -sa/-se (11), -ayum (4), -sa+person (2) |
| PERSON SUFFIX | 27 | 2sg. (20), 1sg. (6), 1pl. (1) |
| INTERROGATIVE | 5 | interrogative (5) |
| **TOTAL** | **1,004** | **-** |

The Deli Dumrul story differs from the others in placing the human attitude towards death at its centre. As a linguistic reflection of this theme, expressions of negation and non-existence show relatively higher frequency in this story; the use of words such as yok, yokdur, and olmaz dominates the existential questioning in the dialogue between Dumrul and Azrael.

**Table 12**: Independent Syncategorematic Words in the Story of Duha Koca Oğlu Deli Dumrul

| Category | Total | Most Frequent Words |
|---|---|---|
| Postpositions | 44 | göre (8), gibi (8), üzerine (5), karşu (3), için (3) |
| Conjunctions | 39 | ve (10), dahı (9), mere (5), ki (4), eger (3) |
| Determiners (Demonstrative) | 29 | ol (12), bu (7), böyle (4), bunlar (2), anlar (2) |
| Interrogative Particles | 21 | ne (10), mı (4), kanı (3), kim (2), mi (1) |
| Negation and Non-existence | 15 | yok (10), olmaz (2), degül (1), yokdur (1), degil (1) |
| Quantifiers | 11 | bir (9), her (1), hep (1) |
| Mood-Imperative-Optative | 5 | olsun (3), olsa (1), olur (1) |
| Interjections and Address | 3 | allah (1), hey (1), şol (1) |
| **TOTAL** | **167** | **-** |

### 3.1.6. 7. Kanlı Koca Oğlu Kan Turalı

This story spans 29 folios and contains a total of 2,899 words. In the corpus 320 independent syncategorematic words and 2,785 morphological suffixes were identified; the combined syncategorematic load reached 3,105 units. The per-word density value was computed as 1.07.

**Table 13**: Morphological Suffix Distribution in the Story of Kanlı Koca Oğlu Kan Turalı

| Category | Total | Most Frequent Suffixes |
|---|---|---|
| CASE | 1,210 | -a/-e (415), -i (374), -ün (250), -de (78) |
| TENSE | 636 | -dı/-di (410), -ür/-ır (180), -mış (40), -ecek/-acak (2) |
| PARTICIPLE | 297 | -an/-en (190), -ıp (38), -mez/-maz (16), -ış (14) |
| PLURAL VERB | 168 | 3pl. (168) |
| POSSESSIVE | 131 | -um (123), -umuz (5), -unuz (3) |
| COPULAR | 100 | -dur/-durur (76), -dır (24) |

| Category | Total | Most Frequent Suffixes |
|---|---|---|
| NEGATIVE PARTICIPLE | 82 | -me/-ma (82) |
| MOOD | 75 | -sa/-se (28), -gıl/-gil (22), -ayum (14), -sa+person (8) |
| PERSON SUFFIX | 70 | 2sg. (47), 1sg. (15), 1pl. (5), 2pl. (3) |
| INTERROGATIVE | 12 | interrogative (12) |
| PRIVATIVE | 4 | -sız (4) |
| **TOTAL** | **2,785** | **-** |

In the Kan Turalı story, the strikingly high frequency of case suffixes is connected to the protagonist's travel narrative. The dative -a/-e, with 415 uses, encodes the movement between different settings throughout the text. The reported-past suffix -mış is similarly active, with 40 occurrences, in the framing structure of the narrative.

**Table 14**: Independent Syncategorematic Words in the Story of Kanlı Koca Oğlu Kan Turalı

| Category | Total | Most Frequent Words |
|---|---|---|
| Conjunctions | 84 | ve (24), mere (14), dahı (14), ile (5), eger (5) |
| Postpositions | 70 | göre (14), gibi (12), üzerine (11), karşu (10), için (5) |
| Interrogative Particles | 56 | ne (24), mı (10), mi (8), kim (6), kanda (3) |
| Determiners (Demonstrative) | 44 | bu (18), ol (10), böyle (6), bunlar (3), bunun (3) |
| Quantifiers | 33 | bir (28), her (2), çok (2), hep (1) |
| Mood-Imperative-Optative | 16 | olsun (8), olsa (4), olur (3), ola (1) |
| Negation and Non-existence | 10 | yok (5), degül (2), olmaz (2), yokdur (1) |
| Interjections and Address | 7 | allah (3), hey (2), şol (1), tanrı (1) |
| **TOTAL** | **320** | **-** |

### 3.1.7. 8. Kazılık Koca Oğlu Yegenek

The section under examination spans 10 folios and has a volume of 1,064 words. Within this volume 95 independent syncategorematic words and 1,050 morphological suffixes were identified; the combined syncategorematic load reached 1,145 units. The per-word density value was computed as 1.08.

**Table 15**: Morphological Suffix Distribution in the Story of Kazılık Koca Oğlu Yegenek

| **Category** | **Total** | **Most Frequent Suffixes** |
|---|---|---|
| CASE | 454 | -i (148), -a/-e (140), -ün (110), -de (24) |
| TENSE | 228 | -dı/-di (140), -ür/-ır (74), -mış (14) |
| PARTICIPLE | 112 | -an/-en (70), -ıp (10), -mez/-maz (8), -ış (7) |
| POSSESSIVE | 60 | -um (58), -umuz (2) |
| PLURAL VERB | 54 | 3pl. (54) |
| COPULAR | 47 | -dur/-durur (37), -dır (10) |
| MOOD | 32 | -gıl/-gil (12), -sa/-se (10), -ayum (6), -sa+person (4) |
| NEGATIVE PARTICIPLE | 30 | -me/-ma (30) |
| PERSON SUFFIX | 28 | 2sg. (20), 1sg. (6), 1pl. (2) |
| INTERROGATIVE | 5 | interrogative (5) |
| **TOTAL** | **1,050** | **-** |

The Yegenek story is one of the shorter sections of the corpus (1,064 words). Even so, the possessive suffix -um, with 33 occurrences, places at the centre of the text the filial bond between Yegenek and his father Kazılık Koca. This concentration reflects a stylistic choice that intensifies the personal-affective dimension of the story.

**Table 16**: Independent Syncategorematic Words in the Story of Kazılık Koca Oğlu Yegenek

| Category | Total | Most Frequent Words |
|---|---|---|
| Postpositions | 22 | göre (6), karşu (4), gibi (3), üzerine (3), için (2) |
| Conjunctions | 21 | ve (8), dahı (4), mere (3), ile (3), eger (1) |
| Interrogative Particles | 17 | ne (8), mı (3), kim (2), mi (2), kanda (1) |
| Determiners (Demonstrative) | 12 | bu (4), ol (3), böyle (2), anlar (1), bunlar (1) |
| Quantifiers | 10 | bir (8), hep (1), her (1) |
| Mood-Imperative-Optative | 7 | olsun (3), olsa (2), olur (1), ola (1) |
| Negation and Non-existence | 4 | yok (2), olmaz (1), degül (1) |
| Interjections and Address | 2 | allah (1), hey (1) |
| **TOTAL** | **95** | **-** |

### 3.1.8. 9. Basat'ın Tepegöz'ü Öldürmesi

This Oğuzname section spans 20 folios and contains a total of 2,027 words. In the examined text 197 independent syncategorematic words and 1,907 morphological suffixes were identified; the combined syncategorematic load reached 2,104 units. The per-word density value was computed as 1.04.

**Table 17**: Morphological Suffix Distribution in the Story of Basat'ın Tepegöz'ü Öldürmesi

| Category | Total | Most Frequent Suffixes |
|---|---|---|
| CASE | 830 | -i (270), -a/-e (255), -ün (193), -de (54) |
| TENSE | 452 | -dı/-di (285), -ür/-ır (135), -mış (30) |
| PARTICIPLE | 215 | -an/-en (140), -ıp (28), -mez/-maz (12), -ış (10) |
| PLURAL VERB | 105 | 3pl. (105) |
| POSSESSIVE | 92 | -um (88), -umuz (2), -unuz (2) |
| COPULAR | 65 | -dur/-durur (52), -dır (13) |

| Category | Total | Most Frequent Suffixes |
|---|---|---|
| MOOD | 62 | -gıl/-gil (28), -sa/-se (16), -ayum (10), -sa+person (6) |
| NEGATIVE PARTICIPLE | 48 | -me/-ma (48) |
| PERSON SUFFIX | 33 | 2sg. (22), 1sg. (8), 1pl. (3) |
| INTERROGATIVE | 5 | interrogative (5) |
| **TOTAL** | **1,907** | **-** |

The Tepegöz story exhibits relatively well-preserved archaic structures. The -gıl/-gil imperative suffix in particular appears more often in this story; in passages where Aruz Koca addresses his son, this suffix carries a functional preference. The dense use of -dur/-durur (52 instances) likewise shows that the language of the story retains the archaic copular structure.

**Table 18**: Independent Syncategorematic Words in the Story of Basat'ın Tepegöz'ü Öldürmesi

| Category | Total | Most Frequent Words |
|---|---|---|
| Conjunctions | 55 | ve (16), dahı (10), mere (8), ile (4), ki (3) |
| Postpositions | 45 | göre (10), gibi (8), karşu (7), üzerine (5), için (4) |
| Determiners (Demonstrative) | 35 | bu (12), ol (10), böyle (4), bunlar (3), anlar (2) |
| Interrogative Particles | 28 | ne (12), mı (6), kim (4), mi (3), kanda (2) |
| Quantifiers | 18 | bir (14), her (2), çok (1), hep (1) |
| Mood-Imperative-Optative | 10 | olsun (5), olsa (2), olur (2), ola (1) |
| Negation and Non-existence | 4 | yok (2), olmaz (1), degül (1) |
| Interjections and Address | 2 | allah (1), hey (1) |
| **TOTAL** | **197** | **-** |

### 3.1.9. 10. Begil Oğlu Emren

This epic spans 15 folios and contains a total of 1,613 words. Within the epic 123 independent syncategorematic words and 1,636 morphological suffixes were identified; the combined syncategorematic load reached 1,759 units. The per-word density value was computed as 1.09.

**Table 19**: Morphological Suffix Distribution in the Story of Begil Oğlu Emren

| Category | Total | Most Frequent Suffixes |
|---|---|---|
| CASE | 710 | -i (220), -a/-e (215), -ün (170), -de (45) |
| TENSE | 385 | -dı/-di (245), -ür/-ır (115), -mış (24) |
| PARTICIPLE | 185 | -an/-en (118), -ıp (24), -mez/-maz (10), -ış (8) |
| PLURAL VERB | 98 | 3pl. (98) |
| POSSESSIVE | 72 | -um (68), -umuz (2), -unuz (2) |
| COPULAR | 60 | -dur/-durur (46), -dır (14) |
| NEGATIVE PARTICIPLE | 40 | -me/-ma (40) |
| PERSON SUFFIX | 38 | 2sg. (26), 1sg. (10), 1pl. (2) |
| MOOD | 35 | -gıl/-gil (14), -sa/-se (10), -ayum (6), -sa+person (5) |
| INTERROGATIVE | 13 | interrogative (13) |
| **TOTAL** | **1,636** | **-** |

Although limited in volume, the Begil Oğlu Emren story is a section in which short clauses are dense, owing to the soylama-bound structure of the epic. The detection of 1,636 suffixes in 1,613 words yields a particularly noteworthy density value of 1.09.

**Table 20**: Independent Syncategorematic Words in the Story of Begil Oğlu Emren

| Category | Total | Most Frequent Words |
|---|---|---|
| Postpositions | 32 | göre (8), gibi (6), karşu (5), üzerine (4), için (3) |
| Conjunctions | 28 | ve (10), dahı (5), mere (4), ki (2), ile (2) |
| Determiners (Demonstrative) | 22 | bu (8), ol (6), böyle (3), bunlar (2), anlar (1) |
| Interrogative Particles | 17 | ne (8), mı (3), kim (2), mi (2), kanda (1) |

| Category | Total | Most Frequent Words |
|---|---|---|
| Quantifiers | 12 | bir (9), her (1), çok (1), hep (1) |
| Mood-Imperative-Optative | 7 | olsun (3), olsa (2), olur (1), ola (1) |
| Negation and Non-existence | 3 | yok (1), olmaz (1), degül (1) |
| Interjections and Address | 2 | allah (1), hey (1) |
| **TOTAL** | **123** | **-** |

### 3.1.10. 11. Öşün Koca Oğlu Segrek

The story under examination spans 18 folios and contains a total of 1,932 words. In this section 179 independent syncategorematic words and 1,932 morphological suffixes were identified; the combined syncategorematic load reached 2,111 units. The per-word density value was computed as 1.09.

**Table 21**: Morphological Suffix Distribution in the Story of Öşün Koca Oğlu Segrek

| Category | Total | Most Frequent Suffixes |
|---|---|---|
| CASE | 840 | -i (255), -a/-e (248), -ün (215), -de (52) |
| TENSE | 460 | -dı/-di (290), -ür/-ır (140), -mış (28) |
| PARTICIPLE | 220 | -an/-en (140), -ıp (28), -mez/-maz (12), -ış (10) |
| PLURAL VERB | 115 | 3pl. (115) |
| POSSESSIVE | 88 | -um (84), -umuz (2), -unuz (2) |
| COPULAR | 65 | -dur/-durur (50), -dır (15) |
| NEGATIVE PARTICIPLE | 55 | -me/-ma (55) |
| MOOD | 45 | -gıl/-gil (18), -sa/-se (12), -ayum (8), -sa+person (5) |
| PERSON SUFFIX | 38 | 2sg. (28), 1sg. (8), 1pl. (2) |
| INTERROGATIVE | 6 | interrogative (6) |
| **TOTAL** | **1,932** | **-** |

The Segrek story treats the dramatic theme of the search between two brothers. The frequent use of interrogative particles and demonstratives in this story is the linguistic correlate of the pattern of mutual recognition and non-recognition between the two brothers. The 12 occurrences of the suffix -mış support the structure of the narrative's reported past.

**Table 22**: Independent Syncategorematic Words in the Story of Öşün Koca Oğlu Segrek

| Category | Total | Most Frequent Words |
|---|---|---|
| Postpositions | 42 | göre (10), gibi (8), karşu (6), üzerine (5), için (4) |
| Conjunctions | 38 | ve (14), dahı (8), mere (6), ki (3), ile (2) |
| Interrogative Particles | 32 | ne (15), mı (5), kim (4), mi (3), kanda (2) |
| Determiners (Demonstrative) | 28 | bu (10), ol (8), böyle (4), bunlar (2), anlar (1) |
| Quantifiers | 18 | bir (15), her (1), çok (1), hep (1) |
| Mood-Imperative-Optative | 12 | olsun (5), olsa (3), olur (2), ola (2) |
| Negation and Non-existence | 5 | yok (2), olmaz (1), degül (1), yokdur (1) |
| Interjections and Address | 4 | allah (1), hey (1), şol (1), tanrı (1) |
| **TOTAL** | **179** | **-** |

### 3.1.11. 12. Salur Kazan'ın Tutsak Olması

This narrative section spans 15 folios and covers a total of 1,677 words. In the relevant story 181 independent syncategorematic words and 1,747 morphological suffixes were identified; the combined syncategorematic load reached 1,928 units. The per-word density value was computed as 1.15.

**Table 23**: Morphological Suffix Distribution in the Story of Salur Kazan'ın Tutsak Olması

| Category | Total | Most Frequent Suffixes |
|---|---|---|
| CASE | 780 | -i (240), -a/-e (230), -ün (195), -de (48) |
| TENSE | 395 | -dı/-di (245), -ür/-ır (125), -mış (25) |
| PARTICIPLE | 210 | -an/-en (135), -ıp (25), -mez/-maz (12), -ış (10) |
| PLURAL VERB | 108 | 3pl. (108) |

| Category | Total | Most Frequent Suffixes |
|---|---|---|
| POSSESSIVE | 85 | -um (81), -umuz (2), -unuz (2) |
| COPULAR | 62 | -dur/-durur (48), -dır (14) |
| NEGATIVE PARTICIPLE | 50 | -me/-ma (50) |
| MOOD | 38 | -gıl/-gil (15), -sa/-se (10), -ayum (7), -sa+person (6) |
| PERSON SUFFIX | 30 | 2sg. (22), 1sg. (6), 1pl. (2) |
| INTERROGATIVE | 10 | interrogative (10) |
| **TOTAL** | **1,747** | **-** |

The Kazan's Captivity story comes to the fore through the protagonist's dialogues under captivity. The intensive use of interrogative particles (ne, kim, mı, mi) in this story constitutes the linguistic dimension of the challenging exchanges between Kazan and his enemies. With a density value of 1.15, this story is the densest section of the corpus.

**Table 24**: Independent Syncategorematic Words in the Story of Salur Kazan'ın Tutsak Olması

| Category | Total | Most Frequent Words |
|---|---|---|
| Postpositions | 38 | göre (9), gibi (7), karşu (6), üzerine (5), için (3) |
| Conjunctions | 35 | ve (12), dahı (8), mere (5), ki (3), ile (2) |
| Interrogative Particles | 34 | ne (15), mı (6), kim (5), mi (3), kanda (2) |
| Determiners (Demonstrative) | 28 | bu (10), ol (8), böyle (4), bunlar (2), anlar (1) |
| Quantifiers | 18 | bir (15), her (1), çok (1), hep (1) |
| Mood-Imperative-Optative | 14 | olsun (6), olsa (4), olur (2), ola (1) |
| Negation and Non-existence | 8 | yok (4), degil (1), olmaz (1), degül (1), yokdur (1) |
| Interjections and Address | 6 | allah (2), hey (1), şol (1), tanrı (1), bre (1) |
| **TOTAL** | **181** | **-** |

### 3.1.12. 13. Dış Oğuzun İç Oğuza Asi Olması

This epic fragment spans 10 folios and contains a total of 1,143 words. In the examined section 113 independent syncategorematic words and 1,030 morphological suffixes were identified; the combined syncategorematic load reached 1,143 units. The per-word density value was computed as 1.00.

**Table 25**: Morphological Suffix Distribution in the Story of Dış Oğuzun İç Oğuza Asi Olması

| Category | Total | Most Frequent Suffixes |
|---|---|---|
| CASE | 465 | -i (140), -a/-e (135), -ün (120), -de (30) |
| TENSE | 245 | -dı/-di (155), -ür/-ır (75), -mış (15) |
| PARTICIPLE | 120 | -an/-en (75), -ıp (15), -mez/-maz (8), -ış (6) |
| PLURAL VERB | 60 | 3pl. (60) |
| POSSESSIVE | 48 | -um (46), -umuz (1), -unuz (1) |
| NEGATIVE PARTICIPLE | 32 | -me/-ma (32) |
| COPULAR | 30 | -dur/-durur (24), -dır (6) |
| MOOD | 20 | -gıl/-gil (8), -sa/-se (6), -ayum (4), -sa+person (2) |
| PERSON SUFFIX | 8 | 2sg. (5), 1sg. (3) |
| INTERROGATIVE | 2 | interrogative (2) |
| **TOTAL** | **1,030** | **-** |

Despite its small volume of 1,143 words, the Dış Oğuzun İç Oğuza Asi Olması story is a section that intensively elaborates the tension between the Oghuz tribes. In this story, the categories where independent syncategorematics are concentrated stand out: postpositions, conjunctions, and demonstratives appear in balanced numbers. The density value of 1.00 makes this story the section with the lowest morphological density in the corpus.

**Table 26**: Independent Syncategorematic Words in the Story of Dış Oğuzun İç Oğuza Asi Olması

| Category | Total | Most Frequent Words |
|---|---|---|
| Postpositions | 26 | göre (6), gibi (5), karşu (4), üzerine (3), için (2) |
| Conjunctions | 22 | ve (8), dahı (5), mere (3), ki (2), ile (2) |
| Determiners (Demonstrative) | 18 | bu (7), ol (5), böyle (2), bunlar (1), anlar (1) |
| Interrogative Particles | 15 | ne (7), mı (3), kim (2), mi (1), kanda (1) |
| Quantifiers | 12 | bir (10), her (1), hep (1) |
| Mood-Imperative-Optative | 8 | olsun (3), olsa (2), olur (1), ola (1) |
| Negation and Non-existence | 8 | yok (3), olmaz (2), degül (1), yokdur (1), degil (1) |
| Interjections and Address | 4 | allah (1), hey (1), şol (1), tanrı (1) |
| **TOTAL** | **113** | **-** |

### 3.1.13. Summary of Story-Based Findings

The story-based findings yield a consistent morphological profile across the corpus. Case suffixes stand out in every story as the category with the highest frequency. Tense suffixes likewise show a stable density in second place, followed by participial, possessive, and copular suffixes. Among independent syncategorematics, conjunctions (ve, dahı, mere) and interrogative particles (ne, kim, mı) appear with high frequency across all stories. This stability indirectly supports the assumption (Özçelik, 2016, vol. 1, pp. 23-28) that the Dresden manuscript issued from a single scribe. A text compiled from different sources would not be expected to exhibit such a consistent morphological profile.

## 3.2. General Morphological Suffix Distribution

Across the corpus, a total of 25,020 bound morphological suffixes were identified in the 26,254 words. The category-based distribution of this suffix load is presented in Table 27.

**Table 27**: General Distribution of Morphological Suffix Categories in the Özçelik 2016 Corpus

| Morphological category | Total | Percentage | Top 3 suffixes |
|---|---|---|---|
| CASE | 10,953 | 43.8% | -i (3,691), -a/-e (3,468), -ün (2,320) |
| TENSE | 5,510 | 22.0% | -dı/-di (3,546), -ür/-ır (1,555), -mış (399) |
| PARTICIPLE | 2,838 | 11.3% | -an/-en (1,785), -ıp (370), -ış (138) |
| PLURAL VERB | 1,390 | 5.6% | 3pl. (1,390) |
| POSSESSIVE | 1,191 | 4.8% | -um (1,129), -umuz (44), -unuz (18) |
| COPULAR | 1,020 | 4.1% | -dur/-durur (762), -dır (258) |
| PERSON SUFFIX | 694 | 2.8% | 2sg. (514), 1sg. (139), 1pl. (32) |
| MOOD | 661 | 2.6% | -gıl/-gil (226), -sa/-se (217), -sa+person (151) |
| NEGATIVE PARTICIPLE | 617 | 2.5% | -me/-ma (617) |
| INTERROGATIVE | 97 | 0.4% | interrogative (97) |
| PRIVATIVE | 49 | 0.2% | -sız (49) |
| **TOTAL** | **25,020** | **100.0%** | **-** |

Table 27 shows that in the Dresden manuscript case suffixes constitute 43.8% of the total morphological load, tense suffixes 22.0%, and participial suffixes 11.3%. Together, these three categories cover 77.1% of the total load. The remaining 22.9% is distributed across plural, possessive, copular, person suffixes, mood, interrogative, and privative/derivational suffixes. This distribution may be evaluated as an expected reflection of the agglutinative typology of Turkish. The suffix ranking proposed by Korkmaz (2014, pp. 257-312) for Turkey Turkish similarly foregrounds case and tense suffixes. This finding is significant not only in terms of frequency but also in terms of suffix variety. The case and tense categories form the core of the family of function words in linguistics.

**Table 28**: The 25 Most Frequent Morphological Suffixes in the Özçelik 2016 Corpus

| Rank | Suffix type | Frequency | Rate/1000 | Category |
|---|---|---|---|---|
| 1 | -i accusative | 3,691 | 140.6 | CASE |
| 2 | -dı/-di witnessed past | 3,546 | 135.1 | TENSE |
| 3 | -a/-e dative | 3,468 | 132.1 | CASE |
| 4 | -ün genitive/possessive (Oghuz, widespread) | 2,320 | 88.4 | CASE |
| 5 | -an/-en participle | 1,785 | 68.0 | PARTICIPLE |
| 6 | -ür/-ır aorist | 1,555 | 59.2 | TENSE |
| 7 | 3pl. verb | 1,390 | 52.9 | PLURAL VERB |
| 8 | -um 1sg. possessive | 1,129 | 43.0 | POSSESSIVE |
| 9 | -dur/-durur archaic copular | 762 | 29.0 | COPULAR |
| 10 | -me/-ma negative participle | 617 | 23.5 | NEG. PART. |
| 11 | -de locative | 614 | 23.4 | CASE |
| 12 | 2sg. -sın | 514 | 19.6 | PERSON |
| 13 | -mış reported past | 399 | 15.2 | TENSE |
| 14 | -nin genitive | 395 | 15.0 | CASE |
| 15 | -ıp converb | 370 | 14.1 | PARTICIPLE |
| 16 | -ye dative | 298 | 11.4 | CASE |
| 17 | -dır copular | 258 | 9.8 | COPULAR |
| 18 | -gıl/-gil archaic imperative | 226 | 8.6 | MOOD |
| 19 | -sa/-se conditional | 217 | 8.3 | MOOD |
| 20 | -yı accusative | 167 | 6.4 | CASE |
| 21 | -sa+person | 151 | 5.8 | MOOD |
| 22 | 1sg. -yım/-ven | 139 | 5.3 | PERSON |

| Rank | Suffix type | Frequency | Rate/1000 | Category |
|---|---|---|---|---|
| 23 | -ış verbal noun | 138 | 5.3 | PARTICIPLE |
| 24 | -mez/-maz | 131 | 5.0 | PARTICIPLE |
| 25 | interrogative -mı | 97 | 3.7 | INTERROG. |

Table 28 shows that the accusative suffix -i, with 3,691 uses—that is, a rate of 140.6 per 1000 words—is the most widespread morphological element of the corpus. It is followed by the witnessed-past suffix -dı/-di (3,546 uses, 135.1/1000) and the dative suffix -a/-e (3,468 uses, 132.1/1000). All the suffixes in the first four positions belong to the case or tense category and, with a total of 13,025 uses, form the morphological core of the corpus. A striking finding is that the genitive/possessive form -ün, peculiar to Oghuz Turkish, occupies the fourth position with 2,320 uses. Since this suffix has largely evolved into -in in Modern Turkish, the Dede Korkut text may be said to offer a cross-section that preserves the Oghuz dialect trace.

Among the archaic structures, the copular suffix -dur/-durur ranks ninth with 762 uses. As will be addressed in the comparative section below, this high frequency points to the XVIth-century vitality of a structure that has been more eroded in Modern Turkish. Similarly, the archaic gerund -uban/-üben (60 uses) and the participle-plus-possessive combination -dügüm (59 uses) represent structures that are no longer attested, or are scarcely attested, in the modern language.

**Table 29**: The 25 Most Frequent Independent Syncategorematic Words in the Özçelik 2016 Corpus

| Rank | Word | Frequency | Rate/1000 | Category |
|---|---|---|---|---|
| 1 | bir | 281 | 10.7 | Quantifiers |
| 2 | ne | 196 | 7.5 | Interrogative Particles |
| 3 | ve | 145 | 5.5 | Conjunctions |
| 4 | bu | 139 | 5.3 | Determiners (Demonstrative) |
| 5 | göre | 127 | 4.8 | Postpositions |
| 6 | mere | 124 | 4.7 | Conjunctions |
| 7 | ol | 118 | 4.5 | Determiners (Demonstrative) |
| 8 | dahı | 114 | 4.3 | Conjunctions |
| 9 | olsun | 89 | 3.4 | Mood-Imperative-Optative |
| 10 | kim | 80 | 3.0 | Interrogative Particles |

| Rank | Word | Frequency | Rate/1000 | Category |
|---|---|---|---|---|
| 11 | mı | 78 | 3.0 | Interrogative Particles |
| 12 | üzerine | 67 | 2.6 | Postpositions |
| 13 | yok | 65 | 2.5 | Negation and Non-existence |
| 14 | gibi | 60 | 2.3 | Postpositions |
| 15 | olur | 52 | 2.0 | Mood-Imperative-Optative |
| 16 | karşu | 51 | 1.9 | Postpositions |
| 17 | mi | 51 | 1.9 | Interrogative Particles |
| 18 | meger | 36 | 1.4 | Conjunctions |
| 19 | böyle | 35 | 1.3 | Determiners (Demonstrative) |
| 20 | ya | 35 | 1.3 | Conjunctions |
| 21 | allah | 33 | 1.3 | Interjections and Address |
| 22 | hey | 30 | 1.1 | Interjections and Address |
| 23 | olsa | 30 | 1.1 | Mood-Imperative-Optative |
| 24 | yanına | 29 | 1.1 | Postpositions |
| 25 | içün | 28 | 1.1 | Postpositions |

Table 29 shows that the most frequent independent syncategorematic word of the corpus is bir (281 uses, 10.7/1000). Quantificational in nature, this word may be regarded as the Turkish equivalent of the a/an form placed within the "indefinite quantifier" class of Barwise and Cooper's (1981) theory of generalised quantifiers for natural language. This usage is consistent with the oral conventions of Turkish epic language for constructing indefiniteness (formulas such as bir gün, bir yiğit, bir ava çıktı). Second-placed is the interrogative particle ne (196 uses, 7.5/1000), which signals the density of dialogue-based scenes. The placement in the upper ranks of the address word mere (124 uses) and the conjunction dahı (114 uses) is particularly striking. Both words have become wholly or largely archaic in Modern Turkish. This clearly shows that the Dede Korkut text carries traces specific to the XVIth-century cross-section of the language.

### 3.3. Diachronic Comparison: Morphological Change between the XVIth and XXIst Centuries

This section quantitatively evaluates the morphological and lexical differences between the Özçelik 2016 corpus and the 2009 digital Modern Turkish rendition (XXIst-century Turkey Turkish).

The comparison rests not on the raw frequency values of the two corpora but on rates normalised per 1000 words (per-thousand rates), so as to prevent corpus-size differences from distorting the results.

**Table 30**: General Comparison of the Özçelik 2016 and Modern Turkish Rendition Corpora

| Indicator | Özçelik 2016 (XVIth c.) | Modern Rendition (XXIst c.) |
|---|---|---|
| Total words | 26,254 | 22,862 |
| Independent syncategorematic | 2,824 | 2,749 |
| Morphological suffixes | 25,020 | 21,854 |
| Combined syncategorematic load | 27,844 | 24,603 |
| Density (per word) | 1.06 | 1.08 |
| Independent syncat. per 1000 | 107.6 | 120.2 |
| Suffix per 1000 | 953.0 | 955.9 |

Table 30 shows that there is no marked difference in density between the two corpora (1.06 vs. 1.08), but that independent syncategorematics have risen relatively (from 107.6 to 120.2/1000) while the rate of morphological suffixes has remained stable. This finding may at first appear surprising. It is consistent with the widespread assumption that the modern language uses more independent conjunctions and postpositions and has lost archaic suffixes. When the internal composition is examined, however, a more detailed picture emerges of which suffixes have declined and which have risen. Tables 31 and 32 display these internal changes.

**Table 31**: Most Declining Morphological Suffixes (XVIth c. > XXIst c.)

| Suffix type | XVI | Rate/1000 | XXI | Rate/1000 | Δ |
|---|---|---|---|---|---|
| -dur/-durur archaic | 762 | 29.0 | 80 | 3.5 | -25.5 |
| -um 1sg. | 1,129 | 43.0 | 736 | 32.2 | -10.8 |
| -gıl/-gil archaic imperative | 226 | 8.6 | 19 | 0.8 | -7.8 |
| -me/-ma | 617 | 23.5 | 410 | 17.9 | -5.6 |
| -ür/-ır aorist | 1,555 | 59.2 | 1,299 | 56.8 | -2.4 |
| -yı accusative | 167 | 6.4 | 91 | 4.0 | -2.4 |
| -uban archaic gerund | 60 | 2.3 | 0 | 0.0 | -2.3 |

| Suffix type | XVI | Rate/1000 | XXI | Rate/1000 | Δ |
|---|---|---|---|---|---|
| -de locative | 614 | 23.4 | 484 | 21.2 | -2.2 |
| -dı/-di | 3,546 | 135.1 | 3,039 | 132.9 | -2.1 |
| -ye dative | 298 | 11.4 | 216 | 9.4 | -1.9 |
| -dügüm participle+poss. | 59 | 2.2 | 12 | 0.5 | -1.7 |
| -ubanı archaic | 40 | 1.5 | 0 | 0.0 | -1.5 |

The findings of Table 31 show that some archaic suffixes have largely become non-functional in the modern rendition. The most striking example is the copular suffix -dur/-durur. While its rate in the XVIth-century corpus is 29.0 per 1000 words, it has fallen to 3.5 in the modern rendition (-25.5 units). The historical background of this erosion is the cliticisation of the aorist form of the verb durur as a copular suffix and the subsequent replacement of the full clitic form with the shortened -dır form (Korkmaz, 2014, pp. 661-669). Other prominent losses are the second-person-singular imperative suffix -gıl/-gil (from 226 to 19), the gerund suffix -uban/-üben (from 60 to 0), and the participle-plus-possessive combination -dügüm (from 59 to 12). The archaic gerund -madın (from 40 to 16) and the optative -ayum (from 61 to 27) have also undergone marked erosion.

**Table 32**: Most Increasing / Modernising Morphological Suffixes (XVIth c. > XXIst c.)

| Suffix type | XVI | Rate/1000 | XXI | Rate/1000 | Δ |
|---|---|---|---|---|---|
| -i accusative | 3,691 | 140.6 | 3,480 | 152.2 | +11.6 |
| -dır | 258 | 9.8 | 486 | 21.3 | +11.4 |
| -a/-e dative | 3,468 | 132.1 | 3,188 | 139.4 | +7.4 |
| -nin genitive | 395 | 15.0 | 460 | 20.1 | +5.1 |
| 1sg. -yım/-ven | 139 | 5.3 | 228 | 10.0 | +4.7 |
| 3pl. verb | 1,390 | 52.9 | 1,303 | 57.0 | +4.0 |
| -ış verbal noun | 138 | 5.3 | 170 | 7.4 | +2.2 |
| interrogative -mı | 97 | 3.7 | 131 | 5.7 | +2.0 |
| 2sg. -sın | 514 | 19.6 | 493 | 21.6 | +2.0 |
| -ıp converb | 370 | 14.1 | 365 | 16.0 | +1.9 |

| Suffix type | XVI | Rate/1000 | XXI | Rate/1000 | Δ |
|---|---|---|---|---|---|
| -ınca | 47 | 1.8 | 81 | 3.5 | +1.8 |
| -ün genitive/possessive (Oghuz) | 2,320 | 88.4 | 2,037 | 89.1 | +0.7 |

Table 32 gives the general view of the rising suffixes. The 11.6-unit rise per 1000 words of the accusative -i (from 140.6 to 152.2) shows that this suffix is both preserved and expanded in its range of use. The most marked rise, however, is in the copular suffix -dır: from 9.8 to 21.3 (+11.4). This rise is the statistical correlate of the clitic erosion process pointed to above. The fact that the full form -durur (762 > 80 uses) has been overtaken by the dominance of the shortened clitic -dır (258 > 486 uses) presents a directly observable example of the grammaticalisation principle that Hopper and Traugott (2003, pp. 39-41) call "phonological erosion". In this respect the Dede Korkut text functions as a living photograph of grammaticalisation.

Another distinct group among the rising suffixes consists of wholly new forms, or forms scarcely attested in the XVIth century: the optative suffix -ayım/-alım (from 3 to 134), the gerund -madan (from 2 to 41), the reported-past + narrative -mıştı combination (from 0 to 65), the gerund -arak (from 9 to 51), and the gerund -ınca (from 47 to 81). These increases show that some of the syntactic instruments of Modern Turkish had not yet attained full functionality in the XVIth century but became established over time in place of different archaic forms. In particular, the hypothesis that -arak has supplanted -uban (Salan, 2017) is supported by these findings.

**Table 33**: Most Declining Independent Syncategorematic Words

| Word | XVI | Rate/1000 | XXI | Rate/1000 | Δ |
|---|---|---|---|---|---|
| ne | 196 | 7.5 | 160 | 7.0 | -0.5 |
| ve | 145 | 5.5 | 29 | 1.3 | -4.3 |
| göre | 127 | 4.8 | 1 | 0.0 | -4.8 |
| mere | 124 | 4.7 | 0 | 0.0 | -4.7 |
| ol | 118 | 4.5 | 5 | 0.2 | -4.3 |
| dahı | 114 | 4.3 | 0 | 0.0 | -4.3 |
| kim | 80 | 3.0 | 13 | 0.6 | -2.5 |
| mı | 78 | 3.0 | 56 | 2.4 | -0.5 |
| karşu | 51 | 1.9 | 0 | 0.0 | -1.9 |
| meger | 36 | 1.4 | 0 | 0.0 | -1.4 |

| Word | XVI | Rate/1000 | XXI | Rate/1000 | Δ |
|---|---|---|---|---|---|
| hey | 30 | 1.1 | 19 | 0.8 | -0.3 |
| olsa | 30 | 1.1 | 15 | 0.7 | -0.5 |

The findings of Table 33 show that some independent syncategorematic words have wholly or largely fallen out of use in the rendition. The address word mere occurs 124 times in the XVIth century but is entirely absent from the modern rendition. The same holds for the conjunction dahı (114 > 0), the postposition karşu (51 > 0), the conjunction meger (36 > 0), and the postposition içün (28 > 0). The statistic of the word göre alone is noteworthy (127 > 1). It should not be overlooked here, however, that in the Özçelik corpus göre may have been counted as the gerund of the verb görmek, in a sense different from the Modern Turkish postposition göre. This may be evaluated as measurement noise; the same objection cannot be raised for the other vanished words.

The dramatic decline in the use of the distal demonstrative pronoun ol (118 > 5) is also an important finding. In Modern Turkish this form has mostly worn down to o and is preserved only in literary uses and in fixed formulas (such as ol vakit, ol zaman). The frequency decline of the word kim (80 > 13) can be attributed to the replacement, in Modern Turkish, of its use as a relative pronoun and conjunction by the clitic ki. As an interrogative pronoun, kim is still alive in Modern Turkish; but its multiple functions in the XVIth century have generally been distributed among other forms.

### 3.4. Statistical Evaluation of the Findings

Several methodological computations were carried out to assess the statistical robustness of the findings reported above. First, when a chi-square ($\chi^2$) test of independence was applied to the suffix rates normalised per 1000 words between the two corpora, a significant difference was found at the level of $p < 0.001$ in the case-suffix category. The same level of significance is observed for the tense and participle categories. This result confirms that the morphological difference between the XVIth century and the present is not random.

Second, the standard deviation of the story-based density values was computed as $\sigma = 0.042$. This value indicates a high level of morphological homogeneity across the corpus. The fact that the Dede Korkut stories exhibit a similar morphological profile despite their different lengths and subjects statistically supports the thesis that the text reflects a single linguistic cross-section. Third, the share of archaic suffixes (-uban, -gıl, -durur, -dügüm, -ayum, -madın) in the corpus was computed at 4.8% of the total. This rate may appear relatively low, but since in Modern Turkish the same suffixes drop to 0.8%, it corresponds to a sixfold difference.

Finally, when frequency distributions are compared with Zipf's law, both the independent syncategorematics (Zipf slope ≈ -0.95) and the morphological suffixes (slope ≈ -1.08) display the expected linguistic distribution profile. This is another indicator that the corpus is linguistically consistent and reliable for analysis.

## 4. Discussion

The findings presented above can be evaluated along several distinct theoretical axes. The first axis concerns the variability of the categorematic-syncategorematic distinction over time. The second concerns how this distinction can be reinterpreted within the agglutinative typology of Turkish. The third concerns the place of the Dede Korkut text within the historical grammars of the Turkish language.

### 4.1. The Historical Dynamics of the Categorematic-Syncategorematic Boundary

Within the medieval scholastic frame, the categorematic-syncategorematic distinction was treated as an internal grammatical property of words and was assumed to be historically stable (Kretzmann, 1982). Indeed, from Boethius's Latin rendering through Pedro Hispano's Summulae Logicales to William of Sherwood's Syncategoremata, this distinction was an invariant part of logic textbooks (Klima, 2006). Modern historical linguistics, however, has shown that this boundary is in motion and that this motion in fact constitutes the very nature of the grammaticalisation process (Hopper and Traugott, 2003). The data obtained in this study indicate that, for Turkish, this dynamism operates in three distinct ways.

The first form of movement is the transition from categorematic to syncategorematic. The transformation of the full form of the verb durur—a categorematic verbal root—into the shortened -dır suffix, that is, into a syncategorematic inflectional suffix, is a direct instance of the chain "content word > grammatical word > clitic > inflectional affix" formulated by Hopper and Traugott (2003, p. 7). Korkmaz (2014, pp. 661-669) offers an explicit etymological chain in Turkey Turkish morphology to the effect that the copular suffix -dır derives from the verb durur. Ergin (1989), in turn, reads the co-occurrence of these two forms in the Dede Korkut text as a trace of the passage from oral tradition to writing. Because the Dede Korkut text contains both the beginning and the end forms of this chain in synchronic co-presence, it stands at an important point at which the grammaticalisation process is photographed. The full form durur is still dominant in the XVIth century (762 uses), but the clitic form -dır has also begun to exhibit a substantial presence (258 uses). Five hundred years later this ratio is reversed; the full form has nearly disappeared, while the clitic form has become the dominant use.

The second form of movement is form change among syncategorematic categories. The replacement of the gerund -uban by -arak aligns with Salan's (2017) historical analysis of the gerund -IcAk. The replacement of the imperative -gıl with the zero form, of the structure -dügüm with -dığım, and of -ayum with -ayım are examples in which the grammatical function is preserved but the form has changed. As MacFarlane (2015) emphasises, the syncategorematic category is historically an unstable class. A suffix considered a logical constant in a given period may take a different form in another period or disappear entirely. The contemporary rendition forms used in Gökyay's (2000) Dedem Korkudun Kitabı are likewise valuable in showing how this instability is reflected in modern translation decisions. The archaic suffix repository in Dede Korkut is a concrete document of this instability.

The third form of movement is the wholesale archaisation of syncategorematic words. The total or near-total loss in Modern Turkish of mere, dahı, karşu, meger, and içün shows that the syncategorematic class can not only change in form but can also be functionally exhausted. This observation aligns with the concept of "historical renewal of function words" emphasised by Klima (2006, p. 356). Tezcan (2001, pp. 47-52) addresses the contexts of use of these words in the Dede Korkut text one by one; he notes in particular that the address word mere is used only in addressing a stranger or an inferior. This finding shows that independent syncategorematic words are loaded not only formally but also pragmatically. Pehlivan's (2015) comparison between the Dresden and Vatican manuscripts has likewise shown that these words appear in different densities in the two manuscripts. The syncategorematic inventory of a language is smaller than its categorematic inventory but has a higher renewal rate. The Dede Korkut data quantitatively document how this rate has operated for Turkish over a 500-year period.

### 4.2. The Agglutinative Typology of Turkish and a Reinterpretation of the Distinction

The categorematic-syncategorematic distinction was constructed mostly on the basis of data from analytic languages, particularly Latin and English. In these languages syncategorematic terms

appear predominantly as independent words (conjunctions, prepositions, determiners). Barwise and Cooper's (1981) theory of generalised quantifiers is one of the influential examples of theoretical frameworks built on this typological profile. The theory models quantifiers as lexical determiner words (every, some, most) and confirms that they acquire function through the denotation of the noun phrases to which they attach. In agglutinative languages such as Turkish, by contrast, a substantial portion of syncategorematic function is realised through bound morphemes. This typological difference requires a shift of perspective in applying the distinction. Analysis for Turkish must be carried out not only at the word level but also at the morpheme level. Otherwise, as the findings of the present research also show, the actual morphological syncategorematic load of Turkish is under-represented.

At an earlier stage of the investigation, the syncategorematic rate of Turkish appeared very low in an analysis carried out only at the level of independent words. This produced a misleading picture. The analysis extended to the morphological level markedly changes the rate and documents that Turkish carries a syncategorematic load comparable to that of analytic languages such as English. Here the typological feature determines not the "quantity" of this load but rather "where it is carried". This finding is consistent with Aikhenvald's (2007, pp. 1-10) proposals on the typology of word-formation. The grammatical density of different languages may be fundamentally similar; the distribution of this density, however, can differ markedly. The ranking proposed by Korkmaz (2014) in Turkey Turkish morphology (case > tense > possessive > mood) is in line with the ranking obtained from the Özçelik 2016 corpus in the present research. This alignment points to the continuity of the agglutinative profile of Turkish in terms of basic structure over a 500-year period.

### 4.3. The Place of Dede Korkut within the Historical Grammars of Turkish

The significant place of the Dede Korkut text within historical grammatical scholarship has been recognised since Ergin's (1989) classic study. While Ergin places the linguistic features of the work between Old Anatolian Turkish and the Azerbaijani area, Gökyay (2000) likewise preserves the same basic framework and, in his rendition for the modern reader, carefully handles the linguistic transitional zones. The present investigation contributes to documenting not only the qualitative but also the quantitative dimension of the historical-linguistic value of the text. Dede Korkut is a cross-section of the transition from Old Anatolian Turkish to Ottoman Turkish. How morphologically "mixed" this cross-section is can only be seen through detailed examination. For example, the co-occurrence in the same text of -dur and -dır, the juxtaposed use of -ubanı and -uban, and the co-presence of the -gıl and -sın imperative suffixes are historical signs of a "mixed suffix system". This structure may be evaluated not as a single morphological system but as an interlocking two-layered one. On one side stands the archaic layer inherited from Old Oghuz Turkish; on the other, the newly developing modern layer.

Tezcan's (2001) key notes deal with the intra-textual transitions of the work at the level of individual words and phrases. The present study, in turn, provides a quantitative background to this discussion. The fact that the distribution of archaic suffixes is balanced not at the level of individual stories but across the corpus indirectly supports the single-scribe assumption of Tezcan and Boeschoten (2001)—the view that the text was copied from a single source. Pehlivan's (2015) comparative examination of the Dresden and Vatican manuscripts has shown that the two manuscripts diverge in narrative structure. By contrast, differences in morphological profile have not yet been examined in detail. The Günbed manuscript recently published by Özçelik (2021) offers a new data source that will enrich such a morphological comparison. Known as the Kazan Bey Oğuznamesi, this manuscript makes it possible to study, together with the Dresden manuscript, different transmission lines of the Oghuz epic tradition. Salan's (2017) work on gerund suffixes, especially in demonstrating the spread of the variants of -IcAk in Old Anatolian Turkish, overlaps directly with the findings of the present research. This study confirms that the archaic gerund suffixes

such as -uban still preserved their vitality in the XVIth century but receded in favour of -arak/-erek in the transition to Modern Turkish.

### 4.4. Limitations and Future Studies

Our research has several important limitations that should be stated explicitly. The first is that the modern Turkish rendition used as the comparison corpus is limited to 8 stories. A comparison with a modern Turkish rendition covering all 12 stories—such as that of Ergin (1989) or Gökyay (2000)—would strengthen the findings. The second is that the error margin of the regex-based stripper is estimated at approximately 3-5%. Re-analysing the same corpus with statistical morphological analysers such as Zemberek or Stanza would be valuable for verification. The third is the loss of philological diacritics in the OCR process. A more meticulous OCR setting or manual correction could improve the quality of the data.

Several directions can be proposed for future studies. The first is to apply a similar morphological scan to other historical Turkish texts such as Divânü Lügâti't-Türk, Kutadgu Bilig, and the Divan of Yunus Emre. This would make it possible to map the thousand-year diachronic morphological development of Turkish. The second is a comparative morphological scan between the Dresden and Vatican manuscripts. The question of the morphological convergence or divergence of the two manuscripts would add a morphological dimension to the narrative comparison undertaken by Pehlivan (2015). The third is the examination, by the same method, of the Günbed manuscript recently published by Özçelik (2021). The morphological profile of this newly discovered manuscript can, in comparison with the Dresden manuscript, illuminate the linguistic history of the Kazan Bey Oğuznames.

## 5. Conclusion

This investigation has aimed to document quantitatively, on the basis of Sadettin Özçelik's 2016 critical edition of the Dresden manuscript, the morphological profile of categorematic and syncategorematic expressions in the Dede Korkut stories. Across a corpus of 26,254 words, 2,824 independent syncategorematic words and 25,020 morphological suffixes were identified; a syncategorematic density of 1.06 per word was computed. This density value is an expected reflection of the agglutinative typology of Turkish and is comparable to the rates observed in analytic languages. It should especially be emphasised, however, that in Turkish this load is generally carried by bound morphemes.

The comparison between the XVIth century and the present has documented several distinct patterns of change: (i) the largely non-functional status of archaic suffixes (-uban, -gıl, -dügüm, -durur); (ii) the dominance of the clitic form of the copular suffix -dır over the full form; (iii) the emergence of new forms such as -arak, -madan, and -mıştı; (iv) the complete archaisation of independent syncategorematic words such as mere, dahı, karşu, meger, and içün. These patterns offer a concrete confirmation, for Turkish, of the grammaticalisation framework of Hopper and Traugott (2003).

From a broader perspective, this study contributes to several distinct areas of debate. First, the empirical verifiability of the categorematic-syncategorematic distinction, inherited from medieval scholastic logic, in agglutinative languages such as Turkish. Second, the linguistic dimension of the philosophical observation that the boundary between content words and function words is historically dynamic. Third, the methodological possibility of analysing the morphological profile of a historical Turkish text by combining classical philological method with computational tools. Fourth, the production of quantitative data that will support qualitative observations on the place of the Dede Korkut text within the history of the Turkish language.

The careful philological material presented in Özçelik's (2016) edition has made such a quantitative analysis possible. This two-volume work, which presents both the facsimile and the Latin transcription of the Dresden manuscript side by side, has not only served the literary appreciation of the text but has also opened a path for linguistic-quantitative analyses. The methodological framework proposed in this study can be applied directly to similar historical Turkish texts and can, in future studies, contribute to mapping the thousand-year diachronic morphological development of Turkish.

Finally, the fact that the categorematic-syncategorematic distinction has not been systematically treated in Turkish-language linguistic scholarship to date constitutes a gap from both the philosophy-of-logic and the linguistic perspectives. This study offers an initial step in filling that gap. The integration of medieval logical conceptual heritage with modern corpus linguistics offers a productive crossing for both classical Turkology and contemporary linguistics. The encounter of philosophical accumulation with linguistic data will, in future studies, provide a starting point for both more comprehensive theoretical syntheses and more refined empirical analyses.

**Research and Publication Ethics Statement**

In the preparation of this study, the Higher Education Council Directive on Scientific Research and Publication Ethics and the COPE (Committee on Publication Ethics) International Publication Ethics Principles were observed. All scholarly contributions used in the study are cited in line with academic citation rules. The study does not involve human or animal experimental procedures.

www.turkishstudies.net/language

Turkish Studies - Language and Literature

eISSN: 2667-5641

ANKARA SCIENCE UNIVERSITY

# Dede Korkut Oğuznamelerinde Kategorematik ve Sinkategorematik İfadelerin Morfolojik Analizi: Diakronik Bir İnceleme

## Giriş

Batı düşünce geleneğinin kurduğu en dayanıklı kavramsal ayrımlardan biri, anlamlı sözcüklerin iki büyük sınıfa ayrılmasına dayanır. Bir yanda tek başına bir şeyi gösteren, özne ya da yüklem olarak iş görebilen kategorematik terimler; öte yanda tek başına anlam üretmeyen, ancak başka terimlerle bir araya geldiğinde işlev kazanan sinkategorematik terimler (kategorematik: isim, sıfat, fiil gibi bağımsız anlam birimleri; sinkategorematik: edat, bağlaç ve çekim ekleri gibi tamamlayıcı işlev birimleri) bulunur (Kretzmann, 1982, ss. 211-245). Bu ayrım, Aristoteles'in De Interpretatione'sinde işaret edilen prossēmainein kavramından ve Boethius'un Latin aktarımından geçerek Ortaçağ skolastik mantığında belirginleşmiş; daha sonra modern mantık, dil felsefesi ve dilbilime devredilmiştir (Klima, 2006, ss. 353-356). Ortaçağdan devralınan bu kavramsal miras, felsefi geleneğin sınırlarını aşarak çağdaş bilim dallarına da sızdı. Bugün formel semantikte mantıksal sabitler tartışmasının (MacFarlane, 2015), dilbilimde ise işlev sözcükleri ve bağlı biçimbirimlerin analizinin ortak kuramsal arka planında bu ayrım yer alır.

Tarihsel ve felsefi köklerinden bağımsız olarak, bu ayrımın dilbilimsel uygulaması dilden dile önemli farklılıklar gösterir. Özellikle Türkçe gibi eklemeli (agglutinative) dillerde, sinkategorematik işlevin büyük bir kısmı bağımsız sözcüklerle değil, köke eklenen bağlı biçimbirimlerle gerçekleşir. Durum ekleri, iyelik ekleri, zaman ve kip ekleri, sıfat-fiil ve zarf-fiil ekleri tek başlarına anlam taşımaz; bağlandıkları kökle birlikte cümledeki ilişkisel rolü belirler. Bu tipolojik özellik, Türkçe metinlerin sinkategorematik profilinin yalnızca sözcük düzeyinde değil, aynı zamanda biçimbirim düzeyinde analiz edilmesini zorunlu kılar. Türkçenin eklemeli yapısı içinde durum, iyelik ve kip gibi eklerin işlevsel sınıflandırması için bk. Korkmaz (2014); dilbilgiselleşme kuramsal çerçevesi için bk. Hopper ve Traugott (2003).

Korkut hikâyeleri, Türk dili tarihi açısından önemli bir yere sahiptir. Dresden ve Vatikan nüshalarıyla bugüne ulaşan bu Oğuzname derlemesi, Eski Anadolu Türkçesinden Osmanlı Türkçesine geçiş dönemini, sözlü gelenekle yazılı kültürün birleştiği bir kavşakta belgelemektedir (Ergin, 1989; Gökyay, 2000; Tezcan, 2001). Metin, yalnızca edebî değeriyle değil, arkaik morfolojik yapıların görece yoğun bulunduğu bir dil malzemesi olması bakımından da önem taşır (Ergin, 1989; Tezcan, 2001). Özçelik'in (2016) eleştirel neşri, metnin filolojik okuma sorunlarına yirmi yılı aşkın bir süredir getirilen bilimsel katkıların sentezini sunmuş; orijinal Arap harfli tıpkıbasım ile titiz Latin transkripsiyonunu yan yana vererek araştırmacılara bütüncül bir çalışma malzemesi sağlamıştır.

Buna karşın, Dede Korkut metni üzerine yapılan çalışmaların büyük çoğunluğu edebî, tematik ya da kültür tarihine yönelik değerlendirmelere odaklanmış; morfolojik profil ve özellikle sinkategorematik biçimbirimlerin nicel dağılımı ise bugüne kadar ayrıntılı biçimde ele alınmamıştır. Metnin morfolojik profili, özellikle sinkategorematik biçimbirimlerin nicel dağılımı bakımından

bugüne kadar ayrıntılı biçimde ele alınmamıştır. Oysa böyle bir tarama, hem metnin tarihsel dil kesitindeki yerini somutlaştıracak hem de Türkçenin son 500 yıllık sürecindeki morfolojik dönüşümünü izlemek için bir başlangıç kesiti oluşturacaktır. Zira metin, yazıya geçirildiği XV-XVI. yüzyılın dilbilimsel fotoğrafını sunması bakımından diakronik çalışmalar için değerli bir referans noktasıdır. Bu açıdan Dede Korkut'un dilbilimsel çalışmalara sunduğu malzeme, filolojik ayrıntıların ötesinde hâlâ yeterince değerlendirilmemiştir.

Bu çerçevede mevcut araştırma, Dede Korkut Dresden nüshasının morfolojik profilini sistematik biçimde ortaya koyarak Türkçe dilbilgisi tarihine nicel bir katkı sunmayı amaçlamaktadır. Birincil amaç, Özçelik'in 2016 tarihli eleştirel neşrini temel alarak Dresden nüshasında yer alan 12 hikâye ile mukaddime bölümündeki kategorematik ve sinkategorematik ifadelerin ayrıntılı dökümünü çıkarmaktır. İkincil amaç ise, elde edilen XVI. yüzyıl verisinia ait modern aktarımla karşılaştırarak 500 yıllık süreçte hangi ek ve sözcüklerin işlevsizleştiğini, hangilerinin yükseldiğini ve hangilerinin istikrar gösterdiğini nicel olarak belirlemektir. Bu ikinci amaç, çalışmanın dar anlamda morfolojik bir envanter olmanın ötesinde bir dilbilgiselleşme (grammaticalization) okuması önermesini de beraberinde getirir.

Aşağıdaki bölümde çalışmanın yöntemsel ayrıntıları, yani korpus kuruluşu, OCR süreci ve biçimbirimsel ayrıştırıcının yapısı sunulacaktır. Bunu hikâye bazında ayrıntılı bulgular, genel dağılım analizi, diakronik karşılaştırma ve tartışma bölümleri izleyecektir. Son bölümde ise bulguların Türk dili tarihi ve genel dilbilim literatürü içindeki yeri ele alınacaktır.

## 2. Yöntem

### 2.1. Birincil Korpus: Özçelik 2016 Dresden Nüshası

Çalışmanın birincil korpusu, Sadettin Özçelik'in 2016 yılında Türk Dil Kurumu Yayınları arasında (TDK Yay.: 1166/2) yayımladığı Dede Korkut - Dresden Nüshası: Metin, Dizin adlı iki ciltlik eserin ikinci cildinden elde edilmiştir. İncelenen cilt toplam 610 sayfadan oluşur. Çift numaralı sayfalarda Latin transkripsiyonlu metin, tek numaralı sayfalarda ise orijinal Arap harfli tıpkıbasım yer alır. Çalışma yalnızca Latin transkripsiyonlu sayfaları, 42. sayfadan 598. sayfaya kadar toplam 279 sayfayı, kapsar. Özçelik'in bu neşri, Dresden nüshasının okunmasında 2001 sonrası literatürün, özellikle Tezcan (2001) ile Tezcan ve Boeschoten'in (2001) getirdiği binden fazla yeni okuma önerisini özetlemesi bakımından güncel bilimsel okumanın bütüncül bir yansıması olarak değerlendirilmiştir.

### 2.2. Metnin Dijitalleştirilmesi

Latin transkripsiyonlu sayfalar, RICOH Pro C5100S ile taranmış PDF formatında olduğundan doğrudan metin çıkarımına izin vermemektedir. Bu nedenle her sayfa, pdftoppm aracıyla 200 dpi çözünürlükte JPEG formatına dönüştürülmüş; ardından tesseract-ocr (sürüm 5.3.4) Türkçe dil modeli kullanılarak optik karakter tanıma işlemine tabi tutulmuştur. 200 dpi çözünürlük, hız ve doğruluk dengesi açısından yeterli bulunmuştur. OCR çıktılarında dipnotlar, 3-4 haneli numaralarla başlayan satırlar, sayfa başlıkları ("DEDE KORKUT"), sayfa numaraları ve folyo işaretleri (Drs.14a, ME24, OŞG9.23 gibi) otomatik olarak filtrelenmiş; yalnızca numaralandırılmış ana metin satırları, yani (1), (2), (3) biçiminde başlayanlar, korunmuştur. Bu işlem sonunda 240 folyo üzerinden metin derlemi oluşturulmuştur.

Filolojik özel karakterler (ẖ, ñ, ṣ, ġ, ḳ, â, î, û), tandart Latin harflerine (h, n, s, g, k, a, i, ü) indirgenmiştir. Bu tercih, yazı çeviriminin belirli diakritik ayrıntılarını yitirme pahasına biçimbirim ayrıştırmasının daha güvenilir çalışmasını sağlamıştır. OCR hatalarının tahmini oranı, tespit edilebilen açık hataların manuel sayımıyla yaklaşık %2-4 olarak belirlenmiştir. Bu hataların büyük bölümü, regex tabanlı ayrıştırıcının minimum kök uzunluğu filtresi sayesinde sonuçlara dâhil olmamıştır.

### 2.3. Korpusun Hikâye Bazında Bölümlenmesi

Dresden nüshası, yapısı bakımından bir mukaddime ile 12 hikâyeden oluşur. Folyo numaralarına göre (Drs.1a ile Drs.150b arasında) sınırlar belirlenmiştir. Ancak mukaddime bölümünün (Drs.1a-4b) bulunduğu sayfalar OCR grubunun kapsamı dışında kaldığından, analiz fiilen 12 hikâye üzerinde yürütülmüştür. Hikâye sınırları, literatürdeki ortak kabul (Ergin, 1989; Özçelik, 2016) esas alınarak folyo numarasına göre belirlenmiştir. Çalışmanın korpus dağılımı Tablo 1'de sunulmuştur.

**Tablo 1.** Özçelik 2016 Korpusunun Hikâye Bazında Dağılımı

| Hikâye | Folyo Sayısı | Kelime Sayısı |
|---|---|---|
| 2. Dirse Han Oğlu Boğaç Han | 15 | 1.792 |
| 3. Salur Kazan'ın Evinin Yağmalanması | 17 | 2.034 |
| 4. Bamsı Beyrek | 51 | 5.847 |
| 5. Kazan Bey'in Oğlu Uruz'un Tutsak Olması | 28 | 3.066 |
| 6. Duha Koca Oğlu Deli Dumrul | 12 | 1.160 |
| 7. Kanlı Koca Oğlu Kan Turalı | 29 | 2.899 |
| 8. Kazılık Koca Oğlu Yegenek | 10 | 1.064 |
| 9. Basat'ın Tepegöz'ü Öldürmesi | 20 | 2.027 |
| 10. Begil Oğlu Emren | 15 | 1.613 |
| 11. Öşün Koca Oğlu Segrek | 18 | 1.932 |
| 12. Salur Kazan'ın Tutsak Olması | 15 | 1.677 |
| 13. Dış Oğuzun İç Oğuza Asi Olması | 10 | 1.143 |
| TOPLAM (12 hikâye) | 240 | 26.254 |

Tablo 1, 12 hikâye üzerinden toplam 26.254 kelimelik bir korpus oluştuğunu göstermektedir. Bamsı Beyrek hikâyesi 5.847 kelime ile en hacimli bölümdür. Onu Uruz Bey'in Tutsaklığı (3.066) ve Kan Turalı (2.899) hikâyeleri izlemektedir. Dış Oğuzun İç Oğuza Asi Olması ise 1.143 kelime ile en kısa hikâyedir. Bu dağılım, literatürdeki Dede Korkut hikâye hacimlerine dair genel izlenimlerle uyumludur (Tezcan, 2001, ss. 15-18).

### 2.4. Karşılaştırma Korpusu: Modern Türkçe Aktarım

Diakronik karşılaştırma için, Dede Korkut hikâyelerinin Türkiye Türkçesine aktarımı olan ve 2009 tarihli dijital bir sürümü elde bulunan aktarım metni ikincil korpus olarak kullanılmıştır. Söz konusu aktarım, Adobe InDesign CS3 ile hazırlanmış 126 sayfalık bir PDF olup doğrudan metin çıkarımına olanak vermektedir. 8 hikâyeyi kapsayan metin, toplam 22.862 kelime barındırır. Bu korpus, XXI. yüzyılda nasıl karşılandığını göstermesi bakımından değerlidir. Bununla birlikte, Özçelik neşri ile karşılaştırılabilecek dil malzemesi yaklaşık 8 hikâye ile sınırlıdır. Bu durum, karşılaştırmanın tamamlanmamış bir resim sunduğu yönünde bir eleştiriye yol açabilir. Ancak bu sekiz hikâye iki korpusun ortak çekirdeğini oluşturduğundan, istatistiksel karşılaştırma için yeterli büyüklükte bir veri tabanı sağlamaktadır. Aktarım, Gökyay (2000) ve Ergin (1989) metin geleneğini takip eden bir üslupta hazırlanmıştır.

### 2.5. Biçimbirimsel Ayrıştırıcının Yapısı

Türkçe için geliştirilmiş hazır morfolojik çözümleyicilerin (Stanford Stanza, Zemberek) ağ kısıtlamaları nedeniyle kullanılamadığı durumlar göz önünde bulundurularak, araştırmaya özgü yedi katmanlı regex tabanlı bir biçimbirim ayrıştırıcısı geliştirilmiştir. Ayrıştırıcı, en uzun eşleşme (longest match) ilkesine dayanarak kelime sonundan içeriye doğru soyma (right-to-left stripping) yapar. Her katmanda bir ek bulunduğunda eki ayırır ve kalan gövdeyi sonraki katmana taşır. Yanlış pozitifleri sınırlamak için minimum kök uzunluğu iki ses birimi olarak belirlenmiştir.

Katman yapısı şu şekildedir: (i) yokluk/varlık türetme ekleri (-sız/-siz, -lı/-li), (ii) çoğul eki (-lar/-ler), (iii) iyelik ekleri (-m, -n, -i/-sı, -mız, -nız, -ları), (iv) durum ekleri (-i, -e, -de, -den, -in/-ün, -yle, -ca), (v) fiilimsi ekleri (-an/-en, -ıp, -arak, -ınca, -dığı, -acak, -dükde, -ma), (vi) zaman ve kip ekleri (-dı, -mış, -acak, -ıyor, -r/-ır, -sa, -malı, -sın, -ayım, -gıl), (vii) kişi, soru ve bildirme ekleri (-m, -n, -k, -nız, -mı, -dır, -durur). Oğuz Türkçesine özgü arkaik biçimler de ek listesine dâhil edilmiştir: -uban/-üben (zarf-fiil), -ubanı (zarf-fiil + iyelik), -gıl/-gil (2. tekil emir), -dügüm (sıfat-fiil + 1. tekil iyelik), -dukda (bulunma sıfat-fiili), -durur/-dur (bildirme -dır'ın bileşik tam biçimi), -iser/-ısar (arkaik gelecek), -ayum/-eyüm (arkaik istek), -madın/-medin (arkaik zarf-fiil).

Bağımsız sinkategorematik sözcükler ise sekiz kategoride değerlendirilmiştir: bağlaçlar (ve, ile, dahı, meger, ki, ya, ama, ancak vb.), niceleyiciler (bir, her, çok, cümle, cemi, hep, bütün vb.), olumsuzlama ve yokluk sözcükleri (değil, degül, yok, yokdur, olmaz), belirleyiciler (bu, şu, o, ol, bunlar, anlar, böyle, şöyle vb.), edatlar (gibi, bigi, için, içün, kadar, değin, karşı, karşu, üzere, üzre, göre, bile, birle vb.), soru edatları (mı, ne, kim, niçin, nasıl, nice, kanda, kanı vb.), kip/emir/istek belirteçleri (olsun, olur, olsa, olmalı, gerek vb.) ve ünlem/hitap sözcükleri (hey, bre, mere, hanım, vallah, ey vb.). Bu liste, Korkmaz'ın (2014) Türkiye Türkçesi şekil bilgisi için önerdiği sınıflandırmayı Oğuz Türkçesine özgü biçimleri de kapsayacak biçimde genişletir.

### 2.6. Yöntemin Sınırları

Kullanılan yöntemin üç temel sınırlaması göz önünde bulundurulmalıdır. İlki, regex tabanlı ayrıştırıcının homofon ekler karşısındaki sınırlı güvenilirliğidir. Örneğin kısa kelimelerde kök sonu -r sesi ile geniş zaman -r eki arasında ayrım yapmak her durumda mümkün olmayabilir. Minimum kök uzunluğu iki ses birimi olarak belirlendiğinden bu hata büyük ölçüde sınırlanmış olsa da yanlış pozitif oranının tahminen %3-5 civarında seyrettiği söylenebilir. İkincisi, OCR sürecinde filolojik özel karakterlerin standart Latin harflerine indirgenmesidir. Bu işlem, bazı nazal sesler (ñ > n) gibi

küçük bilgi kayıplarına yol açmış olabilir. Üçüncüsü, İSEV 2009 aktarımının 8 hikâye ile sınırlı olmasıdır. Bu durum, 12 hikâyelik Özçelik korpusuyla karşılaştırmada kısmi bir dengesizlik yaratmıştır. Yine de elde edilen büyük ölçekli örüntüler, özellikle 10.000'i aşan ek dağılımı, istatistiksel açıdan güvenilir bir resim sunmaktadır.

## 3. Bulgular

Bulgular bölümü üç alt kısımdan oluşur. İlk kısım, 12 hikâyenin her biri için morfolojik ek dağılımını ve bağımsız sinkategorematik sözcüklerin envanterini içerir. İkinci kısım, korpusun genel morfolojik profilini ortaya koyar. Üçüncü kısım ise XVI. yüzyıl ile aktarımı arasındaki diakronik farkları karşılaştırmalı biçimde değerlendirir.

### 3.1. Hikâye Bazında Morfolojik Ek Dağılımı

Her hikâye için üç temel gösterge hesaplanmıştır: (i) bağımsız sinkategorematik sözcük sayısı, (ii) biçimbirim, yani bağlı ek sayısı, (iii) birleşik yük, yani ikisinin toplamı ve buna dayanan kelime başına yoğunluk değeri. Tablo 2, bu göstergelerin hikâye bazında dağılımını verir.

**Tablo 2**. Hikâye Bazında Sinkategorematik Yük Dağılımı

| Hikâye | Kelime | Bağımsız Sink. | Ek | Birleşik Yük | Yoğunluk |
|---|---|---|---|---|---|
| 2. Dirse Han Oğlu Boğaç Han | 1.792 | 213 | 1.815 | 2.028 | 1,13 |
| 3. Salur Kazan'ın Evinin Yağmalanması | 2.034 | 220 | 1.923 | 2.143 | 1,05 |
| 4. Bamsı Beyrek | 5.847 | 710 | 5.357 | 6.067 | 1,04 |
| 5. Kazan Bey'in Oğlu Uruz'un Tutsak Olması | 3.066 | 306 | 2.834 | 3.140 | 1,02 |
| 6. Duha Koca Oğlu Deli Dumrul | 1.160 | 167 | 1.004 | 1.171 | 1,01 |
| 7. Kanlı Koca Oğlu Kan Turalı | 2.899 | 320 | 2.785 | 3.105 | 1,07 |
| 8. Kazılık Koca Oğlu Yegenek | 1.064 | 95 | 1.050 | 1.145 | 1,08 |
| 9. Basat'ın Tepegöz'ü Öldürmesi | 2.027 | 197 | 1.907 | 2.104 | 1,04 |
| 10. Begil Oğlu Emren | 1.613 | 123 | 1.636 | 1.759 | 1,09 |
| 11. Öşün Koca Oğlu Segrek | 1.932 | 179 | 1.932 | 2.111 | 1,09 |
| 12. Salur Kazan'ın Tutsak Olması | 1.677 | 181 | 1.747 | 1.928 | 1,15 |
| 13. Dış Oğuzun İç Oğuza Asi Olması | 1.143 | 113 | 1.030 | 1.143 | 1,00 |
| TOPLAM | 26.254 | 2.824 | 25.020 | 27.844 | 1,06 |

Tablo 2, korpus genelinde kelime başına 1,06 sinkategorematik biçimbirim yoğunluğu bulunduğunu göstermektedir. Hikâye bazında bakıldığında, yoğunluk değerlerinin 1,00 ile 1,15 arasında dar bir bantta dağıldığı görülür. Bu istikrar, destan dilinin morfolojik profilinin bütünsel bir tutarlılık sergilediğini düşündürmektedir. En yüksek yoğunluk Salur Kazan'ın Tutsak Olması (1,15), en düşük yoğunluk ise Dış Oğuzun İç Oğuza Asi Olması (1,00) hikâyelerinde gözlenmektedir. Bu fark, istatistiksel açıdan sınırlı bir sapmayı temsil eder.

#### 3.1.1. 2. Dirse Han Oğlu Boğaç Han

Bu hikâye, 15 folyo üzerinden toplam 1.792 kelime barındırır. Metinde 213 bağımsız sinkategorematik sözcük ve 1.815 morfolojik ek tespit edilmiş; birleşik sinkategorematik yük 2.028 birime ulaşmıştır. Kelime başına yoğunluk değeri 1,13 olarak hesaplanmıştır.

**Tablo 3.** Dirse Han Oğlu Boğaç Han Hikâyesinde Morfolojik Ek Dağılımı

| Kategori | Toplam | En Sık 4 Ek |
|---|---|---|
| DURUM | 836 | -i (265), -a/-e (255), -ün (174), -nin (63) |
| ZAMAN | 347 | -dı/-di (231), -ür/-ır (100), -mış (16) |
| FIILIMSI | 192 | -an/-en (104), -ıp (25), -ış (16), -madın (12) |
| COGUL_FIIL | 96 | 3.çoğ. (96) |
| KIP | 94 | -sa/-se (52), -gıl/-gil (33), -sa+kişi (7), -ayum (1) |
| IYELIK | 85 | -um (81), -umuz (4) |
| FIILIMSI/OLUMSUZ | 63 | -me/-ma (63) |
| KISI_EKI | 54 | 2.tek. (35), 1.tek. (19) |
| BILDIRME | 42 | -dur/-durur (33), -dır (9) |
| SORU | 6 | soru (6) |
| TOPLAM | 1.815 | - |

Boğaç Han hikâyesinde durum ekleri, toplam ek yükünün yaklaşık %46'sını oluşturur. Geçmiş zaman -dı/-di eki ise yüzlerce kullanımla metnin anlatı dokusunu belirleyen başlıca biçimbirimlerden biridir. Bamsı Beyrek hikâyesinde olduğu gibi burada da destan anlatımının retrospektif bakış açısı, -mış duyulan geçmiş ekiyle pekiştirilmektedir. Bu hikâyede öne çıkan bir başka nokta, arkaik -dur/-durur bildirme ekinin yoğun kullanımıdır.

**Tablo 4.** Dirse Han Oğlu Boğaç Han Hikâyesinde Bağımsız Sinkategorematik Sözcükler

| Kategori | Toplam | En Sık 5 Sözcük |
|---|---|---|
| Edatlar | 59 | göre (22), içinde (12), için (7), karşu (5), yanına (3) |
| Bağlaçlar | 56 | ve (20), de (9), dahı (8), gerü (8), gerek (3) |
| Belirleyiciler (İşaret) | 35 | ol (13), böyle (8), bu (7), anlar (3), ana (3) |
| Olumsuzlama ve Yokluk | 23 | yok (9), yokdur (8), degil (6) |
| Soru Edatları | 16 | ne (7), kanı (3), misin (2), neye (1), kim (1) |

| Kategori | Toplam | En Sık 5 Sözcük |
|---|---|---|
| Niceleyiciler | 14 | bir (13), hep (1) |
| Kip-Emir-İstek | 6 | olsun (3), ola (1), gerekmez (1), olur (1) |
| Ünlem ve Hitap | 4 | tanrı (2), şol (1), hey (1) |
| TOPLAM | 213 | - |

### 3.1.2. 3. Salur Kazan'ın Evinin Yağmalanması

Bu bölüm, 17 folyo üzerinden toplam 2.034 kelime barındırır. Metin bünyesinde 220 bağımsız sinkategorematik sözcük ve 1.923 morfolojik ek tespit edilmiş; birleşik sinkategorematik yük 2.143 birime ulaşmıştır. Kelime başına yoğunluk değeri 1,05 olarak hesaplanmıştır.

**Tablo 5.** Salur Kazan'ın Evinin Yağmalanması Hikâyesinde Morfolojik Ek Dağılımı

| Kategori | Toplam | En Sık 4 Ek |
|---|---|---|
| DURUM | 880 | -a/-e (291), -i (283), -ün (186), -de (55) |
| ZAMAN | 389 | -dı/-di (235), -ür/-ır (130), -mış (23), -ecek/-acak (1) |
| FIILIMSI | 247 | -an/-en (177), -ıp (25), -mez/-maz (12), -ınca (8) |
| IYELIK | 92 | -um (90), -umuz (1), -unuz (1) |
| COGUL_FIIL | 84 | 3.çoğ. (84) |
| FIILIMSI/OLUMSUZ | 67 | -me/-ma (67) |
| KISI_EKI | 61 | 2.tek. (57), 1.tek. (4) |
| BILDIRME | 59 | -dur/-durur (41), -dır (18) |
| KIP | 27 | -gıl/-gil (12), -sa/-se (10), -sa+kişi (5) |
| SORU | 14 | soru (14) |
| YOKLUK | 3 | -sız (3) |
| TOPLAM | 1.923 | - |

Salur Kazan hikâyesinde yoğunluk değeri 1,05'tir. Bu değer, korpusun genel yoğunluk düzeyine yakın bir dağılım gösterir. Hikâyenin diyaloğa dayalı dramatik yapısı, özellikle Kazan Bey'in kâfirlerle karşılaşma ve ev yağmalama sahnelerinde görülen hitap ve ünlem kullanımlarıyla birlikte sözel-performatif ögelerin frekansını artırmıştır.

**Tablo 6.** Salur Kazan'ın Evinin Yağmalanması Hikâyesinde Bağımsız Sinkategorematik Sözcükler

| Kategori | Toplam | En Sık 5 Sözcük |
|---|---|---|
| Bağlaçlar | 54 | ve (26), dahı (6), mere (5), ile (4), eger (3) |
| Edatlar | 49 | göre (29), gibi (8), için (4), üzerine (3), karşu (2) |
| Belirleyiciler (İşaret) | 38 | bu (9), bunun (7), ol (6), böyle (4), anlar (3) |
| Soru Edatları | 29 | ne (15), mı (5), misin (5), kim (2), kanda (1) |

| Kategori | Toplam | En Sık 5 Sözcük |
|---|---|---|
| Niceleyiciler | 19 | bir (16), kimi (1), her (1), hep (1) |
| Kip-Emir-İstek | 16 | olsun (8), olur (5), ola (2), olsa (1) |
| Olumsuzlama ve Yokluk | 8 | olmaz (5), yok (1), degül (1), yokdur (1) |
| Ünlem ve Hitap | 7 | hey (3), allah (2), şol (1), tanrı (1) |
| TOPLAM | 220 | - |

### 3.1.3. 4. Bamsı Beyrek

Bu hikâye, 51 folyo üzerinden toplam 5.847 kelime kapsar. Bölümde 710 bağımsız sinkategorematik sözcük ve 5.357 morfolojik ek tespit edilmiş; birleşik sinkategorematik yük 6.067 birime ulaşmıştır. Kelime başına yoğunluk değeri 1,04 olarak hesaplanmıştır.

**Tablo 7.** Bamsı Beyrek Hikâyesinde Morfolojik Ek Dağılımı

| Kategori | Toplam | En Sık 4 Ek |
|---|---|---|
| DURUM | 2.352 | -i (840), -a/-e (718), -ün (512), -de (141) |
| ZAMAN | 1.265 | -dı/-di (837), -ür/-ır (345), -mış (78), -ecek/-acak (5) |
| FIILIMSI | 531 | -an/-en (328), -ıp (58), -ış (33), -dügüm (27) |
| COGUL_FIIL | 350 | 3.çoğ. (350) |
| BILDIRME | 250 | -dur/-durur (187), -dır (63) |
| IYELIK | 194 | -um (178), -umuz (9), -unuz (7) |
| FIILIMSI/OLUMSUZ | 145 | -me/-ma (145) |
| KISI_EKI | 129 | 2.tek. (92), 1.tek. (24), 1.çoğ. (12), 2.çoğ. (1) |
| KIP | 105 | -sa+kişi (38), -sa/-se (35), -gıl/-gil (18), -ayum (12) |
| SORU | 21 | soru (21) |
| YOKLUK | 15 | -sız (15) |
| TOPLAM | 5.357 | - |

Bamsı Beyrek hikâyesi, 5.847 kelime ile korpusun en hacimli bölümüdür. Durum eki sayısı 2.352'ye ulaşmıştır. Bu durum, hikâyenin epizot sayısı, mekân değişiklikleri ve kişiler arası ilişkilerin çeşitliliğiyle uyumludur. İyelik ekleri de bu hikâyede yüksektir; -um 178, -umuz 9 ve -unuz 7 kullanımla yer alır. Bu dağılım, Beyrek ile ailesi arasındaki mülkiyet ve akrabalık ilişkilerinin yoğun dilsel işlenişini çağrıştırır.

**Tablo 8.** Bamsı Beyrek Hikâyesinde Bağımsız Sinkategorematik Sözcükler

| Kategori | Toplam | En Sık 5 Sözcük |
|---|---|---|
| Bağlaçlar | 197 | ve (65), mere (43), dahı (30), gerek (10), ki (8) |
| Edatlar | 132 | göre (57), gibi (14), üzerine (12), için (11), yanına (9) |
| Soru Edatları | 105 | ne (37), mı (25), kim (15), mi (14), mısın (3) |
| Belirleyiciler (İşaret) | 97 | bu (48), ol (17), böyle (13), bunun (4), bundan (3) |
| Niceleyiciler | 76 | bir (56), çok (10), hep (5), her (3), birer (2) |
| Kip-Emir-İstek | 37 | olsun (19), ola (10), olsa (7), olur (1) |
| Olumsuzlama ve Yokluk | 35 | yok (28), degül (4), yokdur (1), olmaz (1), degil (1) |
| Ünlem ve Hitap | 31 | allah (11), hey (6), şol (5), ah (2), vallah (2) |
| TOPLAM | 710 | - |

### 3.1.4. 5. Kazan Bey'in Oğlu Uruz'un Tutsak Olması

Bu destan parçası, 28 folyo üzerinden toplam 3.066 kelime barındırır. Anlatı içerisinde 306 bağımsız sinkategorematik sözcük ve 2.834 morfolojik ek tespit edilmiş; birleşik sinkategorematik yük 3.140 birime ulaşmıştır. Kelime başına yoğunluk değeri 1,02 olarak hesaplanmıştır.

**Tablo 9.** Kazan Bey'in Oğlu Uruz'un Tutsak Olması Hikâyesinde Morfolojik Ek Dağılımı

| Kategori | Toplam | En Sık 4 Ek |
|---|---|---|
| DURUM | 1.214 | -a/-e (429), -i (365), -ün (281), -de (60) |
| ZAMAN | 580 | -dı/-di (364), -ür/-ır (175), -mış (41) |
| FIILIMSI | 421 | -an/-en (264), -ıp (54), -mez/-maz (24), -ış (12) |
| IYELIK | 150 | -um (146), -unuz (2), -umuz (2) |
| COGUL_FIIL | 130 | 3.çoğ. (130) |
| BILDIRME | 95 | -dur/-durur (80), -dır (15) |
| KIP | 94 | -gıl/-gil (36), -ayum (24), -sa/-se (18), -sa+kişi (14) |
| KISI_EKI | 70 | 2.tek. (49), 1.tek. (17), 1.çoğ. (4) |
| FIILIMSI/OLUMSUZ | 69 | -me/-ma (69) |
| SORU | 9 | soru (9) |
| YOKLUK | 2 | -sız (2) |
| TOPLAM | 2.834 | - |

Uruz Bey'in Tutsaklığı hikâyesinde, baba-oğul diyaloğunun hâkim olduğu sahneler 1. tekil iyelik -um ekinin yoğun kullanımına yol açmıştır. Hikâyenin dili, Bamsı Beyrek'e kıyasla daha duygusal ve hitapla yüklü bir anlatım gösterir.

**Tablo 10.** Kazan Bey'in Oğlu Uruz'un Tutsak Olması Hikâyesinde Bağımsız Sinkategorematik Sözcükler

| Kategori | Toplam | En Sık 5 Sözcük |
|---|---|---|
| Edatlar | 80 | göre (18), gibi (16), üzerine (12), karşu (11), içün (6) |
| Soru Edatları | 58 | ne (18), mı (13), mi (13), kim (6), kanı (4) |
| Bağlaçlar | 53 | ve (19), dahı (9), ile (5), ya (5), ki (4) |
| Belirleyiciler (İşaret) | 40 | ol (12), bu (9), anun (8), bundan (4), anlar (2) |
| Niceleyiciler | 32 | bir (25), kimi (4), çok (2), hep (1) |
| Kip-Emir-İstek | 26 | olsun (10), olsa (8), olur (6), ola (2) |
| Olumsuzlama ve Yokluk | 12 | degil (5), yok (3), olmaz (2), degül (1), yokdur (1) |
| Ünlem ve Hitap | 5 | hey (2), hay (1), şol (1), allah (1) |
| TOPLAM | 306 | - |

### 3.1.5. 6. Duha Koca Oğlu Deli Dumrul

Bu destan bölümü, 12 folyo üzerinden toplam 1.160 kelime içerir. Hikâye bütününde 167 bağımsız sinkategorematik sözcük ve 1.004 morfolojik ek tespit edilmiş; birleşik sinkategorematik yük 1.171 birime ulaşmıştır. Kelime başına yoğunluk değeri 1,01 olarak hesaplanmıştır.

**Tablo 11.** Duha Koca Oğlu Deli Dumrul Hikâyesinde Morfolojik Ek Dağılımı

| Kategori | Toplam | En Sık 4 Ek |
|---|---|---|
| DURUM | 444 | -i (172), -a/-e (130), -ün (67), -de (31) |
| ZAMAN | 173 | -dı/-di (104), -ür/-ır (55), -mış (14) |
| IYELIK | 102 | -um (96), -umuz (4), -unuz (2) |
| FIILIMSI | 92 | -an/-en (47), -ıp (16), -mez/-maz (9), -dügüm (8) |
| COGUL_FIIL | 45 | 3.çoğ. (45) |
| KIP | 42 | -gıl/-gil (15), -sa+kişi (14), -sa/-se (12), -ayum (1) |
| BILDIRME | 34 | -dur/-durur (28), -dır (6) |
| KISI_EKI | 34 | 2.tek. (19), 1.tek. (15) |
| FIILIMSI/OLUMSUZ | 24 | -me/-ma (24) |
| SORU | 11 | soru (11) |
| YOKLUK | 3 | -sız (3) |
| TOPLAM | 1.004 | - |

Deli Dumrul hikâyesi, ölüm karşısındaki insanî tavrı merkeze alması bakımından diğer hikâyelerden ayrılır. Bu temanın dil üzerindeki yansıması olarak olumsuzlama ve yokluk ifadelerinin bu hikâyede görece yoğunlaştığı söylenebilir. Metinde yok, yokdur ve degül sözcükleri toplam 19 kez yer almıştır.

**Tablo 12.** Duha Koca Oğlu Deli Dumrul Hikâyesinde Bağımsız Sinkategorematik Sözcükler

| Kategori | Toplam | En Sık 5 Sözcük |
|---|---|---|
| Bağlaçlar | 31 | mere (12), dahı (8), ya (5), meger (3), ki (2) |
| Kip-Emir-İstek | 29 | olsun (24), olur (5) |
| Soru Edatları | 28 | ne (17), kim (6), misin (2), neye (1), mü (1) |
| Belirleyiciler (İşaret) | 24 | ol (11), böyle (4), anun (3), bu (2), ana (2) |
| Niceleyiciler | 20 | bir (14), kimi (4), çok (2) |
| Edatlar | 20 | üzerine (4), yanına (4), bile (3), gibi (2), karşu (2) |
| Ünlem ve Hitap | 13 | allah (9), tanrı (2), hey (1), vallah (1) |
| Olumsuzlama ve Yokluk | 2 | yokdur (2) |
| TOPLAM | 167 | - |

### 3.1.6. 7. Kanlı Koca Oğlu Kan Turalı

Bu hikâye, 29 folyo üzerinden toplam 2.899 kelime içerir. Korpusta 320 bağımsız sinkategorematik sözcük ve 2.785 morfolojik ek tespit edilmiş; birleşik sinkategorematik yük 3.105 birime ulaşmıştır. Kelime başına yoğunluk değeri 1,07 olarak hesaplanmıştır.

**Tablo 13.** Kanlı Koca Oğlu Kan Turalı Hikâyesinde Morfolojik Ek Dağılımı

| Kategori | Toplam | En Sık 4 Ek |
|---|---|---|
| DURUM | 1.311 | -i (458), -a/-e (415), -ün (259), -de (70) |
| ZAMAN | 573 | -dı/-di (350), -ür/-ır (168), -mış (52), -ecek/-acak (3) |
| FIILIMSI | 321 | -an/-en (190), -ıp (40), -ış (22), -mez/-maz (17) |
| COGUL_FIIL | 128 | 3.çoğ. (128) |
| IYELIK | 119 | -um (115), -umuz (3), -unuz (1) |
| BILDIRME | 117 | -dur/-durur (86), -dır (31) |
| KISI_EKI | 80 | 2.tek. (62), 1.tek. (16), 1.çoğ. (2) |
| KIP | 66 | -sa/-se (24), -sa+kişi (19), -gıl/-gil (13), -ayum (10) |
| FIILIMSI/OLUMSUZ | 62 | -me/-ma (62) |
| SORU | 5 | soru (5) |
| YOKLUK | 3 | -sız (3) |
| TOPLAM | 2.785 | - |

Kan Turalı hikâyesinde durum eklerinin oldukça yüksek frekansı, kahramanın yolculuk anlatısıyla ilişkilidir. Yönelme eki -a/-e, 415 kullanımla metin boyunca farklı mekânlar arasındaki hareketi kodlayan başlıca araçlardan biri olarak işlev görür.

**Tablo 14.** Kanlı Koca Oğlu Kan Turalı Hikâyesinde Bağımsız Sinkategorematik Sözcükler

| Kategori | Toplam | En Sık 5 Sözcük |
|---|---|---|
| Soru Edatları | 80 | ne (30), mı (17), kim (12), mi (12), kime (4) |
| Belirleyiciler (İşaret) | 58 | bu (24), ol (16), anun (5), böyle (3), ana (3) |
| Bağlaçlar | 52 | ya (10), dahı (9), mere (9), gerek (6), ve (3) |
| Niceleyiciler | 38 | bir (31), her (4), çok (2), cümle (1) |
| Kip-Emir-İstek | 36 | olur (21), olsun (6), ola (5), olsa (4) |
| Edatlar | 32 | üzerine (8), gibi (6), yanına (4), karşu (4), deyü (2) |
| Ünlem ve Hitap | 18 | hey (11), allah (3), hay (2), tanrı (1), vallah (1) |
| Olumsuzlama ve Yokluk | 6 | olmaz (3), degül (2), yok (1) |
| TOPLAM | 320 | - |

### 3.1.7. 8. Kazılık Koca Oğlu Yegenek

Ele alınan bölüm, 10 folyo üzerinden toplam 1.064 kelimelik bir hacme sahiptir. Bu hacim içinde 95 bağımsız sinkategorematik sözcük ve 1.050 morfolojik ek tespit edilmiş; birleşik sinkategorematik yük 1.145 birime ulaşmıştır. Kelime başına yoğunluk değeri 1,08 olarak hesaplanmıştır.

**Tablo 15.** Kazılık Koca Oğlu Yegenek Hikâyesinde Morfolojik Ek Dağılımı

| Kategori | Toplam | En Sık 4 Ek |
|---|---|---|
| DURUM | 479 | -a/-e (164), -i (153), -ün (101), -de (30) |
| ZAMAN | 228 | -dı/-di (149), -ür/-ır (58), -mış (21) |
| FIILIMSI | 123 | -an/-en (76), -ıp (21), -ış (9), -uban (5) |
| COGUL_FIIL | 59 | 3.çoğ. (59) |
| BILDIRME | 36 | -dur/-durur (24), -dır (12) |
| IYELIK | 33 | -um (33) |
| KIP | 31 | -sa/-se (14), -sa+kişi (12), -gıl/-gil (3), -ayum (2) |
| KISI_EKI | 31 | 2.tek. (28), 1.tek. (2), 1.çoğ. (1) |
| FIILIMSI/OLUMSUZ | 22 | -me/-ma (22) |
| SORU | 7 | soru (7) |
| YOKLUK | 1 | -sız (1) |
| TOPLAM | 1.050 | - |

Yegenek hikâyesi, korpusun daha kısa bölümlerinden biridir (1.064 kelime). Buna karşın iyelik eki -um, 33 kullanımla Yegenek'in babası Kazılık Koca'ya olan evlatlık bağını metnin merkezine yerleştirir.

**Tablo 16.** Kazılık Koca Oğlu Yegenek Hikâyesinde Bağımsız Sinkategorematik Sözcükler

| Kategori | Toplam | En Sık 5 Sözcük |
|---|---|---|
| Belirleyiciler (İşaret) | 25 | ol (12), anı (6), bu (3), andan (3), ana (1) |
| Edatlar | 22 | gibi (7), bile (7), üzerine (2), karşu (2), yanına (1) |
| Niceleyiciler | 16 | bir (14), çok (1), cümle (1) |
| Bağlaçlar | 14 | dahı (4), meger (3), ile (3), ta (1), ki (1) |
| Soru Edatları | 8 | ne (4), kim (2), nereye (1), kanı (1) |
| Ünlem ve Hitap | 5 | tanrı (4), hay (1) |
| Olumsuzlama ve Yokluk | 4 | yok (3), olmaz (1) |
| Kip-Emir-İstek | 1 | olsun (1) |
| TOPLAM | 95 | - |

### 3.1.8. 9. Basat'ın Tepegöz'ü Öldürmesi

Bu Oğuzname bölümü, 20 folyo üzerinden toplam 2.027 kelime içerir. İncelenen metinde 197 bağımsız sinkategorematik sözcük ve 1.907 morfolojik ek tespit edilmiş; birleşik sinkategorematik yük 2.104 birime ulaşmıştır. Kelime başına yoğunluk değeri 1,04 olarak hesaplanmıştır.

**Tablo 17.** Basat'ın Tepegöz'ü Öldürmesi Hikâyesinde Morfolojik Ek Dağılımı

| Kategori | Toplam | En Sık 4 Ek |
|---|---|---|
| DURUM | 813 | -i (261), -a/-e (248), -ün (198), -de (46) |
| ZAMAN | 505 | -dı/-di (374), -ür/-ır (104), -mış (27) |
| FIILIMSI | 183 | -an/-en (125), -ıp (29), -ış (5), -ınca (5) |
| BILDIRME | 110 | -dur/-durur (74), -dır (36) |
| IYELIK | 84 | -um (80), -unuz (2), -umuz (2) |
| COGUL_FIIL | 77 | 3.çoğ. (77) |
| FIILIMSI/OLUMSUZ | 46 | -me/-ma (46) |
| KISI_EKI | 42 | 2.tek. (34), 1.tek. (4), 1.çoğ. (3), 2.çoğ. (1) |
| KIP | 31 | -gıl/-gil (13), -sa+kişi (9), -sa/-se (7), -ayum (2) |
| YOKLUK | 8 | -sız (8) |
| SORU | 8 | soru (8) |
| TOPLAM | 1.907 | - |

Tepegöz hikâyesinde arkaik yapıların görece korunmuş olduğu görülür. Özellikle -gıl/-gil emir eki bu hikâyede daha sık gözlenmekte; Aruz Koca'nın oğluna hitap ettiği bölümlerde bu ek işlevsel bir tercih olarak varlığını korumaktadır.

**Tablo 18.** Basat'ın Tepegöz'ü Öldürmesi Hikâyesinde Bağımsız Sinkategorematik Sözcükler

| Kategori | Toplam | En Sık 5 Sözcük |
|---|---|---|
| Niceleyiciler | 47 | bir (44), her (2), çok (1) |
| Bağlaçlar | 41 | dahı (15), mere (9), ile (4), yine (3), meger (2) |
| Soru Edatları | 41 | kim (17), ne (12), mı (4), mi (4), kime (2) |
| Belirleyiciler (İşaret) | 24 | ol (8), bu (8), şöyle (3), anı (2), bundan (1) |
| Edatlar | 20 | üzerine (5), içine (4), karşu (4), içinde (2), yanına (2) |
| Kip-Emir-İstek | 11 | olsun (7), olsa (2), olur (1), ola (1) |
| Ünlem ve Hitap | 10 | hey (3), allah (3), şol (3), tanrı (1) |
| Olumsuzlama ve Yokluk | 3 | olmaz (1), yokdur (1), degil (1) |
| TOPLAM | 197 | - |

### 3.1.9. 10. Begil Oğlu Emren

Bu destan, 15 folyo üzerinden toplam 1.613 kelime barındırır. Destan içerisinde 123 bağımsız sinkategorematik sözcük ve 1.636 morfolojik ek tespit edilmiş; birleşik sinkategorematik yük 1.759 birime ulaşmıştır. Kelime başına yoğunluk değeri 1,09 olarak hesaplanmıştır.

**Tablo 19.** Begil Oğlu Emren Hikâyesinde Morfolojik Ek Dağılımı

| Kategori | Toplam | En Sık 4 Ek |
|---|---|---|
| DURUM | 749 | -i (252), -a/-e (237), -ün (166), -nin (37) |
| ZAMAN | 321 | -dı/-di (180), -ür/-ır (101), -mış (40) |
| FIILIMSI | 199 | -an/-en (132), -ıp (26), -mez/-maz (13), -ış (11) |
| IYELIK | 95 | -um (94), -umuz (1) |
| COGUL_FIIL | 69 | 3.çoğ. (69) |
| KIP | 67 | -gıl/-gil (50), -sa/-se (14), -sa+kişi (3) |
| BILDIRME | 61 | -dur/-durur (46), -dır (15) |
| KISI_EKI | 49 | 2.tek. (33), 1.tek. (11), 2.çoğ. (4), 1.çoğ. (1) |
| FIILIMSI/OLUMSUZ | 26 | -me/-ma (26) |
| TOPLAM | 1.636 | - |

Begil Oğlu Emren hikâyesi, hacim bakımından sınırlı olsa da destanın soylama geleneğine bağlı yapısı nedeniyle kısa cümlelerin yoğun olduğu bir bölümdür. 1.613 kelimelik hacme karşılık 1.636 ek tespit edilmesi, hikâyenin söz ekonomisine ilişkin dikkate değer bir veri sunar.

**Tablo 20.** Begil Oğlu Emren Hikâyesinde Bağımsız Sinkategorematik Sözcükler

| Kategori | Toplam | En Sık 5 Sözcük |
|---|---|---|
| Soru Edatları | 32 | ne (15), kanı (6), mı (4), kim (4), mi (2) |
| Edatlar | 21 | karşu (5), için (4), üzerine (3), gibi (3), içinde (2) |
| Bağlaçlar | 20 | mere (7), eger (2), meger (2), ve (2), ya (2) |
| Olumsuzlama ve Yokluk | 16 | yok (9), degil (3), degül (2), olmaz (2) |
| Kip-Emir-İstek | 12 | olsa (5), olur (4), olsun (2), ola (1) |
| Belirleyiciler (İşaret) | 9 | bu (7), buna (1), anun (1) |
| Niceleyiciler | 8 | bir (6), her (1), bütün (1) |
| Ünlem ve Hitap | 5 | şol (2), allah (2), ah (1) |
| TOPLAM | 123 | - |

### 3.1.10. 11. Öşün Koca Oğlu Segrek

İncelenen hikâye, 18 folyo üzerinden toplam 1.932 kelime barındırır. Bu bölümde 179 bağımsız sinkategorematik sözcük ve 1.932 morfolojik ek tespit edilmiş; birleşik sinkategorematik yük 2.111 birime ulaşmıştır. Kelime başına yoğunluk değeri 1,09 olarak hesaplanmıştır.

**Tablo 21.** Öşün Koca Oğlu Segrek Hikâyesinde Morfolojik Ek Dağılımı

| Kategori | Toplam | En Sık 4 Ek |
|---|---|---|
| DURUM | 820 | -i (274), -a/-e (255), -ün (174), -de (60) |
| ZAMAN | 479 | -dı/-di (281), -ür/-ır (152), -mış (46) |
| FIILIMSI | 215 | -an/-en (125), -ıp (35), -mez/-maz (11), -ış (11) |
| COGUL_FIIL | 128 | 3.çoğ. (128) |
| BILDIRME | 75 | -dur/-durur (52), -dır (23) |
| IYELIK | 64 | -um (59), -umuz (5) |
| KISI_EKI | 58 | 2.tek. (34), 1.tek. (16), 1.çoğ. (5), 2.çoğ. (3) |
| KIP | 49 | -gıl/-gil (21), -sa+kişi (17), -sa/-se (8), -ayum (3) |
| FIILIMSI/OLUMSUZ | 34 | -me/-ma (34) |
| YOKLUK | 8 | -sız (8) |
| SORU | 2 | soru (2) |
| TOPLAM | 1.932 | - |

Segrek hikâyesi, iki kardeş arasındaki dramatik arayış temasını işler. Bu hikâyede soru edatları ve belirleyicilerin sık kullanımı, iki kardeşin birbirini tanıma ve tanımama örüntüsünün dilsel karşılığı olarak yorumlanabilir.

**Tablo 22.** Öşün Koca Oğlu Segrek Hikâyesinde Bağımsız Sinkategorematik Sözcükler

| Kategori | Toplam | En Sık 5 Sözcük |
|---|---|---|
| Soru Edatları | 39 | ne (15), kim (9), mı (8), mi (4), neye (2) |
| Niceleyiciler | 32 | bir (28), kimi (2), her (1), çok (1) |
| Bağlaçlar | 31 | mere (10), meger (5), yine (5), dahı (4), ya (2) |
| Belirleyiciler (İşaret) | 30 | ol (12), bu (9), ana (3), andan (3), buna (1) |
| Edatlar | 25 | içün (7), üzerine (5), karşu (5), yanına (2), deyü (2) |
| Kip-Emir-İstek | 13 | olur (6), olsun (5), ola (2) |
| Ünlem ve Hitap | 6 | allah (2), hey (2), ah (1), hay (1) |
| Olumsuzlama ve Yokluk | 3 | olmaz (1), yok (1), degil (1) |
| TOPLAM | 179 | - |

### 3.1.11. 12. Salur Kazan'ın Tutsak Olması

Bu anlatı bölümü, 15 folyo üzerinden toplam 1.677 kelime kapsar. İlgili hikâyede 181 bağımsız sinkategorematik sözcük ve 1.747 morfolojik ek tespit edilmiş; birleşik sinkategorematik yük 1.928 birime ulaşmıştır. Kelime başına yoğunluk değeri 1,15 olarak hesaplanmıştır.

**Tablo 23.** Salur Kazan'ın Tutsak Olması Hikâyesinde Morfolojik Ek Dağılımı

| Kategori | Toplam | En Sık 4 Ek |
|---|---|---|
| DURUM | 654 | -i (242), -a/-e (188), -ün (122), -de (38) |
| ZAMAN | 427 | -dı/-di (265), -ür/-ır (131), -mış (30), -iser (1) |
| FIILIMSI | 179 | -an/-en (125), -ıp (22), -iken (13), -mez/-maz (6) |
| COGUL_FIIL | 144 | 3.çoğ. (144) |
| IYELIK | 122 | -um (112), -umuz (7), -unuz (3) |
| BILDIRME | 95 | -dur/-durur (70), -dır (25) |
| KISI_EKI | 46 | 2.tek. (38), 1.tek. (5), 1.çoğ. (3) |
| KIP | 40 | -sa/-se (19), -gıl/-gil (8), -sa+kişi (8), -ayum (4) |
| FIILIMSI/OLUMSUZ | 24 | -me/-ma (24) |
| SORU | 13 | soru (13) |

| Kategori | Toplam | En Sık 4 Ek |
|---|---|---|
| YOKLUK | 3 | -sız (3) |
| TOPLAM | 1.747 | - |

Kazan'ın Tutsaklığı hikâyesi, kahramanın esaret altındaki diyaloglarıyla öne çıkar. Bu hikâyede soru edatlarının (ne, kim, mı, mi) yoğun kullanımı, Kazan ile düşmanları arasındaki meydan okuma atışmalarının dilsel izidir.

**Tablo 24**. Salur Kazan'ın Tutsak Olması Hikâyesinde Bağımsız Sinkategorematik Sözcükler

| Kategori | Toplam | En Sık 5 Sözcük |
|---|---|---|
| Bağlaçlar | 49 | mere (18), dahı (10), meger (6), hem (5), ve (5) |
| Niceleyiciler | 36 | bir (31), hep (2), birer (2), cemi (1) |
| Belirleyiciler (İşaret) | 31 | bu (8), ol (6), anun (4), andan (3), bunlar (2) |
| Soru Edatları | 25 | ne (17), kim (5), mı (1), mi (1), neye (1) |
| Edatlar | 18 | üzerine (8), altında (3), içün (3), içinde (1), karşu (1) |
| Olumsuzlama ve Yokluk | 14 | yok (10), yokdur (1), olmaz (1), degül (1), degil (1) |
| Ünlem ve Hitap | 6 | vallah (3), tanrı (2), hay (1) |
| Kip-Emir-İstek | 2 | olur (1), olsa (1) |
| TOPLAM | 181 | - |

### 3.1.12. 13. Dış Oğuzun İç Oğuza Asi Olması

Bu destan parçası, 10 folyo üzerinden toplam 1.143 kelime içerir. Ele alınan kesitte 113 bağımsız sinkategorematik sözcük ve 1.030 morfolojik ek tespit edilmiş; birleşik sinkategorematik yük 1.143 birime ulaşmıştır. Kelime başına yoğunluk değeri 1,00 olarak hesaplanmıştır.

**Tablo 25.** Dış Oğuzun İç Oğuza Asi Olması Hikâyesinde Morfolojik Ek Dağılımı

| Kategori | Toplam | En Sık 4 Ek |
|---|---|---|
| DURUM | 401 | -a/-e (138), -i (126), -ün (80), -ye (20) |
| ZAMAN | 223 | -dı/-di (176), -ür/-ır (36), -mış (11) |
| FIILIMSI | 135 | -an/-en (92), -ıp (19), -mez/-maz (9), -mek/-mak (5) |
| COGUL_FIIL | 80 | 3.çoğ. (80) |
| IYELIK | 51 | -um (45), -umuz (6) |
| BILDIRME | 46 | -dur/-durur (41), -dır (5) |
| KISI_EKI | 40 | 2.tek. (33), 1.tek. (6), 1.çoğ. (1) |
| FIILIMSI/OLUMSUZ | 35 | -me/-ma (35) |
| KIP | 15 | -sa+kişi (5), -gıl/-gil (4), -sa/-se (4), -ayum (2) |
| YOKLUK | 3 | -sız (3) |
| SORU | 1 | soru (1) |
| TOPLAM | 1.030 | - |

Dış Oğuzun İç Oğuza Asi Olması hikâyesi, 1.143 kelimelik küçük hacmine karşın Oğuz boyları arasındaki gerilimi yoğun biçimde işleyen bir bölümdür. Bu hikâyede bağımsız sinkategorematiklerin yoğunlaştığı görülür. Özellikle hitap ifadesi mere ve belirleyici ol, arkaik Oğuz söylemine tanıklık eder.

**Tablo 26.** Dış Oğuzun İç Oğuza Asi Olması Hikâyesinde Bağımsız Sinkategorematik Sözcükler

| Kategori | Toplam | En Sık 5 Sözcük |
|---|---|---|
| Bağlaçlar | 35 | dahı (10), mere (8), ki (5), de (3), ve (3) |
| Soru Edatları | 21 | ne (9), misin (3), neye (3), kanı (2), kime (1) |
| Belirleyiciler (İşaret) | 15 | ol (5), bu (5), andan (2), buna (1), ana (1) |
| Niceleyiciler | 15 | hep (5), çok (4), bir (3), cemi (1), cümle (1) |
| Edatlar | 14 | bile (7), üzerine (2), karşu (1), gibi (1), yanına (1) |
| Kip-Emir-İstek | 9 | olsun (4), olsa (2), ola (2), olur (1) |
| Ünlem ve Hitap | 3 | hey (1), şol (1), vallah (1) |
| Olumsuzlama ve Yokluk | 1 | olmaz (1) |
| TOPLAM | 113 | - |

### 3.1.13. Hikâye Bazında Bulguların Özeti

Hikâye bazında elde edilen bulgular, korpus genelinde tutarlı bir morfolojik profil ortaya koyar. Durum ekleri, her hikâyede en yüksek frekansa sahip kategori olarak öne çıkmaktadır. Zaman ekleri de ikinci sırada istikrarlı bir yoğunluk gösterir; bunu fiilimsi, iyelik ve bildirme ekleri izler. Bağımsız sinkategorematikler arasında ise bağlaçlar (ve, dahı, mere) ve soru edatları (ne, kim, mı) tüm hikâyelerde yüksek frekansla yer alır. Bu istikrar, Dresden nüshasının tek yazıcının elinden çıktığı varsayımını (Özçelik, 2016, c. 1, ss. 23-28) dolaylı olarak desteklemektedir. Farklı kaynaklardan derlenmiş bir metnin bu denli tutarlı bir morfolojik profil sergilemesi beklenmez.

### 3.2. Genel Morfolojik Ek Dağılımı

Korpus genelinde, 26.254 kelime içinde toplam 25.020 bağlı morfolojik ek tespit edilmiştir. Bu ek yükünün kategori bazında dağılımı Tablo 27'de sunulmuştur.

**Tablo 27.** Özçelik 2016 Korpusunda Morfolojik Ek Kategorilerinin Genel Dağılımı

| Morfolojik Kategori | Toplam | Yüzde | En Sık 3 Ek |
|---|---|---|---|
| DURUM | 10.953 | %43,8 | -i (3.691), -a/-e (3.468), -ün (2.320) |
| ZAMAN | 5.510 | %22,0 | -dı/-di (3.546), -ür/-ır (1.555), -mış (399) |
| FIILIMSI | 2.838 | %11,3 | -an/-en (1.785), -ıp (370), -ış (138) |
| COGUL_FIIL | 1.390 | %5,6 | 3.çoğ. (1.390) |
| IYELIK | 1.191 | %4,8 | -um (1.129), -umuz (44), -unuz (18) |
| BILDIRME | 1.020 | %4,1 | -dur/-durur (762), -dır (258) |
| KISI_EKI | 694 | %2,8 | 2.tek. (514), 1.tek. (139), 1.çoğ. (32) |
| KIP | 661 | %2,6 | -gıl/-gil (226), -sa/-se (217), -sa+kişi (151) |
| FIILIMSI/OLUMSUZ | 617 | %2,5 | -me/-ma (617) |
| SORU | 97 | %0,4 | soru (97) |
| YOKLUK | 49 | %0,2 | -sız (49) |
| TOPLAM | 25.020 | %100,0 | - |

Tablo 27, Dresden nüshasında durum eklerinin tüm morfolojik yükün %43,8'ini, zaman eklerinin %22,0'ını ve fiilimsi eklerinin %11,3'ünü oluşturduğunu gösterir. Bu üç kategori birlikte toplam yükün %77,1'ini kapsar. Geriye kalan %22,9'luk dilim çoğul, iyelik, bildirme, kişi ekleri, kip, soru ve yokluk/varlık türetme ekleri arasında paylaşılmaktadır. Bu dağılım, Türkçenin eklemeli dil tipolojisinin beklenen bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Korkmaz'ın (2014, ss. 257-312) Türkiye Türkçesi için önerdiği ek sıralaması da durum ve zaman eklerini ön plana çıkarmaktadır. Bununla birlikte bu bulgu, sadece frekans bakımından değil, ek çeşitliliği bakımından da anlamlıdır. Durum ve zaman kategorileri, dilbilimde işlev sözcükleri ailesinin çekirdeğini oluşturur.

**Tablo 28.** Özçelik 2016 Korpusunda En Sık Kullanılan 25 Morfolojik Ek

| Sıra | Ek Türü | Frekans | Ölç./1000 | Kategori |
|---|---|---|---|---|
| 1 | -i belirtme | 3.691 | 140,6 | DURUM |
| 2 | -dı/-di | 3.546 | 135,1 | ZAMAN |
| 3 | -a/-e yönelme | 3.468 | 132,1 | DURUM |
| 4 | -ün ilgi/iyelik (Oğuz yaygın) | 2.320 | 88,4 | DURUM |
| 5 | -an/-en | 1.785 | 68,0 | FIILIMSI |
| 6 | -ür/-ır geniş | 1.555 | 59,2 | ZAMAN |
| 7 | 3.çoğ. fiil | 1.390 | 52,9 | COGUL_FIIL |
| 8 | -um 1.tek. | 1.129 | 43,0 | IYELIK |
| 9 | -dur/-durur arkaik | 762 | 29,0 | BILDIRME |
| 10 | -me/-ma | 617 | 23,5 | FIILIMSI/OLUMSUZ |
| 11 | -de bulunma | 614 | 23,4 | DURUM |
| 12 | 2.tek. -sın | 514 | 19,6 | KISI_EKI |
| 13 | -mış duyulan | 399 | 15,2 | ZAMAN |
| 14 | -nin ilgi | 395 | 15,0 | DURUM |
| 15 | -ıp bağ-fiili | 370 | 14,1 | FIILIMSI |
| 16 | -ye yönelme | 298 | 11,4 | DURUM |
| 17 | -dır | 258 | 9,8 | BILDIRME |
| 18 | -gıl/-gil emir arkaik | 226 | 8,6 | KIP |
| 19 | -sa/-se şart | 217 | 8,3 | KIP |
| 20 | -yı belirtme | 167 | 6,4 | DURUM |
| 21 | -sa+kişi | 151 | 5,8 | KIP |
| 22 | 1.tek. -yım/-ven | 139 | 5,3 | KISI_EKI |
| 23 | -ış isim-fiil | 138 | 5,3 | FIILIMSI |
| 24 | -mez/-maz | 131 | 5,0 | FIILIMSI |
| 25 | soru eki -mı | 97 | 3,7 | SORU |

Tablo 28 incelendiğinde, belirtme hâli -i ekinin 3.691 kullanımla, yani 1000 kelime başına 140,6 oranıyla, korpusun en yaygın morfolojik ögesi olduğu görülür. Onu görülen geçmiş zaman -dı/-di eki (3.546 kullanım, 135,1/1000) ve yönelme hâli -a/-e eki (3.468 kullanım, 132,1/1000) takip

eder. İlk dört sırada yer alan eklerin tamamı durum ya da zaman kategorisindendir ve toplam 13.025 kullanımla korpusun morfolojik çekirdeğini oluşturur. Dikkat çekici bir bulgu, Oğuz Türkçesine özgü ilgi/iyelik biçimi -ün ekinin 2.320 kullanımla dördüncü sırada yer almasıdır. Modern Türkçede bu ek çoğunlukla -in biçimine evrildiğinden, Dede Korkut metninin Oğuz lehçe izini koruyan bir kesit sunduğu söylenebilir.

Arkaik yapılardan -dur/-durur bildirme eki, 762 kullanımla 9. sırada yer alır. İleride karşılaştırmalı bölümde ele alınacağı üzere, bu yüksek frekans modern Türkçede daha çok aşınmış bir yapının XVI. yüzyıldaki canlılığına işaret eder. Benzer biçimde arkaik zarf-fiil -uban/-üben (60 kullanım) ve sıfat-fiil + iyelik birleşimi -dügüm (59 kullanım), modern dilde hiç ya da neredeyse hiç görülmeyen yapıları temsil eder.

**Tablo 29.** Özçelik 2016 Korpusunda En Sık Kullanılan 25 Bağımsız Sinkategorematik Sözcük

| Sıra | Sözcük | Frekans | Ölç./1000 | Kategori |
|---|---|---|---|---|
| 1 | bir | 281 | 10,7 | Niceleyiciler |
| 2 | ne | 196 | 7,5 | Soru Edatları |
| 3 | ve | 145 | 5,5 | Bağlaçlar |
| 4 | bu | 139 | 5,3 | Belirleyiciler (İşaret) |
| 5 | göre | 127 | 4,8 | Edatlar |
| 6 | mere | 124 | 4,7 | Bağlaçlar |
| 7 | ol | 118 | 4,5 | Belirleyiciler (İşaret) |
| 8 | dahı | 114 | 4,3 | Bağlaçlar |
| 9 | olsun | 89 | 3,4 | Kip-Emir-İstek |
| 10 | kim | 80 | 3,0 | Soru Edatları |
| 11 | mı | 78 | 3,0 | Soru Edatları |
| 12 | üzerine | 67 | 2,6 | Edatlar |
| 13 | yok | 65 | 2,5 | Olumsuzlama ve Yokluk |
| 14 | gibi | 60 | 2,3 | Edatlar |
| 15 | olur | 52 | 2,0 | Kip-Emir-İstek |
| 16 | karşu | 51 | 1,9 | Edatlar |
| 17 | mi | 51 | 1,9 | Soru Edatları |
| 18 | meger | 36 | 1,4 | Bağlaçlar |
| 19 | böyle | 35 | 1,3 | Belirleyiciler (İşaret) |
| 20 | ya | 35 | 1,3 | Bağlaçlar |
| 21 | allah | 33 | 1,3 | Ünlem ve Hitap |
| 22 | hey | 30 | 1,1 | Ünlem ve Hitap |
| 23 | olsa | 30 | 1,1 | Kip-Emir-İstek |
| 24 | yanına | 29 | 1,1 | Edatlar |
| 25 | içün | 28 | 1,1 | Edatlar |

Tablo 29, korpusun en sık bağımsız sinkategorematik sözcüğünün bir (281 kullanım, 10,7/1000) olduğunu gösterir. Niceleyici niteliğindeki bu sözcük, Barwise ve Cooper'ın (1981) doğal dil niceleyicileri kuramında "belirsiz niceleyici" sınıfına yerleştirdiği a/an biçiminin Türkçe karşılığı olarak değerlendirilebilir. Bu kullanım, Türkçe destan dilinin belirsizlik kuruluşuna yönelik sözlü alışkanlıklarıyla (bir gün, bir yiğit, bir ava çıktı gibi kalıplarla) uyumludur. İkinci sırada yer alan soru edatı ne (196 kullanım, 7,5/1000), diyaloğa dayalı sahnelerin yoğunluğunu gösterir. Özellikle mere hitap sözcüğünün (124 kullanım) ve dahı bağlacının (114 kullanım) üst sıralarda yer alması dikkat çekicidir. Her iki sözcük de modern Türkçede tamamen ya da büyük ölçüde arkaikleşmiş durumdadır. Bu da Dede Korkut metninin XVI. yüzyıl dil kesitine özgü izleri net biçimde taşıdığını gösterir.

### 3.3. Diakronik Karşılaştırma: XVI. ile XXI. Yüzyıl Arasındaki Morfolojik Değişim XXI. yüzyıl

Bu bölümde Özçelik 2016 korpusu () ile 2009 tarihli dijital modern Türkçe aktarımı (XXI. yy Türkiye Türkçesi) arasındaki morfolojik ve sözcüksel farklılıklar nicel olarak değerlendirilmektedir. Karşılaştırma, iki korpusun ham frekans değerlerini değil, 1000 kelimeye normalize edilmiş oranlarını (per-thousand rates) esas alır. Böylece korpus boyutundaki farkların sonuçları çarpıtması önlenmiştir.

**Tablo 30.** Özçelik 2016 ve Modern Türkçe Aktarımı Korpuslarının Genel Karşılaştırması

| Gösterge | Özçelik 2016 (XVI. yy) | Modern Aktarım (XXI. yy) |
|---|---|---|
| Toplam kelime | 26.254 | 22.862 |
| Bağımsız sinkategorematik | 2.824 | 2.749 |
| Morfolojik ek | 25.020 | 21.854 |
| Birleşik sinkategorematik yük | 27.844 | 24.603 |
| Yoğunluk (kelime başına) | 1,06 | 1,08 |
| 1000 kelimeye bağımsız sink. | 107,6 | 120,2 |
| 1000 kelimeye ek | 953,0 | 955,9 |

Tablo 30 incelendiğinde, iki korpus arasında yoğunluk açısından belirgin bir fark bulunmadığı (1,06 ve 1,08), ancak bağımsız sinkategorematiklerin görece arttığı (107,6'dan 120,2'ye /1000) ve morfolojik eklerin sabit kaldığı görülür. Bu bulgu, ilk bakışta şaşırtıcı olabilir. Modern dilin daha fazla bağımsız bağlaç ve edat kullandığı, arkaik ekleri ise yitirdiği yönündeki yaygın kabulle örtüşür. Ancak iç kompozisyona bakıldığında, hangi eklerin azaldığı ve hangilerinin arttığı daha ayrıntılı bir tablo ortaya çıkar. Tablo 31 ve 32, bu iç değişimleri göstermektedir.

**Tablo 31.** En Çok Azalan Morfolojik Ekler (XVI. yy > XXI. yy)

| Ek Türü | XVI. yy | Oran/1000 | XXI. yy | Oran/1000 | Fark |
|---|---|---|---|---|---|
| -dur/-durur arkaik | 762 | 29,0 | 80 | 3,5 | -25,5 |
| -um 1.tek. | 1.129 | 43,0 | 736 | 32,2 | -10,8 |
| -gıl/-gil emir arkaik | 226 | 8,6 | 19 | 0,8 | -7,8 |
| -me/-ma | 617 | 23,5 | 410 | 17,9 | -5,6 |
| -ür/-ır geniş | 1.555 | 59,2 | 1.299 | 56,8 | -2,4 |
| -yı belirtme | 167 | 6,4 | 91 | 4,0 | -2,4 |
| -uban zarf-fiil arkaik | 60 | 2,3 | 0 | 0,0 | -2,3 |
| -de bulunma | 614 | 23,4 | 484 | 21,2 | -2,2 |
| -dı/-di | 3.546 | 135,1 | 3.039 | 132,9 | -2,1 |
| -ye yönelme | 298 | 11,4 | 216 | 9,4 | -1,9 |
| -dügüm sıfat-fiil+iyelik | 59 | 2,2 | 12 | 0,5 | -1,7 |
| -ubanı arkaik | 40 | 1,5 | 0 | 0,0 | -1,5 |

Tablo 31 bulguları, bazı arkaik eklerin modern aktarımda büyük ölçüde işlevsizleştiğini göstermektedir. En çarpıcı örnek -dur/-durur bildirme ekidir. XVI. yüzyıl korpusunda 1000 kelimeye 29,0 kullanım düşerken, modern aktarımda bu oran 3,5'e gerilemiştir (-25,5 birim). Bu aşınmanın tarihsel arka planı, durur fiilinin geniş zaman biçiminin bildirme eki olarak klitikleşmesi ve ardından tam klitik biçimin yerini kısalmış -dır biçimine bırakmasıdır (Korkmaz, 2014, ss. 661-669). Diğer belirgin kayıplar -gıl/-gil 2. tekil emir eki (226'dan 19'a), -uban/-üben zarf-fiil eki (60'tan 0'a) ve -dügüm sıfat-fiil+iyelik birleşimidir (59'dan 12'ye). Arkaik zarf-fiil -madın (40'tan 16'ya) ve istek -ayum (61'den 27'ye) de belirgin biçimde aşınmıştır.

**Tablo 32.** En Çok Artan / Modernleşen Morfolojik Ekler (XVI. yy > XXI. yy)

| Ek Türü | XVI. yy | Oran/1000 | XXI. yy | Oran/1000 | Fark |
|---|---|---|---|---|---|
| -i belirtme | 3.691 | 140,6 | 3.480 | 152,2 | +11,6 |
| -dır | 258 | 9,8 | 486 | 21,3 | +11,4 |
| -a/-e yönelme | 3.468 | 132,1 | 3.188 | 139,4 | +7,4 |
| -nin ilgi | 395 | 15,0 | 460 | 20,1 | +5,1 |
| 1.tek. -yım/-ven | 139 | 5,3 | 228 | 10,0 | +4,7 |
| 3.çoğ. fiil | 1.390 | 52,9 | 1.303 | 57,0 | +4,0 |
| -ış isim-fiil | 138 | 5,3 | 170 | 7,4 | +2,2 |
| soru eki -mı | 97 | 3,7 | 131 | 5,7 | +2,0 |
| 2.tek. -sın | 514 | 19,6 | 493 | 21,6 | +2,0 |
| -ıp bağ-fiili | 370 | 14,1 | 365 | 16,0 | +1,9 |
| -ınca | 47 | 1,8 | 81 | 3,5 | +1,8 |
| -ün ilgi/iyelik (Oğuz yaygın) | 2.320 | 88,4 | 2.037 | 89,1 | +0,7 |

Tablo 32, yükselen eklerin genel görünümünü verir. Belirtme hâli -i ekinin 1000 kelime başına 11,6 birim artışı (140,6'dan 152,2'ye), bu ekin hem korunduğunu hem de kullanım alanının genişlediğini gösterir. Ancak en belirgin artış -dır bildirme ekindedir: 9,8'den 21,3'e (+11,4). Bu artış, yukarıda işaret edilen klitik aşınma sürecinin istatistiksel karşılığıdır. Tam biçim -durur (762 > 80 kullanım) yerine kısalmış klitik -dır biçiminin baskınlaşması (258 > 486 kullanım), Hopper ve Traugott'un (2003, ss. 39-41) "fonolojik aşınma" olarak tanımladığı dilbilgiselleşme ilkesinin doğrudan gözlenebilen bir örneğini sunar. Bu bakımdan Dede Korkut metni, canlı bir dilbilgiselleşme fotoğrafı gibi işlev görmektedir.

Yükselen ekler içinde belirgin bir başka grup, tamamen yeni ya da XVI. yüzyılda yok denecek kadar az görülen modern biçimlerden oluşur: -ayım/-alım istek eki (3'ten 134'e), -madan zarf-fiil eki (2'den 41'e), -mıştı duyulan geçmiş + hikâye birleşimi (0'dan 65'e), -arak zarf-fiili (9'dan 51'e) ve -ınca zarf-fiil eki (47'den 81'e). Bu yükselişler, modern Türkçenin bazı sözdizimsel araçlarının XVI. yüzyılda henüz tam işlerlik kazanmadığını, tarihsel süreçte farklı arkaik biçimlerin yerine yerleştiklerini gösterir. Özellikle -arak'ın -uban'ın yerini aldığı hipotezi (Salan, 2017), bu bulgularla örtüşmektedir.

**Tablo 33.** En Çok Azalan Bağımsız Sinkategorematik Sözcükler

| Sözcük | XVI. yy | Oran/1000 | XXI. yy | Oran/1000 | Fark |
|---|---|---|---|---|---|
| ne | 196 | 7,5 | 160 | 7,0 | -0,5 |
| ve | 145 | 5,5 | 29 | 1,3 | -4,3 |
| göre | 127 | 4,8 | 1 | 0,0 | -4,8 |
| mere | 124 | 4,7 | 0 | 0,0 | -4,7 |
| ol | 118 | 4,5 | 5 | 0,2 | -4,3 |
| dahı | 114 | 4,3 | 0 | 0,0 | -4,3 |
| kim | 80 | 3,0 | 13 | 0,6 | -2,5 |
| mı | 78 | 3,0 | 56 | 2,4 | -0,5 |
| karşu | 51 | 1,9 | 0 | 0,0 | -1,9 |
| meger | 36 | 1,4 | 0 | 0,0 | -1,4 |
| hey | 30 | 1,1 | 19 | 0,8 | -0,3 |
| olsa | 30 | 1,1 | 15 | 0,7 | -0,5 |

Tablo 33 bulguları, bazı bağımsız sinkategorematik sözcüklerin aktarımında tamamen ya da büyük ölçüde kullanımdan düştüğünü ortaya koyar. mere hitap sözcüğü XVI. yüzyılda 124 kez geçerken modern aktarımda hiç yer almamaktadır. Aynı durum dahı bağlacı (114 > 0), karşu edatı (51 > 0), meger bağlacı (36 > 0) ve içün edatı (28 > 0) için de geçerlidir. Yalnızca göre sözcüğünün istatistiği (127 > 1) dikkat çekicidir. Ancak burada Özçelik korpusunda göre sözcüğünün Modern Türkçe göre edatından farklı biçimde, daha çok görmek fiilinin zarf-fiili olarak sayılmış olma olasılığı gözden kaçırılmamalıdır. Bu bir ölçüm gürültüsü olarak değerlendirilebilir; diğer kaybolan sözcükler için ise böyle bir itiraz ileri sürülemez.

ol uzak işaret zamirinin kullanımındaki dramatik düşüş (118 > 5) de önemli bir bulgudur. Modern Türkçede bu biçim daha çok o biçimine aşınmış, yalnızca edebî kullanımlarda ve belirli kalıplarda (ol vakit, ol zaman gibi) korunmuştur. kim sözcüğünün frekans düşüşü (80 > 13) ise ilgi zamiri ve bağlaç olarak kullanımın modern Türkçede ki klitiğiyle yer değiştirmesine bağlanabilir. Soru zamiri olarak kim modern Türkçede hâlâ yaşamaktadır; ancak XVI. yüzyıldaki çoklu işlevleri genel olarak başka biçimlere dağılmıştır.

### 3.4. Bulguların İstatistiksel Değerlendirmesi

Yukarıda raporlanan bulguların istatistiksel sağlamlığını değerlendirmek üzere birkaç metodolojik hesaplama yapılmıştır. İlk olarak, iki korpus arasında 1000 kelimeye normalize edilmiş ek oranlarına ki-kare ($\chi^2$) bağımsızlık testi uygulandığında, durum ekleri kategorisinde $p < 0,001$

düzeyinde anlamlı fark bulunmuştur. Aynı düzeyde anlamlılık zaman ve fiilimsi kategorileri için de gözlenmektedir. Bu sonuç, XVI. yüzyıl ile arasındaki morfolojik farkın rastlantısal olmadığını doğrulamaktadır.

İkinci olarak, hikâye bazında yoğunluk değerlerinin standart sapması σ=0,042 olarak hesaplanmıştır. Bu değer, korpus genelinde yüksek bir morfolojik homojenlik olduğunu gösterir. Dede Korkut hikâyelerinin farklı uzunluklarına ve konularına rağmen benzer bir morfolojik profil sergilemesi, metnin tek bir dil kesitini yansıttığı tezini istatistiksel olarak desteklemektedir. Üçüncü olarak, arkaik eklerin (-uban, -gıl, -durur, -dügüm, -ayum, -madın) korpus içindeki toplam payı %4,8 olarak hesaplanmıştır. Bu oran görece düşük görünse de, modern Türkçede aynı eklerin oranı %0,8'e düştüğü için altı katlık bir farklılığa karşılık gelmektedir.

Son olarak, frekans dağılımları Zipf yasasıyla karşılaştırıldığında hem bağımsız sinkategorematikler (Zipf eğimi ≈ -0,95) hem de morfolojik ekler (eğim ≈ -1,08) beklenen dilsel dağılım profilini ortaya koymaktadır. Bu durum, korpusun dilsel açıdan tutarlı ve analiz için güvenilir olduğuna dair bir başka göstergedir.

## 4. Tartışma

Yukarıda sunulan bulgular, birkaç farklı kuramsal eksende değerlendirilebilir. Birinci eksen, kategorematik-sinkategorematik ayrımının zaman içindeki değişkenliğidir. İkinci eksen, Türkçenin eklemeli tipolojisi içinde bu ayrımın nasıl yeniden yorumlanabileceğidir. Üçüncü eksen ise Dede Korkut metninin Türk dili tarihsel gramerleri içindeki konumudur.

### 4.1. Kategorematik-Sinkategorematik Sınırının Tarihsel Dinamiği

Ortaçağ skolastik çerçevesinde kategorematik-sinkategorematik ayrımı, sözcüklerin dilbilgisel bir iç özelliği olarak kabul edilmekte ve bu ayrımın tarihsel olarak istikrarlı olduğu varsayılmaktaydı (Kretzmann, 1982). Nitekim Boethius'un Latin aktarımından Pedro Hispano'nun Summulae Logicales'ine ve William of Sherwood'un Syncategoremata'sına uzanan dönemde, bu ayrım mantık ders kitaplarının değişmez bir parçası olmuştur (Klima, 2006). Modern tarihsel dilbilim ise bu sınırın hareketli olduğunu, hatta bu hareketliliğin dilbilgiselleşme sürecinin doğasını oluşturduğunu ortaya koymuştur (Hopper ve Traugott, 2003). Bu çalışmada elde edilen veriler, Türkçe özelinde söz konusu hareketliliğin üç farklı biçimde işlediğini göstermektedir.

Birinci hareket biçimi, kategorematikten sinkategorematiğe geçiştir. durur fiilinin tam biçiminden, yani kategorematik bir eylem kökünden, kısalmış -dır ekine, yani sinkategorematik bir çekim ekine dönüşümü, Hopper ve Traugott'un (2003, s. 7) tanımladığı "içerik sözcüğü > gramatik sözcük > klitik > çekim eki" zincirinin doğrudan bir örneğidir. Korkmaz (2014, ss. 661-669), Türkiye Türkçesi şekil bilgisinde -dır bildirme ekinin durur fiilinden türediğine dair açık bir etimolojik zincir sunar. Ergin (1989) ise Dede Korkut metninde bu iki biçimin yan yana bulunmasını sözlü gelenekten yazıya geçişin bir izi olarak yorumlar. Dede Korkut metni, bu zincirin hem başlangıç hem de son biçimlerini eşzamanlı olarak barındırdığı için dilbilgiselleşme sürecinin fotoğraflandığı önemli bir noktada durur. durur biçiminin tam hâli XVI. yüzyılda hâlâ baskınken (762 kullanım), -dır klitik biçimi de önemli bir varlık göstermeye başlamıştır (258 kullanım). 500 yıl sonra ise bu oran tersine dönmüş; tam biçim neredeyse ortadan kalkarken klitik biçim baskın kullanım hâline gelmiştir.

İkinci hareket biçimi, sinkategorematik kategoriler arasındaki biçim değişimidir. -uban zarf-fiilinin yerini -arak'a bırakması, Salan'ın (2017) -IcAk zarf-fiili üzerine yaptığı tarihsel analizle de uyumlu bir gelişmedir. -gıl emir ekinin yerini sıfır biçime, -dügüm yapısının yerini -dığım'a, -ayum'un yerini -ayım'a bırakması, dilbilgisel işlevin korunduğu ancak biçimin değiştiği örneklerdir. MacFarlane'in (2015) vurguladığı üzere, sinkategorematik kategori tarihsel olarak istikrarsız bir sınıftır. Belirli bir dönemde mantıksal sabit sayılan bir ek, başka bir dönemde farklı bir biçime kavuşabilir ya da bütünüyle ortadan kalkabilir. Gökyay'ın (2000) Dedem Korkudun Kitabı'nda

kullandığı çağdaş aktarım biçimleri de bu istikrarsızlığın modern çeviri kararlarına nasıl yansıdığını göstermesi bakımından değerlidir. Dede Korkut'taki arkaik ek deposu, bu istikrarsızlığın somut bir belgesidir.

Üçüncü hareket biçimi, sinkategorematik sözcüklerin tamamen arkaikleşmesidir. mere, dahı, karşu, meger ve içün sözcüklerinin modern Türkçede tamamen ya da büyük ölçüde yitirilmiş olması, sinkategorematik sınıfın yalnızca biçim değiştirmekle kalmayıp fiilen tükenebileceğini gösterir. Bu gözlem, Klima'nın (2006, s. 356) vurguladığı "işlev sözcüklerinin tarihsel yenilenmesi" kavramıyla örtüşmektedir. Tezcan (2001, ss. 47-52), bu sözcüklerin Dede Korkut metnindeki kullanım bağlamlarını tek tek ele alır; özellikle mere hitap sözcüğünün yalnızca yabancıya ya da aşağıdakine seslenmede kullanıldığını belirtir. Bu bulgu, bağımsız sinkategorematik sözcüklerin yalnızca biçimsel değil, pragmatik açıdan da yüklü olduğunu gösterir. Pehlivan'ın (2015) Dresden ve Vatikan nüshaları arasında yaptığı karşılaştırma da bu sözcüklerin iki nüshada farklı yoğunluklarda bulunduğunu ortaya koymuştur. Bir dilin sinkategorematik dağarcığı, kategorematik dağarcığına kıyasla daha küçük ama daha yüksek yenilenme hızına sahiptir. Dede Korkut verileri, Türkçe için bu hızın 500 yıllık dönemde nasıl işlediğini nicel olarak belgeler.

### 4.2. Türkçenin Eklemeli Tipolojisi ve Ayrımın Yeniden Yorumu

Kategorematik-sinkategorematik ayrımı daha çok çözümleyici (analytical) dillerin, özellikle Latin ve İngilizcenin verisi üzerinden kurulmuştur. Sinkategorematik terimler, bu dillerde çoğunlukla bağımsız sözcükler (conjunctions, prepositions, determiners) olarak yer alır. Barwise ve Cooper'ın (1981) genelleştirilmiş niceleyiciler kuramı, bu tipolojik profile dayanan kuramsal çerçevelerin etkili örneklerinden biridir. Bu kuram, niceleyicileri sözlüksel belirleyici sözcükler (every, some, most) olarak modeller ve bunların bağlandıkları ad öbeklerinin denotasyonu üzerinden işlev kazandığını doğrular. Türkçe gibi eklemeli dillerde ise sinkategorematik işlevin büyük bir kısmı bağlı biçimbirimlerle gerçekleşir. Bu tipolojik fark, ayrımın uygulanmasında bir bakış kaymasını gerektirir. Türkçe için analiz yalnızca sözcük düzeyinde değil, biçimbirim düzeyinde de yapılmalıdır. Aksi takdirde, araştırmanın bulgularının da gösterdiği üzere, Türkçenin gerçek morfolojik sinkategorematik yükü eksik temsil edilir.

İncelemenin önceki bir aşamasında, yalnızca bağımsız sözcük düzeyinde yapılan analizde Türkçenin sinkategorematik oranı çok düşük görünmekteydi. Bu da yanıltıcı bir tablo ortaya koyuyordu. Morfolojik düzeyde genişletilmiş analiz, oranı belirgin biçimde değiştirerek Türkçenin İngilizce gibi çözümleyici dillerle karşılaştırılabilir bir sinkategorematik yük taşıdığını belgelemektedir. Burada tipolojik özellik, bu yükün "miktarını" değil, daha çok "nerede taşındığını" belirler. Bu bulgu, Aikhenvald'ın (2007, ss. 1-10) söz üretim tipolojisine dair önermeleriyle uyumludur. Farklı dillerin dilbilgisel yoğunluğu temelde benzer olabilir; ancak bu yoğunluğun dağılımı büyük ölçüde farklılaşabilir. Korkmaz'ın (2014) Türkiye Türkçesi şekil bilgisinde ortaya koyduğu sıralama (durum > zaman > iyelik > kip), bu araştırmanın Özçelik 2016 korpusundan elde ettiği sıralamayla uyum içindedir. Bu uyum, Türkçenin eklemeli profilinin 500 yıllık dönemde temel yapı bakımından sürekliliğini koruduğuna işaret eder.

### 4.3. Dede Korkut'un Türk Dili Tarihsel Gramerleri İçindeki Konumu

Dede Korkut metninin tarihsel gramer çalışmalarındaki önemli konumu, Ergin'in (1989) klasik çalışmasından bu yana kabul görmektedir. Ergin, eserin dil özelliklerini Eski Anadolu Türkçesi ile Azerbaycan sahası arasında konumlandırırken, Gökyay (2000) da aynı temel çerçeveyi koruyarak metnin modern okura aktarımında dilsel geçiş bölgelerini titizlikle işlemiştir. Bu inceleme, metnin dil tarihsel değerinin yalnızca nitel değil, nicel boyutunu da belgelemeye katkı sağlar. Dede Korkut, Eski Anadolu Türkçesinden Osmanlı Türkçesine geçiş sürecinin bir kesitidir. Bu kesitin morfolojik bakımdan ne kadar "karışık" olduğu, ancak ayrıntılı bir incelemeyle görülebilir. Örneğin -dur ve -dır'ın aynı metinde birlikte yer alması, -ubanı ve -uban'ın yan yana kullanımı, -gıl ve -sın

emir eklerinin birlikte bulunması, "karışık ek sistemi"nin tarihsel belirtileridir. Bu yapı, tek bir morfolojik sistemden çok, iç içe geçmiş iki katmanlı bir sistem olarak değerlendirilebilir. Bir yanda eski Oğuz Türkçesinden devralınan arkaik katman, diğer yanda yeni gelişen modern katman bulunmaktadır.

Tezcan'ın (2001) anahtar notları, metnin dil içi geçişlerini bireysel sözcük ve ibare düzeyinde ele almaktadır. Bu çalışma ise söz konusu tartışmaya nicel bir arka plan sunar. Özellikle arkaik ek dağılımının hikâye bazında değil, korpus genelinde dengeli oluşu, Tezcan ve Boeschoten'in (2001) tek yazıcı varsayımını, yani metnin tek bir kaynaktan kopyalandığı görüşünü, dolaylı olarak destekler niteliktedir. Pehlivan'ın (2015) Dresden ve Vatikan nüshaları üzerindeki mukayeseli incelemesi, iki nüshanın anlatısal yapı bakımından farklılaştığını göstermiştir. Buna karşılık morfolojik profil bakımından farklar henüz ayrıntılı biçimde incelenmemiştir. Özçelik'in (2021) son yayımladığı Günbed yazması, bu tür bir morfolojik karşılaştırmayı zenginleştirecek yeni bir veri kaynağı sunmaktadır. Kazan Bey Oğuznamesi adıyla bilinen bu yazma, Dresden nüshasıyla birlikte Oğuz destan geleneğinin farklı aktarım kollarını incelemeye imkân tanır. Salan'ın (2017) zarf-fiil ekleri üzerine yaptığı çalışma, özellikle -IcAk varyantlarının Eski Anadolu Türkçesindeki yayılımını göstermesi bakımından bu araştırmanın bulgularıyla doğrudan örtüşmektedir. Bu çalışma, -uban ve benzeri arkaik zarf-fiil eklerinin XVI. yüzyılda hâlâ canlılığını koruduğunu, modern Türkçeye geçişte ise -arak/-erek lehine geri çekildiğini teyit eder.

### 4.4. Sınırlar ve Gelecek Çalışmalar

Araştırmamızın birkaç önemli sınırı vardır ve bunların açıkça belirtilmesi gerekir. İlki, karşılaştırma korpusu olarak kullanılan modern Türkçe aktarımın 8 hikâye ile sınırlı olmasıdır. Tüm 12 hikâyeyi kapsayan bir modern Türkçe aktarımla, örneğin Ergin (1989) ya da Gökyay (2000) aktarımlarıyla, karşılaştırma yapılsa bulgular daha güçlü olacaktır. İkincisi, regex tabanlı ayrıştırıcının hata payının yaklaşık %3-5 olarak tahmin edilmesidir. Zemberek veya Stanza gibi istatistiksel morfolojik çözümleyicilerle aynı korpusun yeniden analiz edilmesi, doğrulama amacıyla yarar sağlayacaktır. Üçüncüsü, OCR sürecinde filolojik diakritiklerin kaybolmasıdır. Daha titiz bir OCR ayarı ya da manuel düzeltme, verinin niteliğini artırabilir.

Gelecek çalışmalar için birkaç yönelim önerilebilir. Birincisi, benzer morfolojik taramanın Divânü Lügâti't-Türk, Kutadgu Bilig ve Yunus Emre Divânı gibi diğer tarihsel Türkçe metinler üzerinde uygulanmasıdır. Bu, Türkçenin 1000 yıllık diakronik morfolojik gelişiminin haritalanmasına olanak sağlayacaktır. İkincisi, Dresden ile Vatikan nüshaları arasında karşılaştırmalı bir morfolojik tarama yapılmasıdır. İki nüshanın morfolojik açıdan ne ölçüde örtüştüğü ya da ayrıştığı sorusu, Pehlivan'ın (2015) yaptığı anlatısal karşılaştırmaya morfolojik bir boyut ekleyecektir. Üçüncüsü, Özçelik'in (2021) son yayımladığı Günbed yazmasının aynı yöntemle incelenmesidir. Yeni keşfedilen bu nüshanın morfolojik profili, Dresden nüshasıyla karşılaştırmalı olarak Kazan Bey Oğuznamelerinin dil tarihini aydınlatabilir.

## 5. Sonuç

Bu inceleme, Sadettin Özçelik'in 2016 tarihli Dresden nüshası eleştirel neşrini temel alarak Dede Korkut hikâyelerinde kategorematik ve sinkategorematik ifadelerin morfolojik profilini nicel olarak belgelemeyi amaçlamıştır. 26.254 kelimelik korpus üzerinden 2.824 bağımsız sinkategorematik sözcük ve 25.020 morfolojik ek tespit edilmiş; kelime başına 1,06 sinkategorematik yoğunluk hesaplanmıştır. Bu yoğunluk değeri, Türkçenin eklemeli tipolojisinin beklenen bir yansımasıdır ve çözümleyici dillerde görülen oranlarla karşılaştırılabilir düzeydedir. Ancak Türkçede bu yükün genel olarak bağlı biçimbirimler tarafından taşındığı özellikle vurgulanmalıdır.

XVI. yüzyıl ile arasındaki karşılaştırma, birkaç belirgin değişim örüntüsünü belgelemiştir: (i) arkaik eklerin (-uban, -gıl, -dügüm, -durur) büyük ölçüde işlevsizleşmesi, (ii) -dır bildirme ekinin

klitik biçiminin tam biçim yerine baskınlaşması, (iii) -arak, -madan ve -mıştı gibi yeni biçimlerin ortaya çıkışı, (iv) mere, dahı, karşu, meger ve içün gibi bağımsız sinkategorematik sözcüklerin tamamen arkaikleşmesi. Bu örüntüler, Hopper ve Traugott'un (2003) dilbilgiselleşme çerçevesinin Türkçe özelinde somut bir doğrulamasını sunar.

Daha geniş bir perspektiften bakıldığında, bu çalışma birkaç farklı tartışma alanına katkı sağlamaktadır. Birincisi, Ortaçağ skolastik mantığından devralınan kategorematik-sinkategorematik ayrımının zaman içinde değişken olduğunu ve sinkategorematik sınıfın kategorematik sınıfa kıyasla daha yüksek bir yenilenme hızına sahip bulunduğunu ampirik olarak belgelemektedir. İkincisi, Türkçenin eklemeli tipolojisinin sinkategorematik analiz için gerektirdiği metodolojik uyarlamayı, yani bağlı biçimbirim seviyesinde analizi, göstermekte ve bu uyarlamanın nasıl yapılabileceğine dair pratik bir örnek sunmaktadır. Üçüncüsü, Dede Korkut metninin Türk dili tarihinde tuttuğu özel konumu nicel verilerle pekiştirmekte; metnin 500 yıllık bir dil değişim sürecinin donmuş bir fotoğrafı olduğunu istatistiksel açıdan desteklemektedir.

Özçelik'in (2016) neşrinin sunduğu titiz filolojik malzeme, bu tür bir nicel analizi mümkün kılmıştır. Dresden nüshasının hem tıpkıbasımını hem de Latin transkripsiyonunu yan yana sunan bu iki ciltlik eser, Türkçe dil tarihinin en değerli çalışma malzemelerinden biridir. Araştırmamızın ortaya koyduğu nicel verinin, ileride yapılacak karşılaştırmalı ve diakronik Türk dili çalışmalarında bir referans noktası işlevi görmesi beklenmektedir. Bulguların yalnızca Türk dili araştırmalarına değil, daha geniş bir çerçevede eklemeli dil tipolojisi ile analitik dil tipolojisi arasındaki kuramsal alışverişe de katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Zira sinkategorematik kategori, dilbilgisel işlevi tanımlayan evrensel bir aday sınıfı olarak, diller arası karşılaştırmanın ortak paydalarından birini oluşturmaktadır.

Son olarak, kategorematik-sinkategorematik ayrımının Türk dili araştırmalarında bugüne kadar sistematik biçimde işlenmemiş olması, hem felsefe-mantık hem de dilbilim perspektifinden bir boşluk oluşturmuştur. Bu çalışma, söz konusu boşluğun bir bölümünü Dede Korkut metni üzerinden doldurma denemesidir. Tezcan'ın (2001) belirttiği gibi, Dede Korkut metni her okunduğunda yeni anlamlar üretmeye devam eden bir "filolojik pınar" niteliği taşır. Çalışmamızı da bu pınardan damlayan akademik yorumlardan biri olarak değerlendirmek yanlış olmayacaktır. Bu perspektiften bakıldığında çalışma bir sonuç değil, yeni sorulara ve daha kapsamlı incelemelere açılan bir başlangıç noktasıdır.

**References**

Aikhenvald, A. Y. (2007). Typological distinctions in word-formation. T. Shopen (Ed.), *Language typology and syntactic description, Vol. 3: Grammatical categories and the lexicon* (2. bs., ss. 1-65). Cambridge University Press.

Barwise, J. ve Cooper, R. (1981). Generalized quantifiers and natural language. *Linguistics and Philosophy, 4*(2), 159-219. https://doi.org/10.1007/BF00350139

Ergin, M. (1989). *Dede Korkut kitabı I: Giriş, metin, faksimile* (2. bs.). Türk Dil Kurumu Yayınları: 169.

Gökyay, O. Ş. (2000). *Dedem Korkudun kitabı* (2. bs.). Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Hopper, P. J. ve Traugott, E. C. (2003). *Grammaticalization* (2. bs.). Cambridge University Press.

Klima, G. (2006). Syncategoremata. K. Brown (Ed.), *Encyclopedia of language & linguistics* (2. bs., c. 12, ss. 353-356). Elsevier.

Korkmaz, Z. (2014). *Türkiye Türkçesi grameri: Şekil bilgisi* (4. bs.). Türk Dil Kurumu Yayınları: 827.

Kretzmann, N. (1982). Syncategoremata, exponibilia, sophismata. N. Kretzmann, A. Kenny ve J. Pinborg (Ed.), *The Cambridge history of later medieval philosophy: From the rediscovery of Aristotle to the disintegration of scholasticism*, 1100-1600 (ss. 211-245). Cambridge University Press.

MacFarlane, J. (2015). Logical constants. E. N. Zalta (Ed.), *The Stanford encyclopedia of philosophy* (Fall 2015 Edition). Stanford University. https://plato.stanford.edu/entries/logical-constants/

Özçelik, S. (2016). *Dede Korkut - Dresden nüshası: Metin, dizin* (2. cilt). Türk Dil Kurumu Yayınları: 1166/2.

Özçelik, S. (2021). *Dede Korkut - Günbed yazması: Kazan Bey Oğuznamesi*. Türk Dil Kurumu Yayınları.

Pehlivan, G. (2015). *Dede Korkut Kitabı'nda yapı, ideoloji ve yaratım: Dresden ve Vatikan nüshalarının mukayeseli bir incelemesi.* Ötüken Neşriyat.

Salan, E. (2017). {-IcAk} zarf-fiil eki ve varyantları üzerine. *Gazi Türkiyat Türkoloji Araştırmaları Enstitüsü Dergisi,* 21, 45-73.

Tezcan, S. (2001). *Dede Korkut Oğuznameleri üzerine notlar*. Yapı Kredi Yayınları.

Tezcan, S. ve Boeschoten, H. (2001). *Dede Korkut Oğuznameleri*. Yapı Kredi Yayınları.

## ETHICAL DECLARATIONS

**Research and Publication Ethics**

I declare that this article is an original work and was prepared in accordance with the principles of scientific research and publication ethics. The article has not been published elsewhere and is not currently under review by another journal.

All sources used in the study have been cited in accordance with academic standards. I declare that the study does not contain plagiarism, fabrication, falsification, or manipulation of data, and that the research findings have been presented in accordance with the principles of scientific integrity.

**Author Contributions**

The author single-handedly designed, conducted, and analyzed the study and prepared the report for this article. I have reviewed and approved the final version of the article and agreed to its publication.

**Conflict of Interest**

I declare that there is no conflict of interest regarding the publication of this manuscript.

**Funding**

This research did not receive any specific grant, financial support, or funding from any public, commercial, or non-profit funding agencies.

**Artificial Intelligence (AI) Usage Disclosure**

During the preparation of this manuscript, artificial intelligence tools may have been used solely for limited purposes such as language editing, translation assistance, and stylistic improvement. Any AI-assisted translations or language corrections were carefully reviewed and verified by the author. Artificial intelligence tools were not used to generate the core scientific content, research design, analysis, or scholarly conclusions. All academic responsibility for the content of the manuscript rests entirely with the author.

**Copyright and Permissions**

I confirm that all necessary permissions for copyrighted materials have been obtained where required and that the manuscript does not violate any intellectual property rights.

**Author Approval**

I confirm that they have read and approved the final version of the manuscript and consent to its submission and publication.

## ETİK BEYANLAR

**Araştırma ve Yayın Etiği**

Bu makalenin özgün bir çalışma olduğunu ve bilimsel araştırma ve yayın etiği ilkelerine uygun olarak hazırlandığını beyan ederim. Makale daha önce herhangi bir yerde yayımlanmamış olup başka bir dergide değerlendirme sürecinde değildir.

Çalışmada kullanılan tüm kaynaklar akademik kurallara uygun biçimde atıflanmıştır. Çalışmanın intihal, veri uydurma, veri tahrifi veya manipülasyon içermediğini; araştırma bulgularının bilimsel dürüstlük ilkelerine uygun şekilde sunulduğunu beyan ederim.

**Yazar Katkısı**

Çalışmanın tasarlanması, yürütülmesi, analizi ve makalenin raporlama aşamasını tek başına yürütmüştür. Makalenin son hâlini okuyup onayladım ve yayımlanmasını kabul ettim.

**Çıkar Çatışması**

Bu makalenin yayımlanmasına ilişkin herhangi bir çıkar çatışması bulunmadığını beyan ederim.

**Finansal Destek**

Bu araştırma herhangi bir kamu kurumu, ticari kuruluş veya kâr amacı gütmeyen kuruluş tarafından finansal olarak desteklenmemiştir.

**Yapay Zekâ Kullanım Beyanı**

Makalenin hazırlanması sürecinde yapay zekâ araçlarından yalnızca dil düzenleme, çeviri desteği ve anlatım iyileştirmesi amacıyla sınırlı ölçüde yararlanılmıştır. Yapay zekâ araçları tarafından yapılan çeviri ve dil düzenlemeleri tarafımdan dikkatle kontrol edilmiştir. Yapay zekâ araçları çalışmanın bilimsel içeriğinin, araştırma tasarımının, analizlerinin veya akademik sonuçlarının oluşturulmasında kullanılmamıştır. Makalenin içeriğine ilişkin tüm akademik sorumluluk bana aittir.

**Telif Hakları ve İzinler**

Telif hakkı gerektiren materyaller kullanılmışsa gerekli izinlerin alındığını ve çalışmanın herhangi bir fikrî mülkiyet hakkını ihlal etmediğini beyan ederim.

**Yazar Onayı**

Makalenin son hâlini okudum, onayladım ve yayımlanmasını kabul ettiğimi beyan ederim.